

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MERKEZ İLÇE BELEDİYE BİNALARININ KENT MORFOLOJİSİNE ETKİSİNİN
FRAKTAL ANALİZ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ: KONYA ÖRNEĞİ**

Ayşe TÜZÜN GÜNER

Yüksek Lisans

**KONYA
Haziran 2022**

MERKEZ İLÇE BELEDİYE BİNALARININ KENT MORFOLOJİSİNE ETKİSİNİN
FRAKTAL ANALİZ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ: KONYA ÖRNEĞİ

Ayşe TÜZÜN GÜNER

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kerim ÇINAR

Konya
Haziran 2022

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

30 Haziran 2022

Ayşe TÜZÜN GÜNER

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof. Dr. Kerim ÇINAR danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

30 Haziran 2022

Ayşe TÜZÜN GÜNER

Anneme ve babama.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda ve akademik hayatımda bilgi, birikim ve deneyimlerini benimle paylaşan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Kerim ÇINAR'a çok teşekkür ederim.

Tez sürecinde ve tez savunmamda desteğini hep hissettiğim bilgilerinden faydalandığım Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TEREÇİ'ye ve jüri üyesi olarak tezimin gelişmesi doğrultusunda verdiği bilgilerden dolayı değerli hocam Doç. Dr. Süheyla BÜYÜKŞAHİN'e çok teşekkür ederim.

Alan çalışmamda arşivlerini paylaşarak çalışmama katkıda bulunan saygı değer hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAŞ ve mesai arkadaşım Artun İMAMOĞLU'na; Konya imar planlarını temin ettiğim İmar ve Şehircilik Dairesi başkanlığında görev yapan Ali DAMAR, Mustafa CENGİZ ve Feyza Betül BAYKAL'a çalışmama gösterdikleri ilgiden dolayı çok teşekkür ederim.

Tez sürecini beraber yaşadığımız ve her zorlukta desteğini en çok hissettiğim oda arkadaşım Arş. Gör. Selin KILIÇ DEDE'ye, her sorumu sabırla cevaplayan mesai arkadaşım Arş. Gör. Gülnihal UĞUR'a, desteklerinden dolayı mesai arkadaşım Arş. Gör. Büşra YILMAZ ERDOĞAN'a, değerli hocam Öğr. Gör. Fatma Nur BACAK'a ve hoşgörülerinden dolayı tüm mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bu yoğun çalışma sürecinde yanımda olan arkadaşlarım Havva DERESÖY ve Emine ÖZDEDE'ye, çalışmamda gerekli görüşmeleri sağlamamda yardımcı olan arkadaşım Meryem Aslı AYDIN'a, bu süreçte manevi destekleriyle her zaman beni motive eden arkadaşım Ayşenur DOĞAN'a çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında beni destekleyen, cesaretlendiren ve yol gösteren değerli babam Abdurrahman TÜZÜN'e ve sevgili annem Hatice TÜZÜN'e; ilgilerini ve desteklerini her zaman hissettiğim kardeşlerim Lütfiye ERKUŞ, Fatma Nur SÜMER ve Muhammet İsmail TÜZÜN'e sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak her anımda ve zorlandığımda motivasyon konuşmalarıyla yanımda olan, anlayışı ve desteğini sürekli hissettiğim sevgili eşim Mücahit Mehmet GÜNER'e sonsuz teşekkür ederim.

30 Haziran 2022

Ayşe TÜZÜN GÜNER

ÖZET

Ayşe TÜZÜN GÜNER

Merkez İlçe Belediye Binalarının Kent Morfolojisine Etkisinin Fraktal Analiz
Yöntemiyle İncelenmesi: Konya Örneği

Yüksek Lisans

Konya, 2022

Kentler sürekli değişen ve dönüşen dinamik bir yapıya sahiptir. Kentler insanlar için önemli bir yaşam alanıdır ve zamanla kent dokusu, yerleşim düzeni, öncelikli alanlar, stratejik öncelikli alanlar değişime uğramaktadır. Günümüzde hızla değişime uğrayan kentlerde belediye binalarının, kentin biçimlenmesinde önemli bir yeri vardır. Tez çalışmasında Konya kentinde merkez ilçe belediye binalarının kent dokusunun biçimlenmesindeki rolüne bakılarak, kentteki konumları ve çevresindeki mekânsal, zamansal değişimlerini sayısal veriler üzerinden okumak temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda kent morfolojisinin araştırıldığı birçok çalışmada kullanılan geleneksel yöntemler, hızla değişen çağımız kentlerinin incelenmesinde yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple birçok farklı alanda örneği olan ve son yıllarda kentsel morfoloji çalışmalarında da kullanılmaya başlanan fraktal analiz yöntemi ile değerlendirme yapılmıştır. Fraktal analiz, kent morfolojisinin ve kent yapısındaki değişikliklerin sayısal verilerle incelenmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda Konya ilinin üç farklı merkez ilçe belediye binasının konumu ve çevresi ilçe belediyelerinin kuruluşundan bu yana tarihsel süreçte meydana gelen değişimleri analiz edilmiştir. Analizler sonucunda merkez ilçe belediyelerinin buldukları konuma yapılmalarından sonra bölgedeki yapılı çevreyi tarihsel süreçte değiştirdiği sayısal veriler sonucunda tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Kent morfolojisi, belediye binaları, konum, fraktal analiz, Konya

ABSTRACT

Ayşe TUZUN GUNER

Investigation of the Effect of Central District Municipal Buildings on Urban

Morphology Using Fractal Analysis Method: The Case of Konya

Master's

Konya, 2022

Cities have a dynamic structure that is constantly changing and transforming. Cities are an important living space for people, and over time, the urban fabric, order of settlement, priority areas and strategic priority areas are changing. Municipal structures in cities that are rapidly changing today have an important place in the formation of the city. In the thesis study, the main purpose is to read the location of the central district municipality structures in the city of Konya in the formation of an urban texture, and the spatial and temporal changes in the city and its surroundings through numerical data. In this context, the traditional method used in many studies investigating the morphology of the city is insufficient in examining the rapidly changing cities of our age. For this reason, fractal analysis, which has examples in many different fields and has been used in urban morphology studies in recent years, has been determined as the method of the thesis. Fractal analysis provides the examination of urban morphology and changes in urban structure with numerical data. In this context, the location of three different central district municipality buildings of Konya, the stains around it and the changes that have occurred in the historical process since the establishment of the district municipalities were analyzed. As a result of the analysis, it has been determined by numerical data that the central district municipalities have affected the region they are in in the historical process and changed the built environment.

Keywords

Urban morphology, municipal buildings, location, fractal analysis, Konya

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
SİMGELER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. BELEDİYELERİN KONUMU VE KENT MORFOLOJİSİNE ETKİLERİ.....	5
2.1. Kent Morfolojisi Kavramı ve Ekolleri.....	5
2.1.1. İtalyan Muratori Geleneği.....	9
2.1.2. İngiliz Conzen Yöntemi.....	12
2.1.3. Fransız Versailles Okulu.....	14
2.2. Türkiye’de Kentsel Morfoloji Ve Belediyecilik.....	15
2.2.1. Türkiye’de Belediyeciliğin Tarihi ve Gelişimi.....	17
2.2.2. Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin Kentteki Önemi.....	23
2.3. Konya Kent Morfolojisi ve Belediye Binaları.....	24
2.3.1. Konya Kentinin Tarihi Gelişiminde Belediyelerin Rolü ve Önemi.....	24
2.4. Bölüm Sonucu.....	43
3. FRAKTAL ANALİZ YÖNTEMİ.....	44
3.1. Kaos Teorisi ve Fraktal Kavramı.....	45
3.2. Fraktal Boyut Hesaplama Yöntemi.....	46
3.2.1. Mimaride Fraktal Analiz.....	51
3.3. Fraktal Analiz Yönteminin Uygulanması.....	57
3.4. Bölüm Sonucu.....	60
4. ALAN ÇALIŞMASI VE BULGULAR.....	61
4.1. Merkez İlçe Belediye Binalarının Kent Morfolojisine Etkisinin Fraktal Analiz Yöntemiyle İncelenmesi.....	62
4.1.1. Karatay Belediye Binasının Konumu ve Çevresi.....	62

4.1.2. Selçuklu Belediye Binasının Konumu ve Çevresi.....	73
4.1.3. Meram Belediye Binasının Konumu ve Çevresi	83
4.2. Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi	92
5. SONUÇ	98
KAYNAKLAR	102
ÖZGEÇMİŞ	109
EK 1.	110
EK 2.	114

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Coğrafi ve mimari yaklaşım açısından kentsel morfoloji gelişimi	7
Tablo 2. Ekollerin genel yaklaşımları ve araştırmacıları	9
Tablo 3. Cumhuriyet döneminde belediyeçilik	22
Tablo 4. TÜİK verilerine göre Konya il, ilçe, belde yıllık nüfus artışı	25
Tablo 5. TÜİK verilerine göre Konya belediye, ilçe, köy sayısı	25
Tablo 6. Konya kentinin dönemlere göre gelişimi	28
Tablo 7. Konya kenti imar planı gelişimi	31
Tablo 7. Konya kenti imar planı gelişimi (devam)	32
Tablo 8. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresinin fiziksel değişimi ...	39
Tablo 9. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresinin fiziksel değişimi (devam)	40
Tablo 10. Kutu sayma yöntemi	51
Tablo 11. Moon tarafından yapılan çalışma	52
Tablo 12. Fraktal boyut değerlendirme	54
Tablo 13. Karatay, Selçuklu ve Meram İlçe Belediye çalışma alanının belirlenmesi	57
Tablo 14. Karatay Belediye binası çevresinin fraktal değerleri	72
Tablo 15. Selçuklu Belediye binası çevresinin fraktal değerleri	82
Tablo 16. Meram Belediye binası çevresinin fraktal değerleri	92
Tablo 17. Merkez İlçe Belediye binaları çevresinin fraktal değerleri	93
Tablo 17. Merkez İlçe Belediye binaları çevresinin fraktal değerleri (devam)	94

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Morfolojik ve Tipo-morfolojik analizler	8
Şekil 2. Muratori'nin 1959 yılında Venedik üzerine yaptığı tipo-morfolojik çalışma ...	10
Şekil 3. Conzen'e göre (town plan, land use pattern, building fabric) kentsel form elemanları.....	14
Şekil 4. Türkiye'de belediyciliğin tarihsel süreci ve gelişimi	19
Şekil 5. Konya kentinin gelişimi ve mekânsal dağılımı.....	26
Şekil 6. Konya kentinin dönemlere göre mekânsal gelişimi.....	27
Şekil 7. Konya Kentinin 1946 yılında yapılan imar planı.....	29
Şekil 8. Konya Kentinin 1965 yılında yapılan imar planı, Yarışma paftası	30
Şekil 9. Konya Kentinin uydu görüntüsü, 2022 itibariyle	32
Şekil 10. Belediye yapılarının konumu.....	33
Şekil 11. 1930 yıllarında Alaeddin Tepesinden Mevlana Müzesine bakış-Yusuf Şar Konağı.....	34
Şekil 12. Yusuf Şar Konağı Belediye Binası olarak kullanılırken-Cumhuriyet Meydanı	35
Şekil 13. Konya Belediyesi inşaatı ve Alaeddin Tepesinden bakış	36
Şekil 14. Konya Belediyesi vaziyet planı ve kat planları.....	37
Şekil 15. Konya Büyükşehir Belediyesi uydu görüntüsü.....	38
Şekil 16. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresi	41
Şekil 17. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresi imar planı	42
Şekil 18. San Pietro ve Piazza del Campo Meydanı	45
Şekil 19. 'Sierpinski halısı' fraktal boyutları aynı, gözeneklilik değerleri farklı.....	48
Şekil 20. Koch eğrisi, kutu sayım görseli ve logaritmik eğri grafiği	49
Şekil 21. Karmaşık fraktal ve kutu sayımı-kendisi ile çakışan eğriler.....	50
Şekil 22. Londra'nın tarihsel süreç içinde fraktal gelişimi	52
Şekil 23. Robie Evi'nin kutu sayım yöntemi ile analizi.....	55
Şekil 24. Mudanya sokak silüetinde kutu sayım yöntemi ile analiz edilen konutlar	56
Şekil 25. House II güney cephesi ve House III batı cephesinin kutu sayım yöntemi ile analizi	56
Şekil 26. Çalışma Alanlarının fraktal analiz ile incelenmesi	58
Şekil 27. Konya Kenti Karatay, Selçuklu ve Meram İlçe Belediye binalarının kentteki konumu.....	61
Şekil 28. 2022 tarihinde Karatay Belediye binası ve çevresi.....	63

Şekil 29. Karatay Belediyesi vaziyet planı	64
Şekil 30. 1998 yılı öncesine ait imar planı.....	65
Şekil 31. 2004 tarihinde Karatay Belediye binasının yapılacağı konum ve çevresi	66
Şekil 32. 2013 tarihinde Karatay Belediye binası konumu ve çevresi.....	67
Şekil 33. 2022 tarihinde Karatay Belediye binası konumu ve çevresi.....	68
Şekil 34. Konya Karatay İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin imar planı.....	69
Şekil 35. 2022 tarihinde Selçuklu Belediye binası ve çevresinin uydu görünümü	73
Şekil 36. Selçuklu Belediyesi vaziyet planı	74
Şekil 37. 2005 tarihli imar planı.....	75
Şekil 38. 2004 tarihinde Selçuklu Belediye binasının yapılacağı konum ve çevresi	76
Şekil 39. 2013 tarihinde Selçuklu Belediye binasının konumu ve çevresi	77
Şekil 40. 2022 tarihinde Selçuklu Belediye binasının konumu ve çevresi	78
Şekil 41. Konya Selçuklu İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin imar planı	79
Şekil 42. 2021 tarihinde Meram Belediye binası ve çevresi.....	83
Şekil 43. Meram Belediyesi vaziyet planı.....	84
Şekil 44. 2011 Tarihli imar planı	85
Şekil 45. 2004 tarihinde Meram Belediye binasının yapılacağı konum ve çevresi	86
Şekil 46. 2013 tarihinde Meram Belediye binasının inşaat alanı ve çevresi.....	87
Şekil 47. 2022 tarihinde Meram Belediye binasının konumu ve çevresi.....	88
Şekil 48. Konya Meram İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin imar planı.....	89
Şekil 49. Karatay, Selçuklu ve Meram Belediye binaları çevresinin doluluk-boşluk fraktal analizi.....	95
Şekil 50. Karatay, Selçuklu ve Meram Belediye binaları çevresinin eksenel harita fraktal analizi	96
Şekil 51. Karatay, Selçuklu ve Meram Belediye binaları çevresinin görsel bütünleşme haritası fraktal analizi.....	97

SİMGELER DİZİNİ

Simge	Açıklama
Db	Kutu sayım yöntemine göre fraktal boyut
$N(S2)$	Sonraki çevrimdeki dolu kutu sayısı
$N(S1)$	Önceki çevrimdeki dolu kutu sayısı
$1/S2$	Sonraki çevrimdeki kutu boyutu
$1/S1$	Önceki çevrimdeki kutu boyutu
Ds	Kendine benzerlik boyutu
s	Küçültme faktörü
a	Değişim faktörü
F	Fraktal Boyut
G	Gözeneklilik Değeri

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Kentler sürekli değişen ve dönüşen dinamik bir yapıya sahiptir. Kent dokusu, tarihsel süreçte sürekli olarak fiziksel değişime uğramaktadır. Basit formlardan, karmaşık formlara kadar birçok dokusu olup çok katmanlıdır. Günümüzde hızla büyüyen kentler bu karmaşıklığın artmasına sebep olmuştur. Bununla beraber zamanla artan karmaşıklığa çözüm üretmek üzere kent morfolojisi çalışmaları birçok alanda yapılmıştır. Mikro ve makro ölçekte farklı disiplinlerde araştırılan kent morfolojisinin, kentlilerin ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılamak için doğru analiz edilmesi gerekmektedir.

Mimarlık alanında kent morfolojisi, insanların yerleşim yerlerinin formunu, oluşum ve dönüşüm süreçlerini, mekânsal kimliğini, tarihteki gelişim süreçlerini ve yerleşim yerlerini oluşturan bileşenleri farklı analizlerle anlaşılmasını sağlayan yaklaşım şeklinde ifade edilebilir. Kent dokusunda, mekânsal ve işlevsel yapıların tarihsel süreç içinde gelişimi ve değişimi araştırılarak değerlendirilmesi ve günümüze aktarılması da bir yöntem olarak kullanılmıştır (Kubat ve Topçu, 2009).

Kent morfolojisini geleneksel bir yöntem ile incelemek yerine son yıllarda sayısal veri analizi olan fraktal analiz ile incelenmektedir. Fraktal analiz sonucunda somut veriler elde edilerek incelenen bölgenin tarihsel süreçteki değişimleri nesnel değerlendirmeler yapılabilmekte ve gözle görülemeyen değişiklikler tespit edilebilmektedir. Fraktal analiz ile inceleme yapılması gelecekte yapılacak belediye yapılarının konumlarının belirlenmesinde ve belirlenen konumların çevrelerini değiştirmedeki eğilimlerinin tespit edilmesine imkân sağlamaktadır.

Çalışmanın Amacı

Tez kapsamında belediye yapılarının kent biçimlenmesindeki rolü sayısal verilerle somut olarak ortaya koyulmak istenmektedir. Literatür araştırması yapıldığında özellikle mimarlık disiplininde kentlerin tarihsel süreçteki değişimlerinin sayısal verilerle açıklanmasına odaklanılmıştır. Bu çalışmada ise kent ve kentli için önemli bir yapı olan ilçe belediye binalarının konumu ve çevresinin kent morfolojisine etkisi araştırılarak sayısal verilerle analizini yapmak temel amaçlardan biridir. Çalışmanın en önemli amaçlarından biri ise yeni yapılacak olan belediye binalarının çevresinde oluşturacağı potansiyel değişikliğin tespit edilerek buna yönelik planlama yapılması ve çalışma

bulgularının planlama üzerinde bir referans oluşturmasıdır. Bu bağlamda amaç, kent morfolojisinde tarihsel süreçte oluşabilecek kendiliğinden gelişim ve değişim sürecinin planlı olarak kontrol edilebilmesidir. Aynı zamanda çalışma alanı olarak belirlenen Konya kentinde tarihsel süreç içinde belediye ve merkez ilçe belediye binalarının konumu ve çevresi incelenerek literatüre aktarılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın nemi

Kentlerde yerel yönetim olarak belediye binalarının varlığı, bulunduğu çevreyi hareketli hale getirmektedir. Bu binaların kent ölçeğinde ve mekânsal olarak kent morfolojisine birçok etkisi bulunmaktadır. Belediyeler zamanla yapının ihtiyaç karşılamaması, bulunduğu konumunun değiştirilmek istenmesi gibi birçok sebeple yıkılarak veya fonksiyon değişikliği yapılarak yeniden inşa edilmiştir. Kentlinin sürekli kullandığı mekânın değiştirilmesi de yapının konumunu ve çevresini etkilemektedir.

Konya kentinin morfolojik yapısı ile ilgili farklı disiplinlere ait birçok çalışma mevcuttur. Fakat belediye binalarının kent morfolojisine etkisini sayısal yöntem ile analiz edip karşılaştırmalı olarak değerlendiren bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu alışma sonucunda merkez ilçe belediye binalarının konumu ve çevresine olan etkilerini sayısal veriler üzerinden değerlendirilmesi Konya kenti için yeni bir çalışma olacaktır.

Çalışmanın Kapsamı

Tez alışması, şehir planlama ilkelerinin ötesinde, kent dokusundaki değişikliğin belediye binalarıyla etkileşiminin değerlendirildiği bir çalışmadır. Bu sebeple çalışma belediye binalarının kent dokusundaki morfolojik değişime etkisini tarihsel süreçte incelemekle sınırlandırılmıştır. Konya kentindeki belediye binaları araştırılarak literatürden örnekler verilmiştir. Bu rnekler tarihsel süreç içinde birbirine bağlı olan Yusuf şar Konağı, Konya Belediyesi ve Konya Büyükşehir Belediye Binasıdır. Bu belediye binalarının tarihsel süreci anlamak için çalışmada yer alması önemli görülmektedir. Çalışmanın yöntemi olan fraktal analiz çalışma kapsamında literatürde araştırılarak yapılan çalışmaların literatürdeki yeri belirlenmiştir. Çalışmada, kentsel morfoloji araştırılarak çok katmanlı kent özelliği taşıyan Konya kenti ve kentin merkez ilçe belediye binalarının konumu ve çevresi farklı tarihlerde incelenmek üzere alan çalışması için belirlenmiştir. Alanların ilçe belediyeler olarak seçilmesi, Türkiye’de belediyeciliğin gelişiminde 1984 yılında ıkarılan Büyükşehir Kanunu ile 2004 ve 2012 yıllarında belediyeciliği,

dolayısıyla kenti etkileyen kanunların çıkarılması sonucunda yakın tarihte inceleme yapılması daha güncel ve doğru bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda elde edilen verilerin karşılaştırılması için belirlenen zamanların güncel olması da önemli görülmektedir. Çalışma alanının sınırları belediye binasının bulunduğu konumda araç ve yaya yoğunluğunun fazla olduğu ana caddeler ve ilişkili olduğu binalar dikkate alınarak belirlenmiştir. Alan çalışmasında Konya merkez ilçesi olan Karatay, Selçuklu ve Meram belediye binalarının konumu ve çevresinin kentsel dokusu incelenmiştir. Merkez ilçe belediye binalarının seçilmesindeki bir diğer sebep ise bu belediye binalarının kent merkezini değiştirmedeki eğilimleri ve zamanla buldukları konumu alt merkez haline getirmeleridir. Bu sebeple merkez ilçe belediye binalarının konumu ve çevresi çalışma kapsamında ilçe belediyelerin Türkiye’de kurulmasından itibaren günümüze kadar geçen süreç fraktal analiz ile incelenmiştir. Analiz kapsamında, belirlenen alanların inceleme yapılacak üç bölge için de belediye binasının olmadığı ve yapımından sonraki durumunu gösterecek şekilde ortak tarihler olan 2004, 2013 ve 2022 yılları belirlenmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada konu ile ilgili veri elde edebilmek için literatür taraması yapılmıştır. Literatürde yazılı, çizili, ve görsel kaynaklar araştırılmıştır. Çalışma ile ilgili olarak konuyla ilgili yerli ve yabancı makaleler, tezler, dergiler, belediye arşivleri, internet kaynakları, bildiriler ve kitaplar taranarak çalışmanın literatürdeki yeri araştırılmıştır. Araştırmada merkez ilçe belediye binalarının kent dokusundaki morfolojik değişime etkisinin anlaşılabilmesi için, elde edilen verilerin tarihsel süreçte fraktal analizi karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Bu analiz ile merkez ilçe belediye binalarının konumu ve çevresindeki değişiklikler tarihsel süreçte araştırılarak sayısal verilerle somut olarak belirlenmektedir. Yöntem; belirlenen bölgelerin 2004, 2013 ve 2022 yıllarına ait karmaşıklık değerini ölçen doluluk-boşluk analizi, aksenel harita fraktal boyutu ve görsel bütünleşme fraktal boyutunu analiz edecek şekilde haritalar hazırlanmıştır. ImageJ programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Analizler için her belediye binası için 9 farklı harita olmak üzere toplan 27 harita hazırlanmıştır. Analizler sonucunda çıkan sayısal değerler karşılaştırılarak belediye binası o bölgeye yapıldıktan sonra bölgedeki sokak kurgusunun, yerleşim yerlerinin formu, oluşum ve dönüşüm süreçlerinin nasıl olduğu ortaya koyulmuştur.

Tezin Strüktürel Yapısı

Tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır:

Yapılan tezde birinci bölüm, çalışılan konunun amacını, önemini, kapsamı ve yöntemini içermektedir.

İkinci Bölüm' de, kent morfolojisi tanımları, ekolleri, Türkiye'de kent morfolojisi ve belediyeçilik araştırılarak literatür taraması yapılmıştır. Tarihsel süreçte kent morfolojisi kavramının gelişimi ve ekolleri üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir. İtalyan Muratori geleneği, İngiliz Conzen Yöntemi, Fransız Versailles Okulundan bahsedilmiştir. Türkiye'deki kentsel morfoloji araştırılarak Büyükşehir ve ilçe belediyelerin kentteki önemi incelenmiştir. Belediyeçiliğin gelişimi tarihsel süreçte incelenmiştir. 1980 yılı ve sonrasında çıkan önemli yasalara yer verilmiştir. Alan çalışması olarak belirlenen Konya kentinin kent morfolojisi ve belediye binalarının kent morfolojisine etkileri bu bölümde incelenmiştir.

Üçüncü Bölüm' de, sayısal analiz yöntemlerine yer verilerek belediye yapısının kent morfolojisine etkisinin neden fraktal analiz yöntemi ile incelendiği açıklanmıştır. Çalışmada kullanılan fraktal analiz yöntemindeki ölçüm çeşitlerinden bahsedilmiştir. Kaos teorisi ve fraktal kavramı üzerinde durularak literatür taraması yapılmıştır. Mimaride fraktalın yeri araştırılarak kent-bölge-yapı ölçeğinde fraktal analizin kullanıldığı benzer çalışmalar literatürde taranarak elde edilen veriler incelenmiştir. Fraktal analiz yönteminin alan çalışmasında nasıl uygulanacağı açıklanmıştır.

Dördüncü Bölüm' de, merkez ilçe belediye binalarının inceleme yapılacak alan sınırları belirlenerek fraktal analiz yönteminde kullanılan model Konya kent ölçeğinde üç farklı merkez ilçe belediye binasının konumu ve çevreleri için uygulaması yapılmıştır. Her belediye binası için üç farklı analiz üç farklı tarihte yapılmış ve toplam 27 harita ve analiz elde edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen sayısal veriler, grafiklere ve tablolara aktarılarak tarihsel süreçte kent morfolojisi bağlamında tartışılmıştır.

Beşinci Bölüm' de ise yapılan çalışmada ortaya çıkan sonuçlar ve değerlendirmeler yer almaktadır. Elde edilen bulgular üzerinden tarihsel süreçte üç farklı dönemi ve üç farklı belediye binasının karşılaştırmalı analizi fraktal boyut değerlerinin yorumlanması ve gelecekte yapılacak yapılar için öneriler yer almaktadır.

2. BELEDİYELERİN KONUMU VE KENT MORFOLOJİSİNE ETKİLERİ

Morfoloji birçok alanda kullanılan bir kavramdır. En genel anlamıyla yapı ve biçimleri inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanabilir. Morfoloji kelimesine bakıldığında, ilk olarak Alman yazar ve düşünür olan Johann Wolfgang von Goethe tarafından 1749-1832 yıllarında yayınlanmıştır. Goethe, morfoloji kelimesini biyoloji alanında tanımlamıştır (Steigerwald, 2002). Kent morfolojisi ise on dokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde Alman coğrafyacılarının araştırmaları neticesinde Stadtlandschaft kavramı ortaya çıkmıştır. Kentsel mekânı biçim yönünden analiz etmeyi amaçlayan kentsel mor-foloji; kentlerin dinamik yapısını tarihsel süreçte incelemeye yarayan bir bilim dalıdır (Larkham & Jones, 1991, s. 1). Bu kapsamda, kentsel morfoloji, kentlerin değişen dokusunu mekân, zaman, ve fiziksel çevre bağlamında araştırmayı sağlar (Sakar, Seda ; Ünlü, 2019). Belediye binaları ise kentte buldukları konumları ile odak noktası haline gelerek kent morfolojisine etki etmektedir.

2.1. Kent Morfolojisi Kavramı ve Ekolleri

Kent morfolojisi, kentle ilgili birçok çalışmada araştırılan bir alandır ve fiziksel çevreye ait olan binalar, yapı adaları, sokak dokuları gibi bileşenlerin farklı değişkenlere bağlı olarak gelişim aşamalarını inceler (Kubat, 1999). Bu kapsamda kent formunu yönlendiren ve formun gelişimini etkileyen çeşitli faktörleri ortaya koymaktadır (Cowan, 2005; Lozano, 2013). Morfolojik analizin ana elemanları sokak örüntüleri, yerleşim dokuları, bina formları ve ölçekleri, açık ve yeşil alan sistemleridir. Bu elemanlar kentlinin kullanımıyla zamanla değişime uğrayan ve süreç içerisinde yaşanan organizma olarak kabul edilir. Kentteki doluluk ve boşluklar birbirini etkileyerek zaman içerisinde kenti şekillendirir. Bu oluşum kentin fiziksel yapısını belirler ve aynı zamanda fiziksel formun sonucu olarak kentin sosyal yapısının da anlaşılmasını sağlar. Bu da kentsel morfolojinin çalışma konularını oluşturmaktadır (Sınmaz ; Özdemir, 2018). Amerika’da kentsel morfoloji kavramında (Mumford, 1961), (Vance, 1990), (Warner, 2013) referans alınmıştır. İngiltere’den ise (Hall, 1998) kent morfolojisini referans olarak kullanmıştır (Özbek, 2010). Kentsel morfolojiyi kentin incelenmesi ve kent mekânlarının anlamının açıklanması olarak tanımlamaktadır (Vance, 1990). Başka bir tanıma göre kent morfolojisi “kentin iç yapısının incelenmesidir” (Carter, 1938). Kentsel morfoloji kentlerin mekânsal yapısını ve dokusunu incelemenin yanı sıra tarihsel süreçte gelişme

stratejilerine göre planlamanın yapılması, yapıları koruma çalışmaları ve kentsel tasarım fikirlerinin üretilmesi için önemli bir kavram olduğu savunulmaktadır (Kropf, 1996). Moudon (1997) ise kentsel morfolojiyi kentteki insanların yaşam alanının incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Sosyal ve ekonomik etkenlerin kentler üzerinde değişikliğe sebep olduğunu öne sürmektedir. Kent morfolojisi, analizlerde iki boyutu kapsamamaktadır; “kentsel peyzaj üç boyuttaki farklılıklar ve ayırt edici özellikleri ve çeşitlikleri ortaya koyar” (Smailes, 1955:101 aktaran Chapman, 2006: 24). Kent morfolojisi çalışmaları sonucunda kent planlarına altlık olacak somut veriler ortaya çıkmaktadır (Conzen, 2018). “Kent morfolojisi çalışmaları ile kentte; fiziki bir yapı ve gerçeklik, toplumsal dinamiklere göre sürekli gelişen, değişen ve dönüşen bir organizma ve sosyal güçler ile onların yaşadığı yapı çevre arasındaki etkileşimlerin bir odak noktası olarak yaklaşarak bu ilişkileri çözümlenmeye çalışır” (Oktay,1991). Kentsel morfoloji, kentteki insanların yaşam alanlarının oluşum ve dönüşüm süreçlerini, mekânların yapısını ve karakterini tarihsel süreç içerisinde yerleşmeleri oluşturan etmenleri analiz ederek incelemektedir (Kubat ve Topçu, 2009). Özetle, kent morfolojisi kentin tarihsel süreç içindeki değişimini yapısal ve mekânsal olarak inceleyerek değişimin nedenlerini ortaya çıkarmaktadır. Genel kent morfolojisi tanımlarının yanı sıra kent formu tanımları incelendiğinde; kent formunu sadece binalar, tepeler, nehirler, caddeler, ağaçlar gibi fiziksel objelerin belirlemediğini düşünmektedir. Yaşayan organizmalar, insanların kent içinde yaptığı aktiviteler, sosyal-ekonomik yapılar, mekân ve onu etkileyen doğal etmenler, mevsimsel ritimler ve mekândaki günlük değişimler kent formunu etkileyen unsurlar olarak tanımlamaktadır (Lynch, 1981). Kentsel morfolojiye dair yapılan araştırma sonucunda elde edilen kuramsal yaklaşımlar genel olarak açıklanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda kentsel morfolojiyi iki farklı alanda tartışmak kavramın anlaşılması için önemlidir. Coğrafya ve mimarlık temelinde tartışılan kavram zamanla geliştirilmiştir.

Kentsel morfoloji kavramı:

- Coğrafi yaklaşım açısından kentsel morfoloji
- Mimari yaklaşım açısından kentsel morfoloji

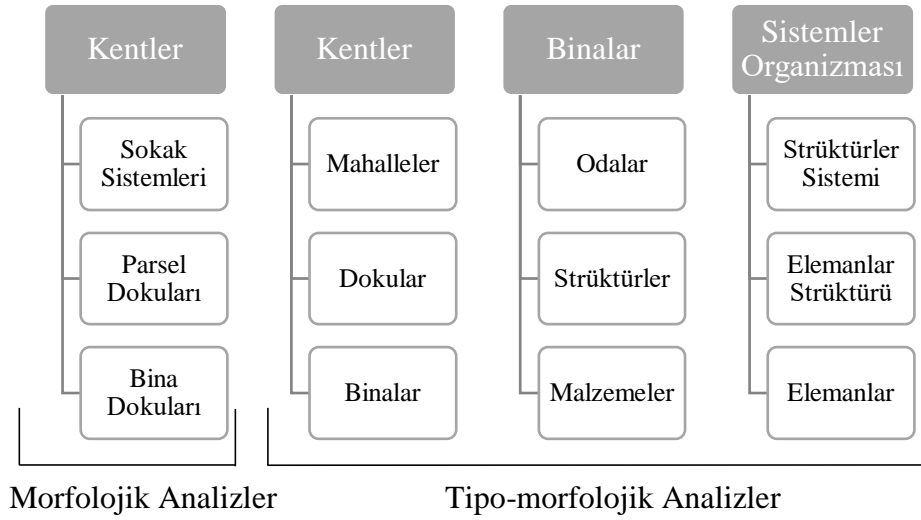
Tablo 1’de tarihsel süreç içerisinde morfolojiyi coğrafi ve mimari alanda inceleyen kuramcılara ve yaklaşımlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Coğrafi ve mimari yaklaşım açısından kentsel morfoloji gelişimi

	Coğrafyacı adı	Yıl	Ülke	Yaklaşım
Coğrafi Yaklaşım	Schluter	1899	Almanya	-Kültürel morfolojinin araştırma konusu olarak kültürel peyzaj morfolojisi -Yerleşim, arazi kullanımı ve haberleşme hatları arasında ilişki kurmak -Formun işlevi ve zaman içerisinde gelişimi
	Hassingler	1912	Avusturya	-Kentlerin korunması sorunlarını çözmek için arazi ve yapı kullanımı ile yerleşim yoğunluklarına dikkat çekmek
	Geisler/Martiny	1918	Almanya	-Morfografik bir sınıflandırma içerisinde yapı tipleri ve şehir planlarını incelemek -Topografik ve coğrafik perspektifle kentsel yerleşimleri tanımlama
	Bobek	1927	Almanya	-Zaman içerisinde form ve işlev değişimine göre kentlerin temel özelliklerini inceleme
	Scharlau	1941	Almanya	-Kadastral planları kullanmakla birlikte şehir planlarının oluşumlarını incelemek
	M.R.G. Conzen	1949	Almanya ve İngiltere	-Biçimlenme sürecinin altında yatan formları çizmek ve yorumlamak -Tarihsel gelişimini inceleyerek şehir planlamasının mevcut yapısal durumunu incelemek
	Whitehand	1967	İngiltere	-Yapısal dokunun değişim analizlerinin, bireyler ile mimarlar ve diğer geliştiricilerin çalışmalarıyla birleştirilmesi -Savaş yıllarından sonra town plan analizi alanında Conzen yaklaşımının temel ilkeleriyle temelde bir birleşmeyle beraber çalışma
Mimari Yaklaşım	Durand	1780	Fransa	-Formların sınırsız bir biçimde birleşmesini tekrar eden formların dili gibi statik, işlevsiz veya biçimsel kısıtlamalar
	Boulle	1828	Fransa	-Mimari tip işleve dayalı bir şekilde ortaya çıkar
	Muratori	1910	İtalya	-Çeşitli ölçeklerdeki yapı çevre kavramlarının analizi -Tipo-morfoloji üzerinde çalışmalar
	Caniggia	1933	İtalya	-Tiplerin evrimi ve bileşenleri bağlamında kentsel form bileşenlerinin tipolojik süreç içerisinde geliştirilmesi
	Argan	1960	İtalya	-Tipin oluşumu, aralarında belirli bir fonksiyonel ve biçimsel benzerlik bulunan bir yapı serisine bağlı olarak ortaya çıkar
	Rossi&Krier	1970	İtalya ve Amerika	-Yapıların tipolojik süreçlerinin kentsel dokuyu nasıl etkilediği
	Moudon	1980	Amerika	-İdeolojik, kültürel ve ekonomik olarak zaman içerisinde şehirlere göre farklılık gösteren form varyasyonları
	Hillier	1980	İngiltere	-Mekânların birbirine kentsel doku ve mekân ilişkisine dayalı aksiyel analiz yöntemi içerisinde birbirlerine bağlanması

(Kaynak: Cömert, 2013)

Şekil 1’de morfolojik ve tipomorfolojik analizler görülmektedir. Morfolojik analiz, kentin zamanla değişime uğraması sonucu kentin farklı biçimlerde gelişmesini ve kentsel planlamanın önemli unsurlarından olan sokak sistemi, bina dokuları ve parsel dokularıyla ilgilendirir. Tipo-morfolojik analiz ise kentsel sistemde sınıflandırmada morfolojik analize göre farklılık göstermektedir. Kent ve binalarla ilgili uygulamalarda kentsel yapı bileşenlerini; elemanlar, elemanlar strüktürü, yapı organizması olarak incelemektedir. Morfolojik analiz kentsel dokuyu, tipo-morfolojik analiz ise kentsel dokunun iç yapısını inceleyerek analiz etmektedir (Sima ve Zhang, 2009).

Şekil 1. Morfolojik ve Tipo-morfolojik analizler

(Kaynak: Sima ve Zhang, 2009)

Kentsel morfoloji kavramının gelişiminde coğrafya ve mimarlık alanlarında farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Kent morfolojisi üzerine ortaya çıkan yaklaşımlar birbirine benzer yönleriyle gruplaşarak ekolleri oluşturmaktadır. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında bu ekoller detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Kent morfolojisi; 19. yüzyıldan itibaren sosyal, kültürel, toplumsal ve ekonomik açıdan farklı disiplinler tarafından değerlendirilmektedir. Literatür taramasında morfoloji çalışmalarına yön veren başlıca ekoller;

- İtalyan Muratori Geleneği
- İngiliz Conzen Yöntemi
- Fransız Versailles Okulu’ dur.

Bu ekoller morfolojiye birbirilerinden farklı yaklaşımlar getirmiştir. Bu kurumların yaklaşımları 1994 yılında International Seminar of Urban Form (ISUF)'da bir araya toplanmış ve kent morfolojisi alanında üç önemli ekol olarak benimsenmiştir (Bilgi, 2010). Bu üç ekol farklı amaçlar doğrultusunda çalışmış olsa da aynı disiplin sınırları içindedir. Tablo 2'de kentin nasıl oluştuğu, kentin kullanıcılar tarafından nasıl kullanıldığı, zamanla değişen faktörlere göre nasıl dönüştüğü ve planlamalarının nasıl yapılması gerektiği konularında ekollerin genel yaklaşımları görülmektedir (Moudon,1997). İngiliz Ekolü, yapılı çevre ile ilgilenerek yapılı çevrenin üretimine yönelik araştırmalar yapmış, İtalyan Ekolü geleneksel yapılarla ilgili olarak planlama ve tasarlanmanın temelini oluşturmuş, Fransız Ekolü ise kuramların eleştirel değerlendirilmesiyle yapılı çevre çalışmalarının disiplinler incelenmesini sağlamıştır (Yaygın, 2016).

Tablo 2. Ekollerin genel yaklaşımları ve araştırmacıları

Ekol	Soru	Cevap	Alan	Araştırmacı
İtalyan Ekolü	Kentler nasıl inşa edilmeli?	Kentsel form çalışmaları kentsel tasarım teorisini geliştirme üzerine tanımlayıcı amaçları içerir.	Mimarlar	Muratori, Caniggia, Rossi
İngiliz Ekolü	Kentler nasıl ve neden inşa edildi?	Kentsel form çalışmaları kentsel yapı kuramlarını geliştirme üzerine betimleyici ve açıklayıcı amaçları içerir.	Coğrafyacılar	Conzen, Whitehand
Fransız Ekolü	Kentler nasıl inşa edilmeli ve aslında ne zaman inşa edildi?	Kentsel form çalışmaları kent yapılarında geçmiş tasarım kuramlarının etkisini değerlendirme amaçlarını içerir.	Sosyal Bilimciler, Mimarlar, Şehir Plancıları	Henri Lefebvre, Panerai, Castex, Depaule

(Kaynak: Yaygın, 2016)

Tablo 2'de yer alan İtalyan Ekolü, İngiliz Ekolü ve Fransız Ekolü araştırmacıları ve yapılan çalışmalarıyla daha detaylı incelenecektir.

2.1.1. İtalyan Muratori Geleneği

İtalyan kent araştırmacıları, kent morfolojisini mimari ve teknik özellikleriyle incelemiştir. Bu alandaki çalışmalar 1940'lı yıllarda başlamıştır. Çalışmaların ilk temsilcisi olan Saverio Muratori İtalya'da çeşitli ölçeklerdeki yapılı çevre kavramının

analizini ve tarihi kent mekânlarının tipolojisi üzerine çalışmıştır. Bir çalışması Şekil 2’de görülmektedir. Venedik ve Roma’da 1950-1960 yıllarında ders vermiştir ve araştırmacı, felsefeci ve uygulayıcı olarak bilinmektedir. Ders verdiği dönemlerde proje stüdyolarında, tasarımdan önce mevcut kentlerin morfolojik analizlerinin yapılmasını zorunlu ve gerekli olarak görmüştür. Projeye hazırlık süreci olduğunu belirterek bunu derslerinde uygulamıştır. Mevcut şehirlerin morfolojik yapısını analiz ederek bunları mimari atölyelerde kullanılan yöntem olarak belirlemiştir. 1959 yılında Venedik için yapmış olduğu çalışmada elemanlar, strüktür, sistem ve organizma gibi ölçekler kullanılmıştır. Böylece kentin makro formundan bina ölçeğine kadar detaylı bir araştırma ile kentin sosyal ve ekonomik yapısının mekândaki etkilerini tarihsel süreç içerisinde neden sonuç bağlamında sorgulamıştır. Kentlerin yapısının tarihsel olarak anlaşıldığını ve kent araştırmalarının temelini bina tipolojilerinin oluşturduğunu savunmaktadır (Moudon,1994).

Şekil 2. Muratori'nin 1959 yılında Venedik üzerine yaptığı tipolojik çalışma

(Kaynak: Marshall ve Çalışkan, 2011)

Muratori'nin devamında gelen isim ise Caniggia'dır. Caniggia, çevreyi birbirine bağlı olarak yapılan nesnelere topluluğu olarak tanımlamaktadır. Bu nesnelere yapılar, kent, yapı grupları ve bölge olarak tanımlamıştır. Tanımladığı her nesne parça-bütün ilişkisi içerisindedir. En alt basamakta binaları oluşturan yapı malzemeleri (tuğla, ahşap vb.) bulunmaktadır. Malzemelerin birleşmesi ile duvar gibi strüktür elemanları ve bunların bir araya gelmesiyle de odalar oluşmaktadır. Odaların bir araya gelmesiyle yapılar ve yapıların bir araya gelmesiyle de yapı grupları meydana gelmektedir. Yapı grupları; parsel, ada ve yollardan oluşmaktadır. Farklı ve benzer yapı gruplarının bir araya

gelmesiyle de bölge ve sonrasında kentler oluşmaktadır. Özellikle kentsel yapı analizlerinde yapılı çevrenin modüleritesi ve ölçeklendirilmesine önem vermiştir. Parça-bütün ilişkisiyle oluşan kentlerin zaman ve mekâna bağlı olarak dönüşüme uğradığını belirtmektedir. Muratori gibi, nesne olarak değil dönüşüme uğrayan tarihsel bir sürecinin olduğunu tanımlayan Caniggia, kentlerin gelişim sürecini inceleyerek yapılı çevrenin, insanların etkisi ve çevrenin buna aktif tepkisinin sonucu olarak meydana geldiğini ortaya koymuştur (Moudon,1994). Muratori ve Caniggia yapmış olduğu çalışmalarda bakış açıları tarihçi gibi değil, bir mimar olarak ele almışlardır. Mimari olarak ele alındığından kent morfolojisinde farklı yaklaşımların oluşmasını sağlamışlardır. Muratori Okulu İtalya sınırları dışında fazla tanınmamıştır. Fakat uluslararası boyutta tanınmış bazı dönem mimarlarını etkilemişlerdir. Carlo Aymonino, Massimo Scolari, Aldo Rossi, Vittorio Gregotti gibi mimarlar tarihi kentleri bilgi kaynağı olarak görmüştür. Rossi ve Aymonino'ya göre, geleneksel ve modern kent dokusu, kentle bütünleşen ve kentten bağımsız olarak tasarlanan binalardır. Rossi çalışmalarında malzeme, sosyal yapı ve mekânsal ihtiyaçların sonucunda binaların olması gerektiğini savunmuştur. Aymonino ise, geleneksel kent dokusu ve modern kent dokusu arasındaki değişimi bina tipolojisi ve kent morfolojisi arasındaki ilişkiden meydana geldiğini savunmuştur. Rossi ve Aymonino genel olarak Muratori ve Caniggia ile ortak düşüncede olmasına rağmen modernizmi yorumlarken iki farklı düşünce ortaya çıkmıştır. Aymonino ve Rossi kentte sosyo-ekonomik baskılar sonucu değiştirilemeyen etkiler olduğunu düşünürken, Muratori ve Caniggia sosyo-ekonomik baskıların geçici kriz olduğunu düşünmektedir. Aymonino ve taraflarına göre geleneksel kent dokusu, çağdaş kentte yapı ve kent arasındaki ilişkinin kopmasından dolayı bilgi kaynağı olmaktan çıkmıştır. Bunun aksine Muratori ve Caniggia zarar gören bağın tekrar kurulabileceği ve yeni oluşumların geleneksel kent dokusunun analizi ile yapılacağını savunmaktadır. İtalyan Okulu kent morfolojisi ve tipoloji alanında araştırmalar yapmakta ve bu alanda en büyük çalışması, geleneksel kent dokusunun yapım sürecine dahil edilmesiyle oluşan tasarım yaklaşımıdır. Muratori ve Caniggia yayınlarıyla öğrencilere tasarım sürecinde kenti okuyarak ve analiz ederek projeye hazırlık aşamasında yardımcı olması için kaynak oluşturmuştur(Moudon,1994).

2.1.2. İngiliz Conzen Yöntemi

İngiliz ekolünün temelini 1969 yılında M.R.G. Conzen' in yaptığı çalışma oluşturmaktadır. Conzen yaptığı çalışmalarla diğer araştırmacılara kaynak oluşturmuştur. Conzen kentin mevcut fiziksel yapısına ek olarak tarihsel süreç içinde kentin değişim ve dönüşümünü de incelemektedir. Çalışmalarına bakıldığında morfogenetik yöntem, haritasal gösterimler ve ifade ettiği teknik kavramlar görülmektedir (Whithand, 2007). Ortaya koyduğu teknik kavramlardan ikisi çok önemlidir. Conzen' in geliştirdiği bu iki kavram morfolojik araştırmalarda önemli bir yere sahiptir. Kavramlardan birincisini 'kent kenarı' (fringe belt) olarak ifade etmiştir. Kent kenarı, kentin fiziksel formundaki değişikliğin durağanlığını veya gelişimini inceleyen kavramdır. Kent kenarları, yapılaşmanın olmadığı veya yavaş gerçekleştiği kent çeperlerinde ortaya çıkmaktadır. İkinci kavramı ise 'parsel evrimi' (burgage cycle) olarak nitelendirmiştir. Parsel evrimi, kentteki fiziksel değişimin parsel değişikliğiyle bağlantısını incelemektedir. Doğal afetler sonucu veya yeni yapılaşma ile meydana gelen parsel değişikliklerinin tarihsel süreçteki değişiminin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Conzen'a göre kent, tarihteki önemli izlerin dönemlere aktarılarak günümüze kadar gelmesiyle oluşan katmanlardır. Tarihsel süreçte oluşan ve gelişen kentin okunması Conzen için önemlidir (Moudon,1994).

M.R.G. Conzen kentsel morfoloji kavramına yaklaşımını coğrafya alanında yapmıştır. Tarihsel süreç içerisinde kentlerin oluşumunu analiz etmiş ve analizlerinde yer, işlev, şehir manzarası, gelişme, sosyal ve ekonomik bağlamı incelemiştir. Kent manzarasını (townspace) kent planı, arazi kullanım deseni ve bina dokusu olmak üzere üç ayrı başlıkta incelemiştir. Kent planını ise yol/sokak deseni, ada/parsel deseni, bina deseni olmak üzere üç ayrı plan bileşeninde incelemiştir.

Sınıflar, ilişkiler/özellikler, işlev/sosyo-ekonomik bağlam açısından kentte yaşayan insanlar ve oluşturdukları yapı formları birbirleriyle bağlantılıdır. İşlev, yapının türünü belirterek konaklama ve ticari aktiviteler gibi belirli bir şekilde sınıflandırılmıştır. Sosyo-ekonomik bağlam ise daha geniş alandaki işlev ve birçok aktivitenin birleşimidir. Buna göre işlev, sosyo-ekonomik bağlamın alt kümesidir. Yer ise topografya, jeoloji, bitki örtüsü ve hidroloji gibi doğal özellikleri ve mekânsal bağlantılarını tanımlamaktadır (Kropf, 2009).

Conzen, Şekil 3' de kent morfolojisinin temel bileşenlerini üç eleman ile ifade etmiştir. Birincisi şehir planı (town plan), ikincisi arazi kullanım deseni (land use pattern), üçüncüsü ise üç boyutlu yapı dokusudur (building fabric) (Whitehand,2007). Kent morfolojisini oluşturan temel bileşenler farklı araştırmacıların farklı yaklaşımlarıyla ortaya konulmuştur. Bileşenler; yapı adası ve sokak dokusu, arazi kullanımı, açık ve yeşil alanlar, yapılar, yoğunluk, parseller ve bunların alt bileşenleri olduğunu göstermektedir (Yaygın, 2016).

Conzen'ın kent morfolojisi alanında yaptığı önemli çalışmalardan etkilenen araştırmacılardan T.R.Slater, ortaçağ kentlerinin planlarının analizlerini yaparken, tarihsel süreçte kentin biçimlenmesi ve gelişimini inceleyerek arazi ölçüm analizlerini yapmıştır. Yaptığı çalışmada yerleşimlerin parsel genişlikleri ve parsellerde bulunan yapıların işlevlerine göre oluşan parsellerin oranlarını incelemeyi amaçlamıştır. J.W.R.Whitehand, çalışmalarında mevcut yapılardaki değişim ve dönüşüme dikkat çekerek yeni tiplerin ortaya çıkmasına değinmiştir. Kent morfolojisi çalışmalarına yapım teknolojisi ve gelişen binaları araştırarak farklı bir yaklaşım geliştirmiştir. P.J. Larkham ve Whitehand birlikte kent merkezinden uzakta olan yeni yerleşim alanlarının morfolojik incelemelerini yapmıştır. Çalışmalarda kent planında ortaya çıkan fiziksel değişimin sebepleri, kentte meydana gelen dönüşümlerle ilişkilendirilerek belirlenmeye çalışılmıştır (Slater, 1990, aktaran Şendur, 2010).

Araştırmacıların farklı çalışmalarının bir araya gelmesiyle Conzen'ın kent morfolojisinde yaptığı çalışmaların kapsamı genişlemiştir. Yaptığı morfolojik araştırmalarla koruma ve planlama alanlarında yapılan çalışmalar arasında güçlü bir bağ oluşturmuştur. Conzen'ın ortaya koyduğu morfolojik yaklaşımla başlayan İngiliz Ekolü, bir kentte tarihsel süreçte meydana gelen değişimleri ortaya koymasının yanı sıra yeni oluşumların planlanmasında da analitik kaynak oluşturmaktadır (Şendur, 2010).

Şekil 3. Conzen'e göre (town plan, land use pattern, building fabric) kentsel form elemanları

(Kaynak: Kostof, 1991 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2.1.3. Fransız Versailles Okulu

Muratori'nin, İtalyan ve Conzen'in, İngiliz okulunun temelini oluşturmalarının ardından üçüncü morfoloji okulu olarak 1960'ların sonunda Fransa'da Versailles okulu ortaya çıkmıştır. Depaule birlikte kurdukları Versailles okulunu Henri Lefebvre desteklemektedir (Moudon, 1997). Versailles okulu, İtalyan yaklaşımını benimseyerek, modernleşmenin geçmiş ile günümüz arasında çözülemez sıkıntılar oluşturduğunu savunmaktadır. Buna ek olarak Fransa ekolünde yalnız mimar ya da yalnız coğrafyacı olmayıp sosyolog, coğrafyacı, tarihçi ve plancılar da olup, tamamı mimarlarla birlikte çalışmaktadır. Farklı disiplinlerden oluşturulan bu gruplar kentsel algılama yöntemini daha çok geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu ekol, İngiliz ve İtalyan ekollerinin arasında yer alarak kentin oluşum süreçleri ve yeni alternatif tasarım yaklaşımlarıyla ilgilenmişlerdir (Moudon, 1994). Farklı alanlarda, farklı bölgelerde, aynı bölgede fakat farklı topluluklardan oluşan kentler arasında yapılan karşılaştırmalar benzer önemdeki kentlerde kentsel mekânın gelişim ve değişimini göstermektedir. Kentin tamamlanmış, devinimsiz, bitmiş ya da sürekli evrim içinde olduğu araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır (Gözek, 2012). Fransız Versailles Okulu yapılı çevre ve sosyal çevre arasındaki bağlantıyı yorumlamaktadır. Yaptıkları tespitlere göre mekânsal yapı üzerindeki en önemli etki sosyal etkilerdir. Sosyal yaşamın zamanla değişmesi mekânsal yapı tipolojilerini de etkileyerek değişime uğramasına sebep olmuştur (Moudon, 1997). Conzen ve Caniggia'nın geliştirmiş olduğu tip kavramını, Fransız araştırmacılar da ele

olarak güçlendirmiştir. Tip kavramı, yapıların benzer ve farklı özelliklerine göre gruplandırılmasıdır. Fransız Versailles Okulu, yapı tipolojilerini iki başlıkta incelemektedir. Bunlar, araştırmanın yapılacağı alanın ölçeğinin belirlenmesi, belirlenen çalışma alanında işlev, hacim, mimari stil gibi kriterlerin tipler üzerinde gruplandırılması, yapılarıdaki çeşitlenmeler veya benzer örneklerinin detaylandırılarak gruplandırılması ve oluşturulan tip gruplarının benzerleri ile bağlantısının kurulmasıyla tipolojinin oluşmasını kapsamaktadır. İtalyan araştırmacıları, tasarım kuramı ve tipomorfolojik analizler üzerine çalışarak arasındaki ilişkiyi tartışmıştır. Fransız araştırmacılar ise tasarım kuramını tarihsel olarak inceleyerek eleştiri yapmaktadırlar. İtalyan mimarlar Muratori'den etkilenmeler de geleneksel dokunun korunmasını savunmuşlardır. Fransız mimarlar ise bu yaklaşımdan farklı olarak, farklı formlardaki kentler üzerine araştırmalar yapmış, yalnızca geleneksel kent dokusu ve modernizmin farklılıklarını araştırmamışlardır. Fransız Versailles Okulu, günümüzle geçmişin kopamayacağını ve geçmişin de geleceğe dair yeni fikirler oluşturduğunu belirtmektedir (Moudon, 1994).

2.2. Türkiye’de Kentsel Morfoloji Ve Belediyecilik

Kentsel morfoloji kavramının gelişimi tarihsel süreç içinde bakıldığında İtalyan, İngiliz ve Fransız ekolleri ile incelenmiştir. Bu bölümde ise Türkiye’de kentsel morfolojinin gelişimi irdelenmiş ve paralelinde Türkiye’de belediyecilik ve belediye binalarının kentteki konumları morfolojik bağlamda araştırılmıştır. İdari yönetim, merkezi ve yerel yönetim olmak üzere iki alandan oluşmaktadır. Yapılan çalışmada belediye binalarının kent morfolojisine etkisini araştırmak üzere öncelikle yerel yönetimlerde yer alan belediye kavramı incelenmiştir. Belediye kavramı, “Beled” ve “Beledi” sözcüklerinden türetilerek oluşturulmuştur. Beled, Arapça’ da kent, ülke, memleket anlamında olup beledi ise kentli anlamına gelmektedir.

Belediyeler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’sının 127. maddesinde, “Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” olarak belirtmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 2022).

Belediyeler birçok alanda halka hizmet eden ve bunlar üzerinde karar alma-uygulama yetkisi olan, tüzel kişiliğe sahip, üyelerini ve başkanlarını halkın seçtiği yönetim birimleridir (Öztürk, 1990 aktaran Çopur, 2019).

Kentlerin fiziksel yapıları zaman içinde kültürel, siyasi, toplumsal, ekonomik, iklimsel gibi birçok nedene bağlı olarak değişim göstermektedir. Kentleşmenin hızla yaşandığı dönem olarak bilinen 20. yüzyılda kentlerin büyümesinin kontrol edilebilmesi için çeşitli kanunlar ve planlar oluşturularak kentin biçimlenmesine yön verilmiştir. Türkiye’de özellikle 1950 ve 1960 yıllarından sonra sanayi alanı gelişmiş ve kentteki gecekondu yoğunluğu artmıştır. Bununla birlikte 1980 yıllarında ve sonrasında yürürlüğe giren imar kanunları ve planlamaların ardından 2000 yıllarında düzenlemelerle gerçekleştirilen kentsel projelerin sonucunda Türkiye’nin kültürel ve sosyal yapısının yansıtıldığı, coğrafi özelliklerine dikkat edilerek oluşturulan planlamalar kentlerin morfolojik ve tipolojik yapısının değişmesine sebep olmuştur ve olmaktadır (Sınmaz ; Özdemir, 2018). Kentlerin planlanması yerleşim alanlarının ve bölgelerde bulunan yapıların işlevlerinin tasarlanması bölgenin gelişimi ve fiziki gelişiminin denetlenebilmesi için önemlidir. 1980 yılı ve sonrası için kentsel morfolojinin gelişimi daha detaylı incelenmiştir.

1985 yılı itibariyle kentler nüfus hareketliliği ve kentleşme açısından önemli ölçüde doygunluğa ulaşmıştır. Kentsel mekânlar 1985 yılından sonra önemli bir şekilde değişime uğramıştır. Bu dönemde kentlerde kullanılan teknik altyapı ve donanımlar geliştirilmiştir. Bunların yanı sıra batı ve Akdeniz bölgelerinde turizm, seracılık alanlarında teşvikler uygulanarak nüfusa istihdam sağlanmıştır. 1983-1984 tarihlerinde çıkarılan kanunlarla belediyelerin kaynakları artırılmıştır. Bu dönemde belediyelere imar planı yapma ve onama gibi hakların verilmesi kentlerin kentleşme sürecini de etkileyerek önemli sonuçlara sebep olmuştur. Gecekondu alanlarında çok katlı olmayan bölgelerin ıslah edilme çalışmaları yapıların yıkılarak az katlı apartmanlara dönüşmesi ile kentsel mekânı değiştirmiştir (Tekeli, 2010).

Kentlerde plan kararları sonucunda mekânsal dönüşümler incelendiğinde ikinci bir dönüşüm geçiren alanların kent merkezleri olduğu görülmektedir. Kent merkezlerinde yer alan üretim faaliyetleri dönüşüme uğrayarak yönetim ve denetim faaliyetleri olmuştur (Bilgin, 2002). 1980 yılında çıkarılan konut yasaları sonucunda gecekondu bölgeleri yeni konut alanları olmuş ve kaynak aktarımı artırılmıştır. Bu yatırımlar kentlerin

biçimlenmelerini etkilemiştir (Tekeli, 2013). Konut yapımının artması ile kentsel dönüşüm hızlanmış ve kentsel mekânlar yeniden tasarlanmıştır. 1985 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu'nu 6785 sayılı İmar Kanunu'nun yerine geçmiştir. Bu kanun ile merkezi yönetimde olan plan onaylama yetkileri yerel yönetime aktarılmıştır. 2011 yılında yürürlüğe giren 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile merkezi yönetimin planlama alanındaki yetkileri artırılmıştır.

İmar kanunu ile yapı formu, yapı boyutu, malzemesi gibi düzenlemeler yapılmasa da planlamanın farklı yönlerini sınırlayan ve şekillendiren maddeler yer almaktadır. Bunlardan en güncel ve önemli olan madde 14.06.2014 yılında yayımlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'dir. Bu yönetmelikte parsellerin organizasyonunun planlanmasında büyüklükler, alan, derinlik, çekme mesafeleri, parsel taban alanı ve azami yükseklik gibi koşullar yer almaktadır. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği gelişimin olmasının istendiği bir alanda yapılaşma koşullarını otomatik olarak belirlemektedir. Bu planlamalar çoğu alan için KAKS, TAKS ve yapı sınırlarını göstermektedir (Karadeniz, 2020).

2.2.1. Türkiye'de Belediyeciliğin Tarihi ve Gelişimi

Belediyeler, Türkiye'de yerel yönetim olarak kamuya hizmet vermektedir. Günümüzde "Belediye" olarak bilinen yönetim sistemi ilk olarak Osmanlı'da bir Tanzimat kurumu olarak başlamıştır. Bundan dolayı tarihsel gelişimine Osmanlı Devleti'nden itibaren incelemeye başlamak gerekir (Sencer, 1984). Fakat Selçuklu döneminden de bahsetmek gerekirse Selçuklu Dönemi'nde kentler yönetim merkezi olarak tarihte önemli bir yeri vardır. Ticaretin, sanayinin ve kültürün merkezi olarak kentlerin gelişimine katkıları vardır. Gelişen kentlerde yönetim ihtiyacı da beraberinde gelişmiştir. Selçuklu Dönemi'nde kentlerde reisler bulunmaktadır. Reisler, devlet ile reaya arasındaki iletişimi kuran ve halkın ihtiyaçlarını resmi makamlara bildiren kişilerdir. Bu düzen kadırlarla birlikte Osmanlı Devlet'inin de yönetim temelini oluşturmaktadır (Erdem, 2011).

Osmanlı Dönemi'nde yerel yönetim olarak modern bir geleneğin olduğu söylenilemez. Fakat devletin ilk yıllarında halkın ihtiyaçlarına hizmet etmek üzere birim ve kuruluşlar vardır (Es, 2008). Tanzimat Dönemi öncesinde kentlerin altyapısını oluşturan birimler

vakıflar tarafından birleştirilmiştir (Tekeli,1977). Bu dönemde belediyeçiliğe yönelik bir yapı olmayıp; vakıflar, esnaf kuruluşları, loncalar gibi gönüllü kuruluşlar ve padişahın görevlendirdiği kadı, muhtesipler halka hizmet sağlamıştır. Kadılar, hem yargı hem de kentlerin yönetiminden sorumlu kişilerdir. Günümüzdeki belediye başkanlığının yargı ile birlikte yapılması şeklindedir. Kentte yapılan hizmetlerin denetleyicisi olarak bilinmektedir (Eryılmaz, 2002; Es, 2008).

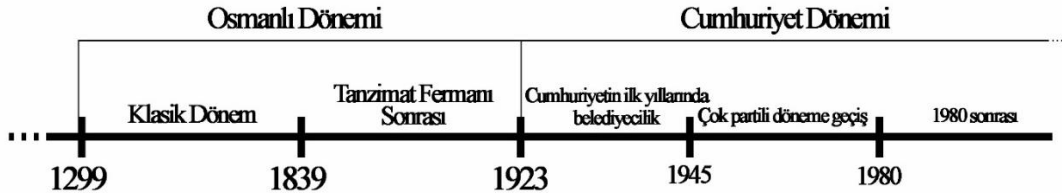
19. yüzyıl başlarıyla birlikte Osmanlı Devletinde birçok değişim yaşanmıştır ve geleneksel kent yönetimi değişikliğe uğramıştır. Sanayileşmeyle birlikte sosyo-ekonomik yapı değişerek kentlerin yapısı ve yönetiminde değişikliğe sebep olmuştur (Ersoy, 1989). Bu dönemde yönetim ve egemenlik padişahın sorumluluğundadır. Osmanlı Devleti'nin yönetim merkezi ve taşra olmak üzere iki birimden oluşmaktadır. Bu iki yönetimde askeri temeller üzerine kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu güç kazanıp toprakları genişledikçe taşra yönetimi eyalet, kaza, sancak gibi bölümlere ayrılmıştır (Sencer, 1984). Osmanlı İmparatorluğunda 1850'li yıllara kadar yerel yönetim kadılar, lonca ve vakıflar tarafından yapılmıştır (Yıldırım, 1990). Bazı sorunların yaşanmasıyla Osmanlı'daki yönetim şekli değişmiştir.

Bu sorunlar;

- 1826 yılında Yeniçeri Ocağı kaldırılmıştır.
- 1836 yılında vakıfların yaptığı işlerin Evkaf Nezareti tarafından üstlenilmesi
- 1853 yılında Kırım Savaşı çıkmıştır.

Bu değişiklikler sonucunda yerel yönetim hep olumsuz etkilenerek yönetim sisteminin değişmesi zorunlu hale gelmiştir (Gökçaftı, 1996). Bununla birlikte Tanzimat döneminde sistem değişikliği ile ilgili çalışmalar başlamıştır. Tanzimat dönemine kadar kent ve kasaba kavramı oluşmamıştır. İstanbul dışındaki topraklar hep taşra olarak kabul edilmiştir (Ulusoy ve Akdemir, 2004). Kırım Savaşı bittikten sonra İstanbul'da barınan yabancı İngiliz, İtalyan ve Fransız askerler, alt yapıdaki yetersizliğin fark edilmesinde etkili olmuşlardır. Elçiler tarafından kentteki bakımsızlık Bab'ı Ali'ye söylenilmiştir. O zaman kadar yönetilen geleneksel sistem, "İntizamı Şehir Komisyonu" nun kurulmasıyla yeni bir yapılanmanın temeli oluşturulmuştur. Bu komisyon 1855 yılında Kırım Savaşı sonrasında oluşan kargaşanın belediyeçilik anlayışıyla düzene girmesi amacıyla kurulmuştur (Ortaylı, 2008). Tanzimat Fermanı sonrası modernleşme ihtiyacı artarak

belediye kurulma fikri ortaya çıkmıştır (Ortaylı, 1990). Bu belediye örgütünün başına “Şehremini” adı verilen bir memur bulunmaktadır (Nadaroğlu, 2001). 1855 yılında İstanbul Şehremaneti, Tanzimat sonrası ilk belediye oluşmuştur. Oluşturulan belediyede şehir meclisi yapılarak Beyoğlu ve Galata’da Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur. 1864 yılında ise Vilayet Nizamnamesi kurularak il özel idarenin temeli oluşturulmuştur. (Keleş ve Yavuz, 1989). 1871 yılında, ikinci nizamname ile Osmanlı Devlet’inde taşra yönetimi kurulmuştur. Bu yönetim 2. Meşrutiyete kadar devam etmiştir. 13 Mart 1913 tarihinde Kanun-i Esasi ve İdare-i Vilayet Kanunu yasalaşmıştır (Gözübüyük, 1967). Bu kanun günümüzde kullanılan il özel idarelerin temelinin oluşturmaktadır. 1980 yılından önce yapılan değişiklikler kademeli olarak gelişmiştir. 1921 Anayasası’nda; il, ilçe ve bucak olmak üzere üç bölümde yerel yönetimler toplanmıştır. İllerin özerkliği şu şekilde açıklanmıştır “Vilayetlerin mahalli işlerde manevi şahsiyeti olduğunu ve illerin halkın seçeceği yöneticilerinin vakıf, medrese, eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık ve sosyal yardımlaşmayla ilgili konuları düzenleyip yönetebileceğini belirtiyordu.” (Ortaylı, 1985). Şekil 4’de belediyeciliğin tarihsel süreci gösterilmektedir.

Şekil 4. Türkiye’de belediyeciliğin tarihsel süreci ve gelişimi

(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur, 2022)

Yukarıda açıklanan bilgiler sonucunda yerel yönetimler; Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere iki dönemde incelenmiştir. Osmanlı Dönemi’ndeki belediyecilik Tanzimat Fermanı ile değişime uğramış ve Cumhuriyetin ilanı ile farklı bir yönetim sistemine geçilmiştir. Çalışma kapsamında Cumhuriyet Dönemi özelinde 1980 yılına kadar olan süreç anlatılmıştır. Fakat 1980 yılından sonra özellikle 1984 yılında “Büyükşehir” kavramının gelişen kentlere verilmesi kanunuyla birlikte belediyecilikte önemli gelişmeler olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi’nde Osmanlı’dan aktarılan belediyeler 1930 yılında çıkan Belediye Kanunu’na kadar yöneticiler, kentlerin alt yapısı için çalışmaya devam etmişlerdir. Bununla birlikte kentler gelişmiş ve dönüşmüştür (Dönmez, 1995; Tekeli, 2009).

Cumhuriyet Dönemi'nde belediyeçilik 1923 yılından günümüze kadar birçok değişikliğe uğramıştır. Her dönemin oluşturduğu şartlara göre belediyeçilik yön değiştirmiştir. Cumhuriyet Dönemi belediyeçiliğini önemli siyasi değişikliklerin olduğu tarihlere göre dönemlere ayırmıştır. Belediyeçiliği etkileyen önemli tarihler şunlardır;

- 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı
- 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı
- 12 Eylül 1980 yılında askeri ihtilal

Bu tarihlere göre Cumhuriyet Dönemi 1980 yılına kadar incelenmiştir. Çünkü bu tarihlere meydana gelen olaylarla birlikte belediyeçilik farklılaşmıştır (Çopur, 2019). Fakat günümüz belediyeçiliğini şekillendiren 1980 yılı sonrası önemli kararlar vardır. Bundan dolayı 1980 yılından sonrası daha detaylı incelenerek yürürlüğe giren kanunlara yer verilmiştir.

1920 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle halka sunulan hizmetin düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Yerel hizmet birimleri tekrar oluşturularak düzenlenmiştir. Bu duruma sebep olan olay ise Kurtuluş Savaşı sonrasında kentlerin hasar görmesi ve başkent Ankara olarak belirlenmesidir. Başkent ve hasar görmüş kentlerin yeniden imarı oluşturularak düzenlemeye gidilmiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra belirli yıllarda yasalar çıkararak düzenlemeler geliştirilmiştir. İlk olarak 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Yasası çıkmıştır. Bu yasa Fransız yerel yönetiminden alınarak kabul edilmiştir. Kanuna göre belediyelerin görev tanımı belirlenmiş fakat zamanla değişikliğe uğramıştır. İlk dönemde kent üzerine yapılan düzenlemeler 1930 ve 1933 yılları arasında yapılmıştır. Bu yıllarda farklı kanunlar çıkararak Cumhuriyet Dönemi belediyeçilik anlayışını oluşturmuştur. 1580 sayılı Belediye yasası, belediyelerin görev tanımını 1593 sayılı kanun, Hıfzıssıhha Kanunu olarak sağlık alanını ilgilendirmektedir. 1933 yılında 2290 sayılı kanun, "Belediye Yapı ve Yollar" adıyla kentlerin düzenlenmesine yönelik kent planlarının oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. 2301 sayılı kanun, Belediyeler Bankası kanunu olarak İller Bankası'nın temelini oluşturmaktadır. Kanunlarla birlikte Cumhuriyet Dönemi belediyeçiliği ve dönemin siyasi durumu oluşmuştur (Tekeli, 1977; Dönmez,1995). Bu kanunlarla belediyelerle birlikte kentlerin sağlıklı ve çağdaş yaşam alanlarının oluşturulmak istediği anlaşılmıştır. İlk dönemde bu şekilde başlayan belediyeçilik 15 yıl boyunca alt yapı ve hizmetlerde "belediyeleşme süreci" devam ederek

Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle tamamlanmıştır (Tekeli, 2009). 1945 yılına kadar yapılan düzenlemelerin etkisi günümüze kadar gelmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de birçok şey değişmiştir. Savaşla birlikte hızlı kentleşme meydana gelmiş ve çok partili sisteme geçilmiştir (Tekeli, 1977). Bu değişikliklerle beraber sanayi gelişiminden çok tarıma önem verilerek makineleşme başlamıştır. Demir yollarının kullanımı fazlayken hızla artan özel otomobil sayısı sonucunda trafik sorunları meydana gelmiş ve kara yollarının geliştirilmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu değişikliklerle kırsaldan kente göç artarak hızlı nüfus değişikliği ortaya çıkmıştır. Belediyeler ise kentleri bu nüfus artışına karşılık gelecek şekilde altyapıları geliştirme ve hızlı kentleşme sonucu ortaya çıkan sorunları çözmeye yönelik adımlar atmışlardır (Tekeli ve Ortaylı, 1978).

1950 yıllarında başlayan hızlı nüfus artışı 1970 yıllarında en yoğun döneme ulaşmıştır. Nüfus artışıyla ortaya çıkan sorunlara yerel yönetimler çözüm üretmeye çalışarak ilk zamanlarda önem verdikleri temizlik ve imar çalışmaları yerini halkın ekonomik sorunlarını çözmek üzere yapılan çalışmalara bırakmıştır (Dönmez, 1995).

1960 yılından 1973 yılına kadar bazı önemli olaylar olmuştur. İlk olarak 1960 yılında ihtilal sonucu siyasi değişiklikler olmuştur. İkinci olarak kırsaldan kente göçün önceki dönem gibi devam etmesiyle hızlı kentleşmenin meydana gelmiştir. Ek olarak sanayileşmeyle birlikte kentlerin fiziksel ve sosyal yapıları değişikliğe uğramıştır (Tekeli ve Ortaylı, 1978). Son olarak 12 Eylül 1980 yılında yapılan askeri ihtilal ile hızla oluşturulan belediyecilik anlayışı değiştirilmiştir (Alada, 2004).

12 Eylül 1980 yılında askeri ihtilal meydana gelmiştir. Bu da yönetimde demokrasiyi sonlandırmıştır. Bununla birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Belediye başkanlıklarına yeni atamalar yapılarak 1984 yılına kadar değişiklikler devam etmiştir. 1984 yılında yapılan yerel seçimle birlikte yeni düzenlemeler gelmiştir. 1980'li yıllarda imar, şehircilik ve planlamada belediyelerin alanı artırılmış ve özelleştirme politikalarıyla hizmet alanında ihale sistemine geçilmiştir. Büyük projeler yapılmaya başlanmıştır. Tablo 3'de Cumhuriyet Dönemi'nde belediyeciliği etkileyen önemli kanunlar yer almaktadır. Bazı belediyeler yap-işlet-devret yöntemiyle çalışmaktadır (Alada, 2004). Yine bu dönemde Toplu Konut Yasasından faydalanılarak büyük kentlerde konut projeleri yapılmıştır. Kentler de yapılaşma başlamıştır. 1984 yılında 195 sayılı kanun hükmünde kararname ile

İstanbul, Ankara ve İzmir üç büyük kent olarak büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Bunun üzerine bazı kentlerde belirli yıllarda kanun kapsamına girmiştir. Bunlar; 1986 yılında Adana, 1987 yılında Konya, Bursa ve Gaziantep, 1988 yılında Kayseri, 1993 yılında Mersin, Diyarbakır, Eskişehir, Antalya, İzmit, Erzurum ve Samsun, 2000 yılında Adapazarı bu kanun kapsamında genişletilmiştir. Bu düzenlemelerle belediyeler ekonomik açıdan rahatlamıştır (Bostanoğlu, 1990).

Tablo 3. Cumhuriyet döneminde belediyeçilik

Yıl	Önemli Kanunlar	Açıklama
1930	1580 sayılı kanun	Belediye hizmetinin oluşmasında çıkan ilk kanundur.
1984	3030 sayılı kanun	Gelişen kentlere “Büyükşehir” kavramının verildiği kanundur.
2004	5393 sayılı kanun	Belediyeler için değişiklikler yapılarak 1580 sayılı kanunun yerini almıştır. İl, ilçe ve belde belediyelerinden oluşmaktadır.
2004	5216 sayılı kanun	Değişiklikler yapılarak büyükşehir kanunu yenilenmiştir. Büyükşehir belediyeleri bu kanun ile geliştirilmiştir.
2012	6360 sayılı kanun	Büyükşehir kanunu 2004 yılından sonra revize edilmiştir. Kanun ile belediyelerin sorumlu olduğu sınırlar genişletilmiştir. Belde ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Köyler mahalle kabul edilmiş ve yasanın uygulamaya geçmesi 2014 yerel seçimleriyle olmuştur.
2014	19788 sayılı kanun	Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği bir parselinin organizasyonunun temel esasları belirtilmiştir. Bu esaslar; büyüklük, derinlik, alan, çekme mesafeleri ve azami yükseklik ve parsel taban alanı oranları açısından koşulları tanımlamaktadır.
2017	23722 sayılı kanun	Planlı alanlar imar yönetmeliği ile yapı nizamına ilişkin hükümler yer almaktadır.

(Kaynak: Eryılmaz, 2007; Karadeniz, 2020 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Tablo 3’de görüldüğü gibi 1980 ihtilalinden sonra 1984 yılında Büyükşehir Kanunu ile gelişen kentlerle belediyeçilik değişmiştir. 2004 yılında ise il, ilçe ve belde belediyelerinin kurulduğu 5393 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla birlikte 5216 sayılı kanun yürürlüğe girerek büyükşehir belediye kanunu geliştirilmiştir. Bu dönemde il, ilçe ve belde belediyeleri kurularak bir çok alanda hizmet vermiştir. Son olarak 2012 yılında Büyükşehir Kanunu tekrar revize edilmiştir. Kanunla birlikte belediyelerin

sorumlu oldukları hizmet alanları genişletilmiştir. Belde ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak köyler mahalle olarak kabul edilmiştir. 2012 yılında çıkan 6360 sayılı kanun 2014 yılında uygulamaya geçirilmiştir. 2014 ve 2017 yılında plan yönetmeliklerine düzenlemeler getirilerek yeni yasalar yürürlüğe girmiştir.

Bu kanunların çıkması kentsel mekanın planlanmasında etkili olmuştur. Buna göre kanunlarla birlikte belediyeçiliğin değişmesi tarihsel süreçte incelenmiştir. İlçe belediyelerinin kurulmasına göre çalışmada 2004, 2013 ve 2022 yılları araştırma yapılacak süreçler olarak belirlenmiştir.

2.2.2. Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin Kentteki Önemi

Kentlere yapılan yoğun göç sonucunda hızlı kentleşme ile büyükşehir kavramı zorunlu olarak ortaya çıkmıştır. Büyükşehir Kanunu 1984 yılında 3030 sayılı kanun ile yürürlüğe girmiştir. 2004 yılında ise il, ilçe ve belde belediyelerinin 5393 sayılı kanunla kurulması kararı alınmıştır. Günümüzde belediyeçilik sistemi iki kademelidir. Bu kademeler büyükşehir ve ilçe belediyelerinden oluşmaktadır. Belediye hizmetleri 5216 sayılı kanun ile 2004 yılında ayrıntılı olarak belirlenmiş ve bu hizmetleri büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeler karşılamaktadır (Eryılmaz, 2007).

Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinin yetkileri birbirinden farklıdır. Büyükşehir belediyeleri tüm kenti ilgilendiren kararlarla ilgilenirken ilçe belediyeleri sadece ilçe sınırlarına hizmet vermekle yükümlüdür. Büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri arasında sürekli bağlantı vardır. Büyükşehir belediyeleri ilçe belediyelerini de denetlemekle sorumludur.

Alıcı (2012) yaptığı çalışmada büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasındaki ilişkileri, yasal düzenlemeleri, kanunları İstanbul örneği üzerinden incelemiştir. Bu çalışmada büyükşehir yönetiminin değişmesi durumunda; “Mevcut iki kademeli büyükşehir belediye sisteminin korunmasıyla birlikte demokratik katılımın sağlandığı, ilçe belediyeleri açısından idari ve mali özerkliğin tam olarak uygulandığı, temsiliyet sorununun çözüldüğü, kentin tamamını ilgilendiren ve bölünemeyecek nitelikte olan hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından; vatandaşa daha yakın olarak sunulması gereken, ilçe sınırları içerisinde tamamlanabilecek nitelikteki günlük ve rutin işlerin de ilçe belediyeleri tarafından sunulduğu, hizmet ve yetki-görev bölüşümünün tam olarak

belirlendiği bir kent yönetimi oluşturulmalıdır” önerisi yapılmıştır. Bu öneriye göre halka daha yakın verilmesi gereken hizmetler; günlük ve rutin işlerin yapılması gibi sorumlulukların ilçe belediyeler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği ve kent yönetiminin görev-yetkilerinin net olarak belirlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu sayede büyükşehir belediyesinin geniş sorumluluk alanı daraltılmış ve sadeleştirilmiştir. Bununla birlikte büyükşehir ilçe belediyelerinin etkinlikleri artmıştır. Böylece vatandaşlarda her konuda daha hızlı iletişime geçebilecekleri ilçe belediyelerini aktif kullanmıştır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri birbirleri ile ilişkili olup idari, hukuki, mali, siyasal, kültürel, kişisel, imar planları ve denetimleri açısından bir çok alanda bağımlı olarak yönetimi sağlamaktadır.

Belediye binalarının buldukları konuma ve bu konumun kentle olan ilişkisine bakıldığında zaman büyükşehir belediyeleri kadar ilçe belediyeleride sorumlu oldukları hizmet açısından halkla etkileşimleri önemlidir. Belediyelerin kent üzerindeki değişikliklere izin hakkı bulunmakta ve kentin gelişmesinde aktif rol almaktadırlar. Vatandaşa en yakın birim olarak görev yapan ilçe belediyeleri kentin değişiminde önemli bir role sahiptir. Özellikle merkez ilçe belediye binaları bulunduğu konumu ve çevresini hareketlendirerek değişimi beraberinde getirmektedir.

2.3. Konya Kent Morfolojisi ve Belediye Binaları

Belediye binalarının kent morfolojisine etkisini incelemek için öncelikle kentin tarihini ve gelişimini incelemek gerekmektedir. Daha sonra Konya’daki belediye yapılarının geçmişten günümüze tarihi araştırılarak kent biçimine etkileri incelenmiştir.

2.3.1. Konya Kentinin Tarihi Gelişiminde Belediyelerin Rolü ve Önemi

Konya, İç Anadolu Bölgesi’nde bulunan ve yüz ölçümü olarak diğer illerden daha büyük alana sahip bir kenttir. Kent ova üzerinde olup ülkede stratejik bir konuma sahiptir (Önge, 2018). Konya kenti Büyükşehir olma hakkını, 27.06.1987 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 19500 sayılı kanunla birlikte kazanmıştır. 1989 yılında ise üç ilçe belediyeye ayrılmıştır. Bu ilçeler, Karatay Belediyesi, Selçuklu Belediyesi ve Meram Belediyesi’dir (Alkan, 2002). Konya kentinin Tablo 4’de 2021 yılı toplam nüfusu TÜİK verilerine göre 2.277.017’dur.

Tablo 4. TÜİK verilerine göre Konya il, ilçe, belde yıllık nüfus artışı

YIL	BÖLGE KODU	BÖLGE ADI	Toplam nüfus	İl ve ilçe merkezleri nüfusu	Belde ve köyler nüfusu	İl ve ilçe merkezleri nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı (%)	Belde ve köyler nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı (%)	Yıllık nüfus artış hızı (binde)
2021	TR521	Konya	2277017	2277017	-	100	-	11,93
2012	TR521	Konya	2052281	1563863	488418	76,2	23,8	6,71
2007	TR521	Konya	1959082	1412343	546739	72,09	27,91	-

(Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)(Yaygın, 2016)

Kent 1987 yılında büyükşehir statüsüne geçmiştir. 2014 yılında ise 6360 sayılı kanunla birlikte köyler mahalle olarak kabul edilerek büyükşehir belediye sınırları, il sınırları olarak değiştirilmiştir (Eryılmaz,2007). Yıllara göre büyükşehir kanunun uygulanmasıyla birlikte nüfus sayılarında ve belediye, mahalle, köy sayılarında değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler yıllara göre Tablo 5’ de belirtilmiştir.

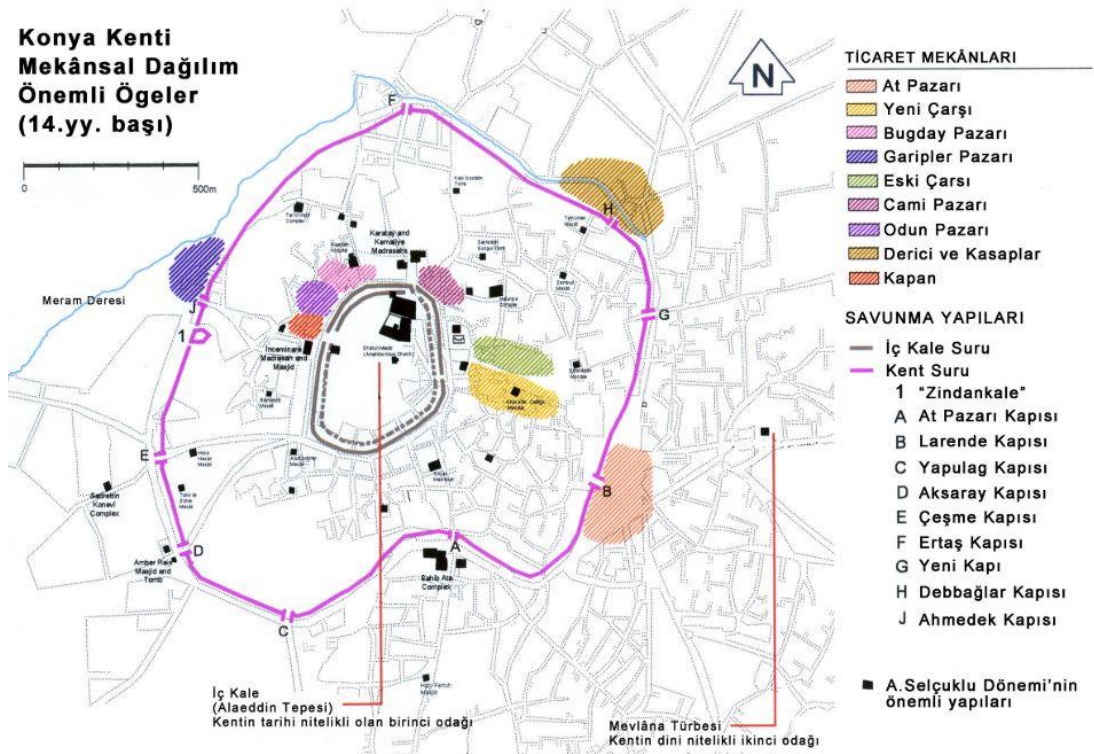
Tablo 5. TÜİK verilerine göre Konya belediye, ilçe, köy sayısı

YIL	BÖLGE KODU	BÖLGE ADI	Belediye sayısı	İlçe sayısı	Köy sayısı
2021	TR521	Konya	31	31	-
2012	TR521	Konya	199	31	584
2007	TR521	Konya	205	31	583
2000	TR521	Konya	205	31	612

(Kaynak: TÜİK verilerinden faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Konya kenti merkez bir odaktan gelişerek büyümektedir. Zamanla bu odağın çevresinde çeşitli olaylar ve müdahaleler sonucunda yeni odaklar oluşarak kent yapısına örülmesiyle kent biçimi değişikliğe uğramıştır. Konya kentinin morfolojik gelişimi tarihsel süreçte incelendiğinde; kent Anadolu Selçuklu dönemi ile birlikte tek merkezden her yönde gelişerek oluşumuna devam etmiştir. Bu ilk merkez odağın konumu Alaeddin Tepesi olarak bilinmektedir. Kentin odak noktası olarak bilinen Alaeddin Tepesi yaklaşık 10 hektarlık bir alana sahiptir. Günümüzde rekreasyon alanı olarak kullanılmaktadır. Alaeddin Tepesi üzerinde çok fazla yapı bulunmamaktadır. Yapılan kazılar sonucunda neolitik döneme ait buluntularla birlikte farklı dönemlere ait buluntularda ortaya çıkmıştır. Bu da çok katmanlı arkeolojik alan olduğunu göstermektedir (Önder, 1971). Bu özelliği ile bu odak kentin kimliğini yansıtan önemli bir alandır. Bu alanda bulunan kent surları bölge ve konumu anlayabilmek için önemli kalıntılardır. Roma döneminde

Iconium olarak adlandırılan kentte o dönemlerde de surların olup olmadığı hakkında kesin bilgi yoktur. Surların savunma amaçlı Bizans döneminde yapılmış olabileceği buluntulardan tahmin edilmektedir. Surların Anadolu Selçuklu döneminde 1221 yılında tekrar yapıldığı bilinmektedir. Surlar kentin merkez odağını şekillendirmektedir. Tarihi odak olan iç kale, surlar ile iç kale arasında kalan alan ayrıca surların dışında kalan alan olmak üzere kenti tanımlamak üç alanda mümkündür (Önge, 2018). Bu bilgiler doğrultusunda Konya'nın ilk yerleşim alanı, merkez odak olan Alaeddin Tepesi ile ikinci önemli odak noktası olan Mevlana Türbesi arasında kalan bölümdür. Şekil 5'de Konya kentinin gelişimi ve mekânsal dağılımı görülmektedir. Kent gelişimi Alaeddin Tepesinden yayılarak gelişim göstermiştir (Gezgin, 2014).

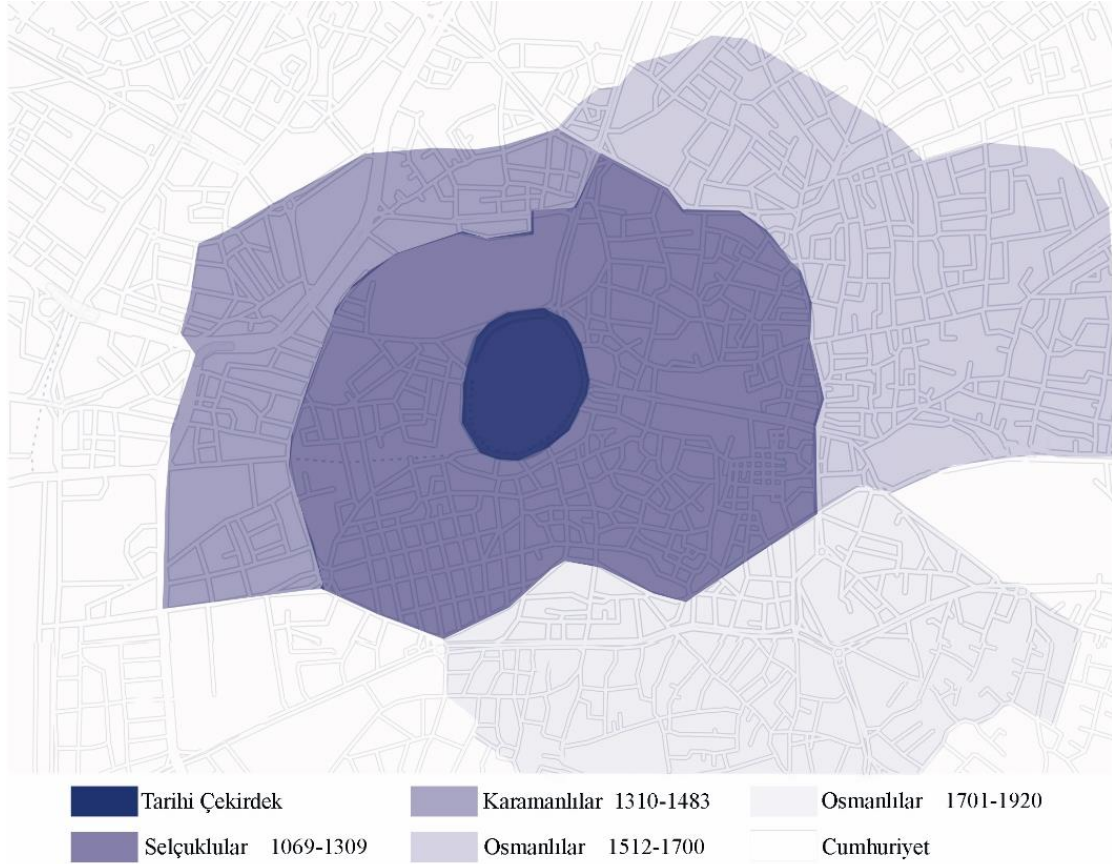

Şekil 5. Konya kentinin gelişimi ve mekânsal dağılımı

(Kaynak: Önge, 2011)

Dönemlere göre kentin gelişim yönleri değişiklik göstermiştir. Selçuklu döneminde Konya kenti en iyi dönemini yaşamıştır. Bu dönemde kent yönetim, siyasi, ekonomik, kültürel ve fiziksel açıdan gelişim göstermiştir. Bu etkenler sonucunda fiziksel mekânlar olumlu yönde oluşmuştur. Bu gelişim Osmanlı Devleti zamanında da aynen devam etmiştir (Ter ve Özbek, 2005). Kentte tarım sektörü ekonominin gelişiminde rol almıştır.

Tarımın gelişmesi sanayileşmeyi artırarak kentin gelişimini etkilemiştir. Ekonomik alanda olduğu gibi eğitim alanındaki sosyo- kültürel değişimlerde kentin gelişimini etkileyerek büyümesinde rol almıştır (Öcal, 2005). Şekil 6'de Konya kentinin dönemlere göre mekânsal değişiklikleri görülmektedir.

Şekil 6. Konya kentinin dönemlere göre mekânsal gelişimi

(Kaynak: Ter ve Özbek, 2005 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Tablo 6'da ise yıllara ve dönemlere göre kent gelişimi açıklanmıştır. Tarihi çekirdeğin yıllara göre gelişimine bakıldığında zamanla farklı odak noktaları oluşturulmuş ve kent sürekli gelişim göstermiştir. Cumhuriyet dönemine bakıldığında kent sınırları çok fazla gelişmiş ve günümüzde imar planlarına göre gelişim göstermektedir.

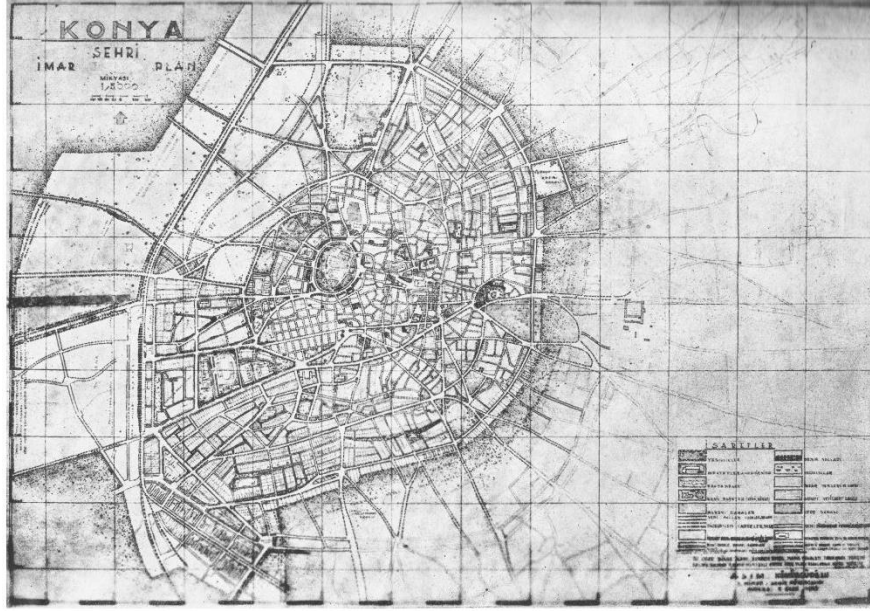
Tablo 6. Konya kentinin dönemlere göre gelişimi

YIL	DÖNEM	KENT GELİŞİMİ
-	Tarihi Çekirdek	Bizans döneminde kent için merkez odak olarak bilinen Alaeddin Tepesi'nde üzerinde ilk yerleşim alanı, yapılar bulunmaktadır.
1069-1309	Selçuklular	Selçuklular döneminde kentte yerleşim Alaeddin Tepesi çevresinde yer almaya başlamıştır.
1310-1493	Karamanlılar	Karamanlılar döneminde kentin gelişimi kuzey yönünde gelişerek kent sınırları genişlemiştir.
1512-1700	Osmanlılar	Osmanlı Devleti'nde kent doğu yönünde gelişme göstermiştir. Birçok ticari yapı yapılarak kent gelişimi sağlanmıştır.
1701-1920	Osmanlılar	Osmanlı Devleti'nde doğu yönünde ilerlemenin ardından güneye ve güneydoğu yönüne gelişmeler devam etmiştir.
1920 sonrası	Cumhuriyet	Cumhuriyet döneminde kentte birçok odak noktası bulunmakta ve kent sınırları çok fazla genişlemektedir. Günümüzde halen imar planlamalarından etkilenerek kentin büyüme yönü çeşitlilik göstermektedir.

(Kaynak: Ter ve Özbek, 2005 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Kent morfolojisindeki değişiklikleri inceleyip yorumlayabilmek için kentin tarihsel süreçteki imar planlarını, gelişimini ve gelişimi etkileyecek önemli durumları incelemek gerekmektedir. Kentlerin biçimleri imar planları sonucunda değişikliğe uğramaktadır. Kentin gelişimini düşünerek yapılan imar planları Konya kentinin gelişiminde de önemli rol almıştır. Kent planlamaları 1924 ve 1957 tarihleri arasında sadece kentin var olan durumunu iyileştirmeye yönelik önerilerden oluşmaktadır. 1968 yılı ve sonrasında ise kenti geliştirmeye yönelik farklı bölgelerin önerildiği planlamalar yapılmıştır. Konya kenti için ilk planlama 1924 yılında Scarpa adlı bir plancı tarafından yapılmıştır. Fakat plan günümüze kadar gelememiş ve planın içeriği, gelişim bölgeleri, önerileri ve kapsadığı alanlar hakkında bilgi edinilememiştir. Bunun ardından 1930 yıllarında yeni imar planının hazırlanması düşünülmüş fakat çalışmalar 1946 yılına kadar sonuç vermemiştir (Önge, 2011). 1946 yılında ise Asım Kömürcüoğlu'nun müellifliğini yaptığı Şekil 7'deki imar planı hazırlanmıştır. Bu imar planına göre iki merkezli gelişim düşünülmüştür. Öncelikle tarihi merkez çevresinin geliştirilmesi ve büyük ölçekli yapılaşmalar önerilmektedir. Yoğunluk artışı sağlanarak gelişim göstermesi hedeflenmiştir. 1954-1957 yıllarında yapılan imar planı ise 1946 yılı imar planının ana hatlarıyla çok benzerdir. Bu imar planının müellifleri Leyle Baydar ve Ferzan Baydar'dır. İmar planı uygulanarak 1950'li yıllarda tarihi merkez çevresinde yapılaşma başlamış ve çok katlı yapıların yapılmasıyla tarihi merkez değişmiştir. 1950 yıllarında sanayi

sektörünün gelişmesi ile nüfus artarak konut ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Yenice, 2005). Bu yıllarda sanayileşme adına şeker fabrikası, yem fabrikaları ve tuğla fabrikası kurulmuştur. 1960 yıllarında çimento fabrikası kurulmuştur. 1962 yılında ise iki yüksek enstitü açılmıştır. Bu yıllarda kentte yapılan fabrikalar nüfus oranını değiştirerek kentin gelişimini etkilemiştir (Darkot, 1967, Baykara, 2001). Bu gelişmeler ve bunun getirdiği nüfus artışı sonucunda mevcut imar planı ve 1957 yılında yapılan revizyon yetersiz kalmıştır. Bunun sonucunda yeni imar planı hazırlanmıştır.

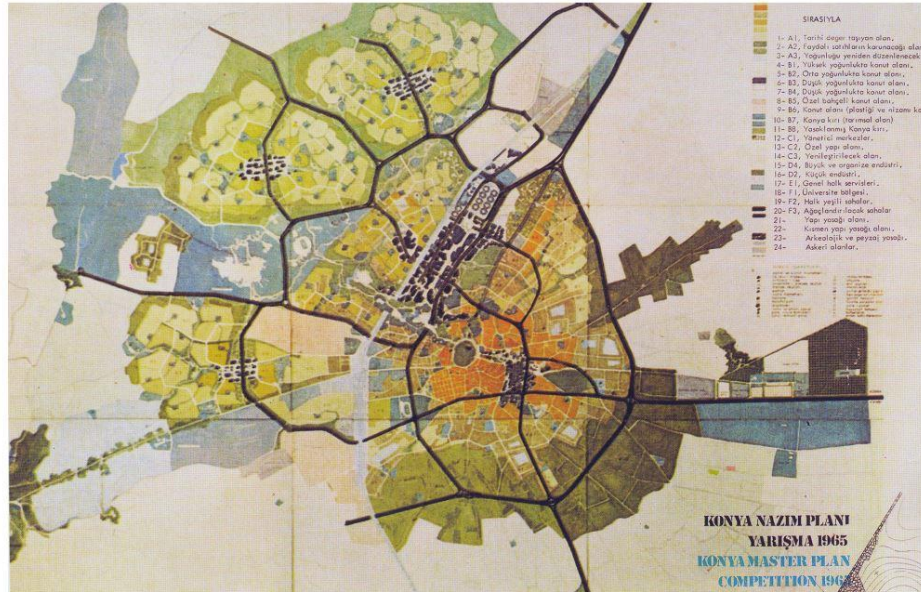
Şekil 7. Konya Kentinin 1946 yılında yapılan imar planı

(Kaynak: Kömürcüoğlu, 1947)

Yeni hazırlanan imar planı Şekil 8'de İller Bankası tarafından 1965 yılında düzenlenen yarışma ile elde edilmiştir. 1966 yılında Yavuz Taşçı, Haluk Berksan yarışmayı kazanarak imar planı elde edilmiştir (Yenice, 2005). Bu imar planıyla önceki planlardan farklı öneriler ortaya konmuştur. Tarihi merkezin çevresinin yoğunluğunu azaltmaya yönelik ve yeni gelişim bölgelerinin oluşturulması gerektiği önerilmiştir. Yapılan plan sonucunda kentin gelişimi kuzey yönünde ilerlemiştir. Plancılar ve yerel yönetimlerin aldığı kararlara bakılarak bu ilerlemenin sebebi sorgulanmıştır. Yeni yerleşim alanları, üniversite kampüsü ve otobüs terminali gibi odak noktası oluşturacak önemli yapıların yapılması kentteki kuzeye yönelmenin sebebi olduğu anlaşılmaktadır. İmar planının uygulanması sonucunda 1970'li yıllarda kent nüfusu artmıştır (Baykara, 2001). 1980'li yıllarda ise üniversite kampüsünün inşa edilmesi ile üniversite etrafında on yıl içinde yeni

mahalleler oluşarak kentin gelişimi kuzey yönünde gelişecek şekilde hızlanmıştır. Bu gelişimle birlikte kentte nüfus oranı artarak mevcut doku değişikliğe uğramıştır. Kentin hızlı nüfus artışıyla birlikte tarihi merkezdeki dini yapıların ve nitelikli yapıların korumak üzere dönüşüme uğraması yavaş gerçekleşmiştir. Tarihi merkez olan Alaeddin Tepesi ve Mevlana Müzesi çevresi 20.yy'ın başından itibaren günümüze kadar yerel yönetimler tarafından rekreasyon alanı olarak planlanmak istenmiş fakat sürekli müdahaleler ile yapılamamıştır. Buna karşı 1982 yılında bölge sit alanı olarak ilan edilmiştir. Bunun üzerine 1996 yılında koruma imar planı hazırlanarak ticari dokunun korunması istenilmiş fakat itirazlarla plan yapılamamıştır. Hazırlanan plan 2000 yılında revizyon geçirerek kabul edilmiştir (Tuncer, 2006). Planlama çalışmalarında 2000'li yıllar ve sonrası için yenileme ve kentsel dönüşüm üzerinde durulmuştur. Kent içinde gelişim bölgelerinin hızla gelişmesi sonucunda oluşan niteliksiz yapıların dönüşümü ve yenilenmesi yönünde kararlar alınmıştır. Kaçak yapılaşmanın bitirilmesi, yeşil alanların artırılması gibi birçok karar da alınmıştır. İmar planına göre kentin kuzeyindeki otopark alanı ve Meram ilçesinde bulunan Et-Balık kurumunun alanı konut ve ticaret alanına dönüştürülmüştür. Ayrıca kent merkezi ticari dokunun korunması ve konut alanının az yoğun olarak belirlenmesi yönünde karar alınmıştır. Alaeddin tepesi ve Mevlana Müzesi'nin bulunduğu tarihi merkeze ticaret ve turizm olarak işlev verilmiştir (Yenice, 2012).

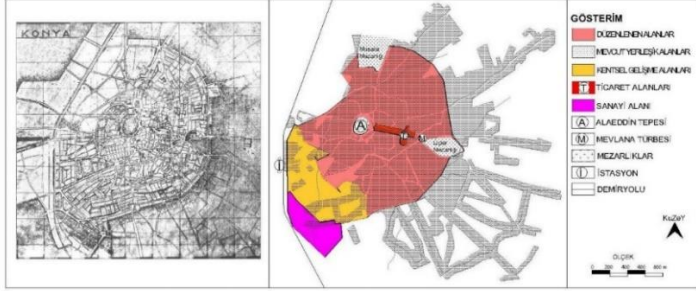
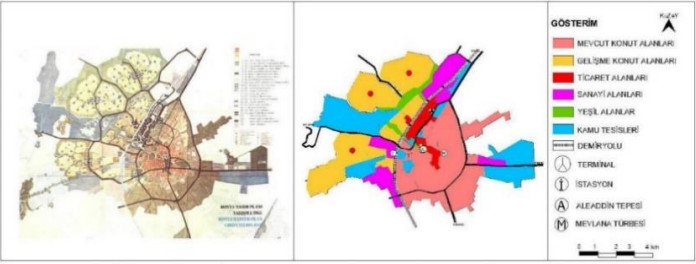

Şekil 8. Konya Kentinin 1965 yılında yapılan imar planı, Yarışma paftası

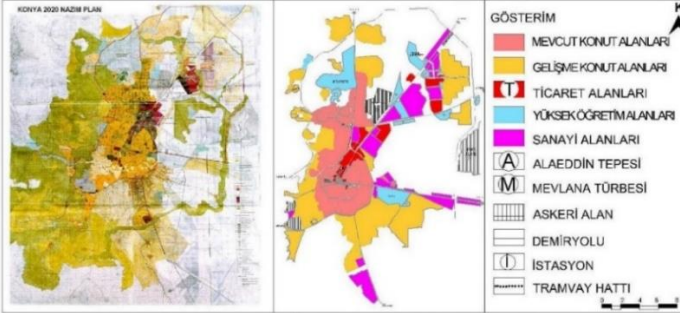
(Kaynak: Yavuz Taşçı Arşivi)

İmar planları ve kentsel arazi kullanımları tarihsel süreç içinde tabloda açıklanmıştır. Yapılan imar planlarının doğrudan kentin gelişiminde etkili olduğu ve kent merkezinin sınırlarını değiştirdiği görülmektedir. Günümüzde tarihi merkezde halen yenileme çalışmaları devam etmektedir. Önemli yapıların kente konumlandığı alana göre o bölgenin gelişime etkisi görülmektedir. Tablo 7’de Konya’nın yerleşiminde tarihsel süreç içinde günümüze kadar uğradığı morfolojik değişimin incelenmesi yapılmıştır. Kentin morfolojik gelişiminde imar planları ve yönetmeliklerin önemli olduğu belediyeçilikte yıllar içinde yapılan gelişimle değişikliğe uğradığı ortaya koyulmaktadır.

Tablo 7. Konya kenti imar planı gelişimi

YIL	KONYA İMAR PLANI VE KENTSEL ARAZİ KULLANIMI	AÇIKLAMA
1946	 <p>1946 yılında yapılan imar planında kentsel arazi kullanımı değerlendirildiğinde Alaeddin Tepesi ve Mevlana Müzesi arası ticari alan olarak yapılmıştır. Bu alanda dönemin belediye binası bulunmaktadır. Kentin güneybatı yönüne yönelik gelişme alanı gösterilmiştir. Bunda istasyon ve demiryolunun önemli ölçüde etkisi vardır.</p>	<p>1946 yılında yapılan imar planında kentsel arazi kullanımı değerlendirildiğinde Alaeddin Tepesi ve Mevlana Müzesi arası ticari alan olarak yapılmıştır. Bu alanda dönemin belediye binası bulunmaktadır. Kentin güneybatı yönüne yönelik gelişme alanı gösterilmiştir. Bunda istasyon ve demiryolunun önemli ölçüde etkisi vardır.</p>
1965	 <p>Yarışma projesi kapsamında hazırlanan imar planı, bu dönemde nüfusun artması sonucunda yapılmıştır. Sanayinin gelişmesi nüfus artışında etkilidir. İmar planına bakıldığında tarihi merkez doku (Alaeddin Tepesi) ve Mevlana Müzesi yine merkez kabul edilerek kamu tesisleri bu alandadır. Fakat nüfusun artmasıyla da kentin gelişmesi için kamu tesisleri kent çeperini genişleterek farklı alanlara da sıçramıştır.</p>	<p>Yarışma projesi kapsamında hazırlanan imar planı, bu dönemde nüfusun artması sonucunda yapılmıştır. Sanayinin gelişmesi nüfus artışında etkilidir. İmar planına bakıldığında tarihi merkez doku (Alaeddin Tepesi) ve Mevlana Müzesi yine merkez kabul edilerek kamu tesisleri bu alandadır. Fakat nüfusun artmasıyla da kentin gelişmesi için kamu tesisleri kent çeperini genişleterek farklı alanlara da sıçramıştır.</p>

Tablo 7. Konya kenti imar planı gelişimi (devam)

1984	 <p>The 1984 urban plan map for Konya shows a central urban core with various colored zones. A legend titled 'GÖSTERİM' lists: MEVCUT KONUT ALANLARI (red), GELİŞME KONUT ALANLARI (orange), TİCARET ALANLARI (yellow), SANAYİ ALANLARI (pink), ÜNİVERSİTE ALANI (light blue), FUAR ALANI (green), TERMINAL (grey), ASKERİ HAVA ÜSSÜ (white), DEMİRYOLU (black line), İSTASYON (black circle), ALAEDDİN TEPEŞİ (black square), MEVLANA TÜRBESİ (black circle), and TARIM ALANLARI (white). A scale bar shows 0, 1, 2, 4, 8 km.</p>	<p>İlk üst ölçekli plan deneyimi 1984 yılında Çevre düzeni Planı olarak hazırlanmıştır. Üniversite alanının uygulanmasıyla kentin gelişimi kuzey yönünde planlanmıştır. Gelişme konut alanları tarihi merkez çevresi ile üniversite alanının arasında gelişime açık olarak önerilmiştir. Bu dönemde ek olarak kentin tarıma dayalı sanayileşmenin gelişmesi hedeflenmiştir. Hem sanayi alanları hem de tarım alanları planlanmıştır.</p>
1999	 <p>The 1999 urban plan map for Konya shows a more extensive urban area. A legend titled 'GÖSTERİM' lists: MEVCUT KONUT ALANLARI (red), GELİŞME KONUT ALANLARI (orange), TİCARET ALANLARI (yellow), YÜKSEK ÖĞRETİM ALANLARI (light blue), SANAYİ ALANLARI (pink), ALAEDDİN TEPEŞİ (black square), MEVLANA TÜRBESİ (black circle), ASKERİ ALAN (white), DEMİRYOLU (black line), İSTASYON (black circle), and TRAMVAY HATTI (dashed line). A scale bar shows 0, 1, 2, 4, 8 km.</p>	<p>Kentte birçok merkez oluşarak çok merkezli kent yapısı sağlamak ve bundan yararlanmak istenilmiştir. Bu doğrultuda eğitim alanları, sanayi alanları ve tramvay hattı planlanarak kentin gelişimi yönlendirilmiştir. Bu dönemde yapılan imar planı ile havaalanı yapma ve çevre yolu bağlantı kararları önerilmiştir. Bu kararlarla kentin büyümesi ve gelişimi hızlanmıştır.</p>

(Kaynak: Yenice, 2012 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 9. Konya Kentinin uydu görüntüsü, 2022 itibariyle

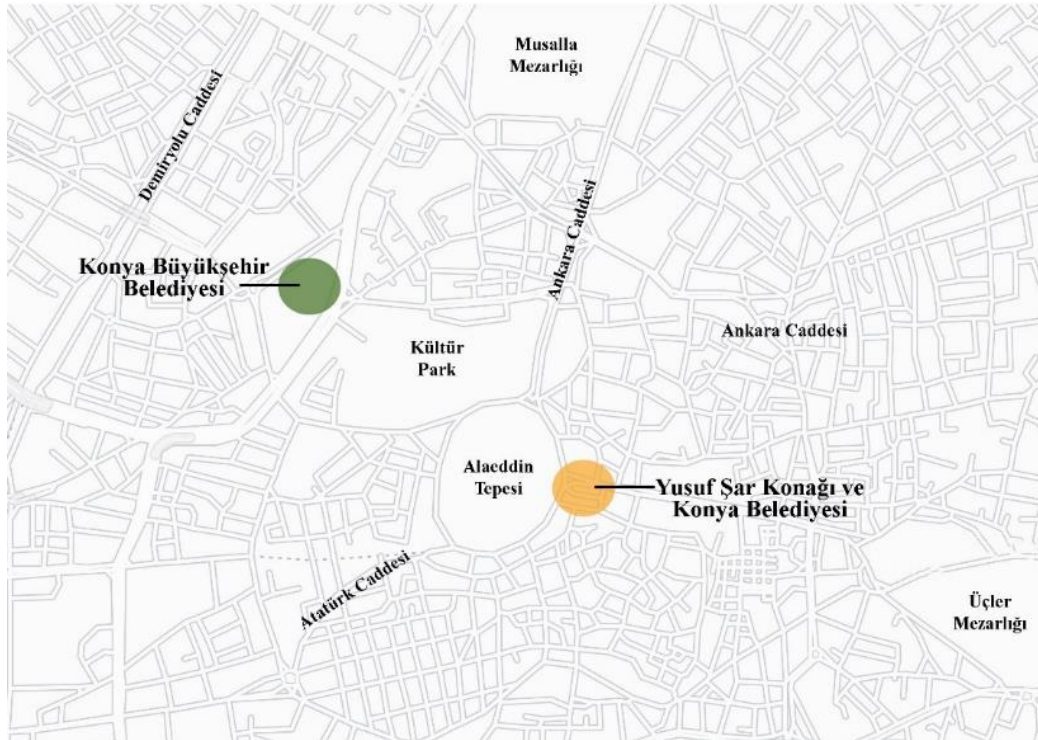
(Kaynak: Googleearth, 2022)

Konya’ da belediyeçilikten önce Selçuklu dönemindeki yönetime bakılarak Konya’nın yönetim yapıları ve sistemi hakkında bilgi edinmek Konya’nın belediye yapılarının tarihini anlamamızda kolaylık sağlar. Anadolu Selçuklu döneminde ve Karamanoğulları döneminde başkent Konya’dır (Yaşar ve Doğan, 2014). Selçuklu sultanlarının yaşadıkları saray; dönemin yönetim yapısıdır ve Karamanoğulları da bu sarayı kullanmıştır (Şikârı, 2005). Osmanlı döneminde ise Konya sancak şehirlerinden biridir. Konya’da belediyeçilik 1830 ve 1839 yılları arasında başlamıştır. Belediyeçilikle ilgili resmi en eski bilgiler Vilayet Nizannamesi’nden sonradır. Bu tarihi bilgiler 1868 yılında Konya Salnamesi’nde yer almaktadır. Yönetim yapısı olarak saraylar kullanılmıştır (Yaşar ve Doğan, 2014). Cumhuriyet dönemindeki belediye yapıları kentteki konumu ve tarihi olarak detaylı olarak incelenmiştir.

Cumhuriyet döneminde Konya’daki Belediye yapıları:

- Yusuf Şar Konağı (1920-1956)
- Konya Belediye Binası (1964-1985)
- Konya Büyükşehir Belediye Binasıdır.

Şekil 10. Belediye yapılarının konumu
(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

2.3.1.1. Yusuf Şar Konağı (1920-1956)

Konya’da Cumhuriyet döneminde belediye binası olarak kullanılan konak Maruniler tarafından yaptırılmıştır. Maruniler, 1861 tarihinde Lübnan’dan Maruni-Dürzi çatışmasından kaçarak Konya’ya göç etmişlerdir. Konya’nın kültürü ve yaşamına kısa sürede uyum sağlamışlardır. Maruniler, Konya ekonomisinde önemli yere sahip oldular. 1896 tarihli Vilayet Salnamesinde 81 kişi oldukları belirtilmiştir. Maruniler, daha çok İstasyon Caddesi ve Mimar Muzaffer Caddesinde ikamet etmişlerdir (Atalay, 2012).

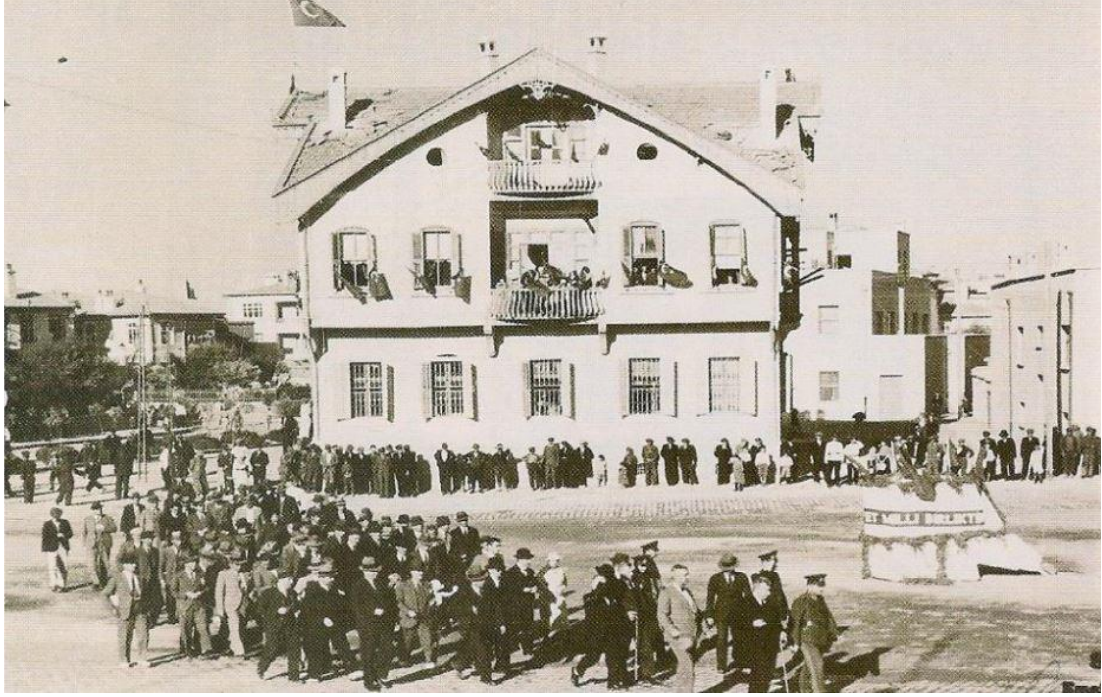

Şekil 11. 1930 yıllarında Alaeddin Tepesinden Mevlana Müzesine bakış-Yusuf Şar Konağı

(Kaynak: Kuştepe, 2011)

Konağın sahibi olan Yusuf Şar Marunilerin tüccarlarından. Konya’ ya dükkanlar yaptırmış ve o dönemin en önemli iş merkezleri haline gelmiştir (Atalay, 2010). Yusuf Şar otelcilik ve inşaat sektörüyle uğraşmıştır. 1920 yıllarında yaptırdığı konak Konya’nın tarihi kent merkezinde Alaeddin Tepesi’nin doğusunda yer almaktadır. Belediye bu konağı 1928 yılında kullanmaya başlamış ve uzun süre Konya Belediye yönetimine kiralanarak Konya Belediye binası olarak kullanılmıştır (Güzel, 2008). Yusuf Şar’ın konağı 1956 yılında yıktırılarak yarışma ile aynı alana belediye binası yaptırılmıştır. Ek 1’de Yusuf Şar Konağı’nın bulunduğu bölge olan Alaeddin Tepesi ve çevresi 1850

tarihinden itibaren değişimi incelenmiştir. Sekiz farklı tarihte incelenerek tarihsel süreçteki değişiklikler araştırılmıştır. Yeni yapılan yapılar, yıkılan yapılar, mevcut yapılar gibi önemli değişiklikler harita üzerinde belirtilmiştir (Önge, 2015).

Şekil 12. Yusuf Şar Konağı Belediye Binası olarak kullanılırken-Cumhuriyet Meydanı

(Kaynak: Karpuz, 1998)

2.3.1.2. Konya Belediye Binası (1964-1985)

Konya Belediye Binası, Yusuf Şar Konağının 1956 yılında yıkılması sonucunda bulunduğu parselde projesi yarışma ile yapılan yeni yapının inşa edilmesi ile kullanılmaya başlanmıştır. Belediye binası Şekil 13’de görülmektedir. Ek 1’de tarihsel süreçte yapıların inşa edilmesi ve yıkılması detaylı olarak açıklanmıştır. 1954 yılında Konya Belediye Binası Proje Müsabakası olarak yarışma şartnamesi düzenlenmiş ve yarışmaya otuz proje katılmıştır. Yarışmayı Doğan Tekeli, Metin Hepgüler ve Sami N. Sisa birincilikle kazanmıştır. Can Egeli, Yılmaz Sanlı ikincilik ve Naci İşeri ise üçüncülük elde etmiştir. Tekin Aydın, Altay Erol, S. Giritlioğlu mansiyon ödülünü kazanmıştır. Birincilik ödülü alan proje 1961-1964 yılları arasında uygulanmıştır. (Konya Belediye Binası Proje Müsabakası, 1957).

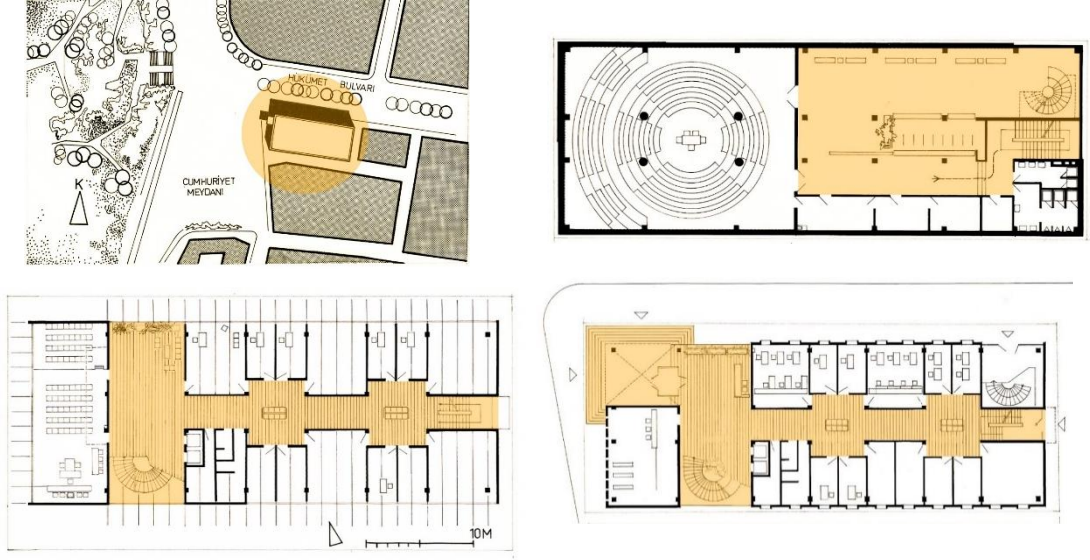

Şekil 13. Konya Belediyesi inşaatı ve Alaeddin Tepesinden bakış

(Kaynak: Konya Belediye Binası Proje Müsabakası, 1957)

Şekil 14’de Konya Belediyesi vaziyet planına bakıldığında iki farklı girişin olduğu görülmektedir. Bir giriş Cumhuriyet Meydanından diğer giriş ise Hükümet Bulvarındandır. Planlarda meclis salonu, ofisler, toplantı salonları ve sirkülasyon alanları tasarlanmıştır

Şekil 14. Konya Belediyesi vaziyet planı ve kat planları

(Kaynak: Konya Belediye Binası Proje Müsabakası, 1957)

2.3.1.3. Konya Büyükşehir Belediye Binası (1986-2019)

Konya Büyükşehir Belediye Binası Konya kentinin 1987 yılında “Büyükşehir” olarak ilan edilmiştir. 1982 yılından sonra yeni belediye binasının yapımı düşünülerek 1984 yılında Ahmet Öksüz döneminde binanın ilk temeli atılarak 1986 yılında tamamlanmıştır. Daha sonra belediye binası taşınarak Konya Büyükşehir Belediyesi olarak hizmete alınmıştır. Belediye binasının konumu Şekil 15’de görülmektedir. Belediye yapısı 34 yıl Konya’da aynı konumda hizmet verdikten sonra depreme dayanıklı olmadığı gerekçesi ile 2020 yılı Mart ayında bina boşaltılarak geçici hizmet binası olarak farklı binalara birimler taşınmıştır (Konhaber, 2022).

Şekil 15. Konya Büyükşehir Belediyesi uydu görüntüsü

(Kaynak: Googleearth, 2021 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

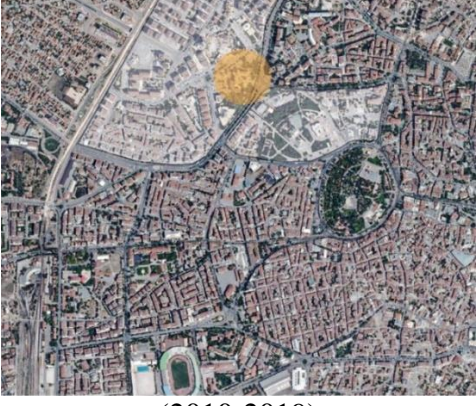

Binanın boşaltılmasıyla ihale açılarak yıkım işlemine başlanmıştır. 2022 yılında binanın tamamen yıkıldığı görülmektedir. Yeni yapılacak belediye yapısının konumu henüz belli değildir. Büyükşehir Belediye binasının konumu ve çevresi 1975 yılından itibaren farklı tarihlerde incelenerek tarihsel süreçteki değişiklikler araştırılmıştır. Tarihsel süreç içinde yeni yapılan yollar, yapılar ve yıkılan yapıların olmasıyla belediye binasının çevresi değişikliğe uğramıştır. Konya kent bilgi sisteminden faydalanılarak yapılan araştırmada en güncel haritaların 2019 yılına ait olduğu gözlemlenmiştir. 2022 yılı için yapılan imar planı Konya Büyükşehir Belediye arşivinden alınarak günümüze kadar olan değişiklikler incelenmiştir. Konya Büyükşehir Belediye binasının konumu ve çevresinin tarihsel gelişimi Tablo 8 ve 9’da açıklanmıştır.

Tablo 8. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresinin fiziksel değişimi

Konya Büyükşehir Belediye Binası	AÇIKLAMA
 <p>(1975-2003)</p>	<p>Planda 1975 ve 2003 yılları arasında belirtilen alanda henüz Konya Büyükşehir Belediye binasının olmadığı görülmektedir. 1987 yılında Konya kentinin Büyükşehir olarak ilan edilmesi ile Konya Belediyesi mevcut binasını İş Bankasına kiralamıştır. Alaeddin Tepesinin Kuzeybatı yönündeki bir alana yeni belediye yapısı yapılarak bu alana taşınmıştır. 1993 yıllarında belediye binasının yakın çevresine Konya'nın ikinci avm yapısı olarak bilinen Afra ve yanındaki iş merkezi yapılmıştır. Bu yapılarında yapılmasıyla Belediye ve çevresi hızla değişime uğramıştır (Koyuncu, 2013). 1968 yılında yapılan fuar alanı ve parkın kuzeyinde 1986 yılında Hacıveysizade Cami ve Külliyesi inşa edilmeye başlamıştır (Topçuoğlu ve Gürel, 2020).</p>
 <p>(2003-2010)</p>	<p>Planda 2003 ve 2010 yılları arasında belediye yapısının konumu ve çevresinin gelişimi görülmektedir. Belediye yapısının taşınmasıyla çevresindeki konut yoğunluğu artmış ve komşu parseline resmi kurum inşa edilmiştir. Kuzeyinde bulunan alanda nüve iş merkezi ve kemerli çarşının 1986 yılı planlarında olmayıp 2003 yılı planlarında olduğu gözlemlenmiştir. Ulaşım imkanları artırılmıştır. Yapı adasının güneydoğu yönünde bulunan günümüzde Kültürpark olarak bilinen alan Fuar alanı olarak kullanılmaktadır. 1968 yılında yapılmış fakat kullanımının azalmasıyla 2008 yılında yıkılarak yeni park inşa edilmiştir (Topçuoğlu ve Gürel, 2020).</p>

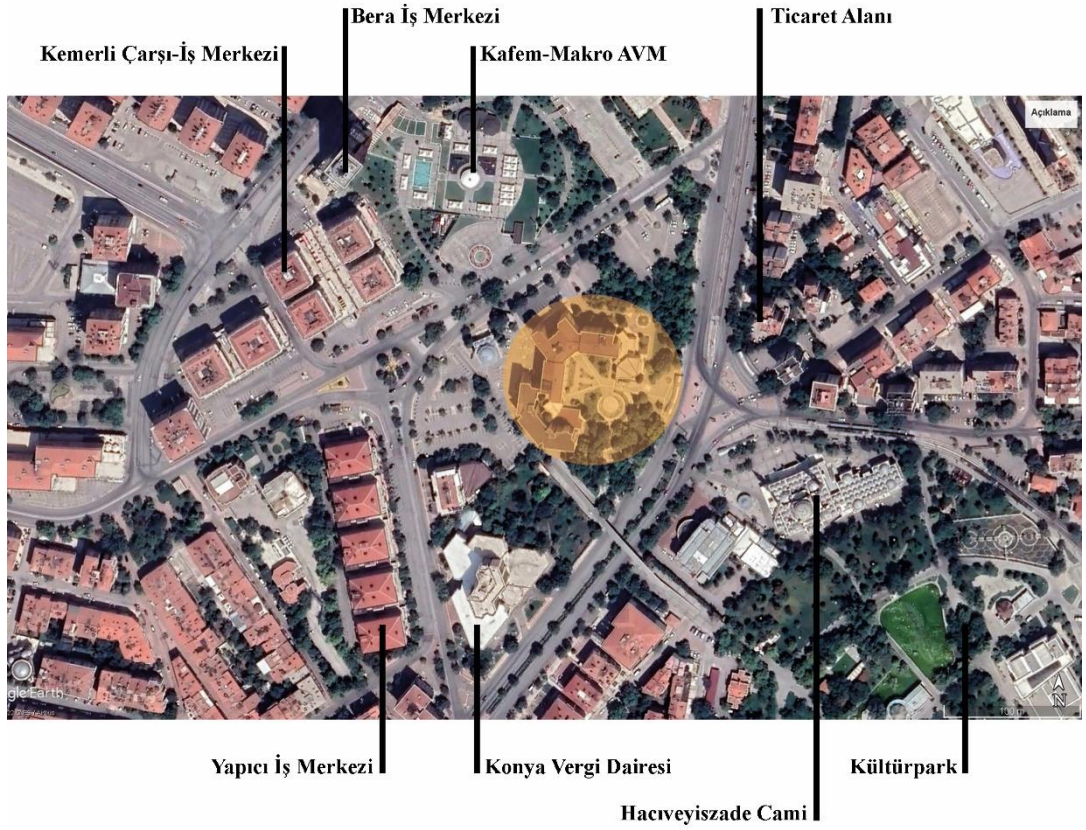

Tablo 9. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresinin fiziksel değişimi (devam)

	<p>2010 ve 2019 yılları arasında Belediye yapısının kuzeyinde bulunan Afra Alışveriş Merkezinin park alanının tekrar düzenlendiği planlardan görölmektedir. Konya Büyükşehir Belediye binasının depreme dayanıklı olmadığı ve statik olarak güçlü olmadığı belirtilerek Mart 2020 yılında boşaltılarak bünyesindeki birimler geçici olarak farklı binalara taşınmıştır (Konya Belediyesi, 2022).</p>
	<p>Konya Kent Bilgi sisteminden yararlanılarak oluşturulan planlarda Konya Büyükşehir Belediye yapısının yıkıldığı henüz güncel olarak görüntülenememektedir. En güncel tarih 2019 yılı olup bu tarihte halen kullanımda olduğu bilinmektedir (URL 4).</p>

(Kaynak: Konya Kent Bilgi Sistemi, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Konya Büyükşehir Belediyesi binasının çevresindeki resmi kurumlar, ticaret-turizm-konut alanları, parklar, konut alanları 2021 yılına ait uydu görüntüsü Şekil 16'da görölmektedir. Ayrıca belediye binasının tarihsel süreçteki fotoğrafları Ek 2'de yer almaktadır.

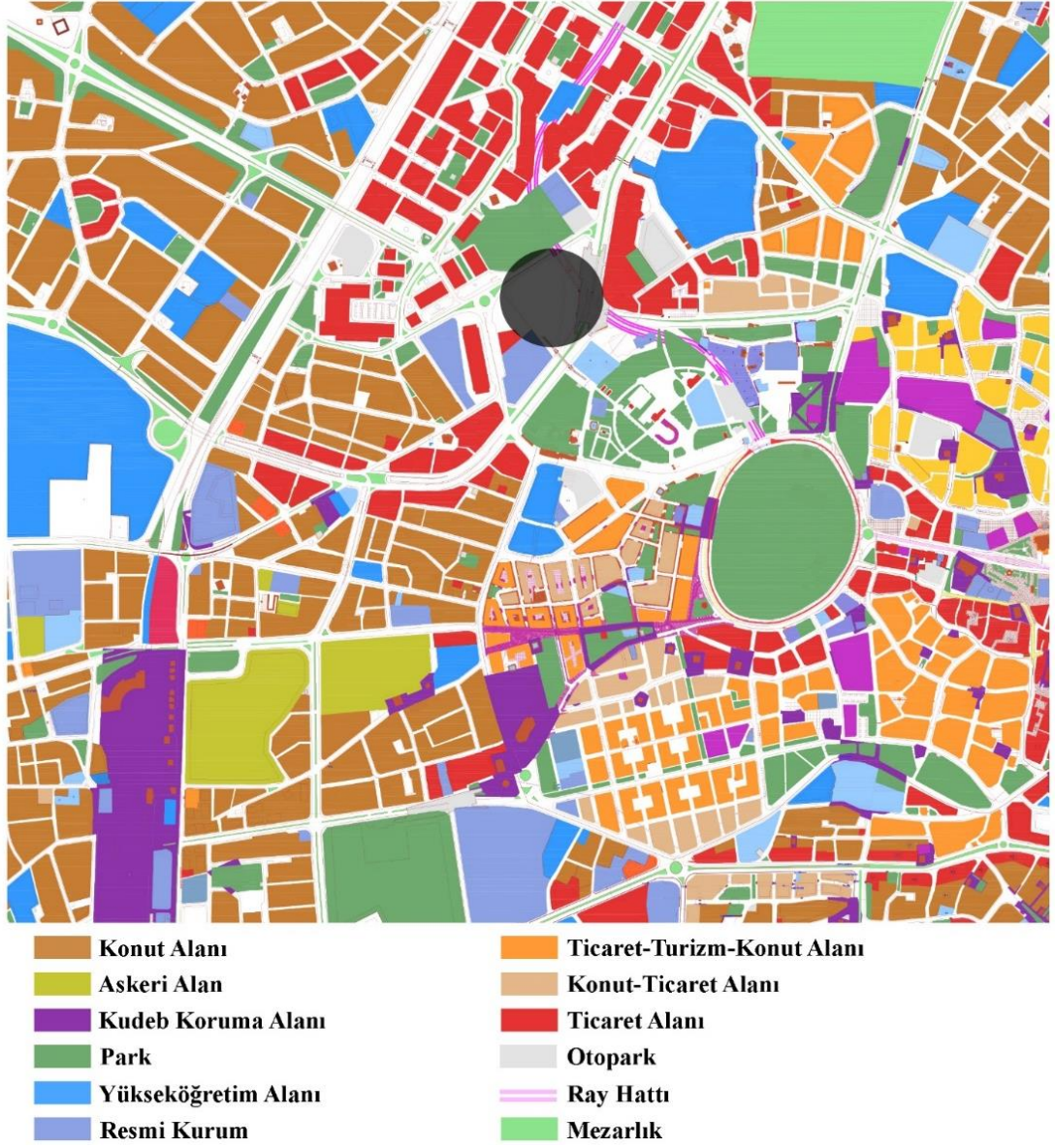

Şekil 16. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresi

(Kaynak: Googleearth, 2021 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2022 yılı İmar Planı Şekil 17’de incelendiğinde yıkılan Belediye yapısının yerine henüz bir planlama yapılmadığı görülmektedir. Günümüzdeki mevcut konumun ve çevrenin plan kararları sonucunda değişikliğe uğramadığı fakat yıkılan belediye yapısının yerine yapılacak yapının kent yoğunluğuna etki edeceği düşünülmektedir. Belediye yapısının yıkılmasıyla birlikte yapı adasının yoğunluğu azalmıştır. Yeni yapılacak proje ile alanın ve çevresine etkileri yıllar içerisinde gözlemlenerek kent morfolojisine etkileri sorgulanmalıdır.

Şekil 17. Konya Büyükşehir Belediye binası konumu ve çevresi imar planı
(Kaynak: Konya Büyükşehir Belediye Arşivi, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2.4. Bölüm Sonucu

Kentsel morfolojide, kenti tarihsel süreçte değişimleri, oluşumları ve dönüşümleriyle analiz etmek büyük önem taşımaktadır. Kentsel morfoloji çalışmaları farklı ekolleri tartışmasına rağmen hepsi ortak üç temel ilkeye dayanmaktadır. Bu ilkeler; form, ölçek ve zamandır.

- (1) Form; binalar, parseller-sokaklar ve binalarla ilişkili açık alanlardan oluşmaktadır.
- (2) Ölçek; kentin biçimini bina-parcel, kent, sokak-yapı adası ve bölge gibi farklı ölçeklerden okuyarak analiz etmektir.
- (3) Zaman; kent biçimi tarihsel gelişime bakılarak okumak mümkündür, özellikle sürekli değişim ve dönüşüme uğrayan kentler için tarihsel okuma kent biçiminin farklılaşmasına yönelik sonuç vermektedir.

Türkiye’de kent morfolojisi ve belediyeciliğin tarihsel gelişimi bu bölümde anlatılmıştır. Belediyecilik anlayışının oluşma süreci ve ardından gelen kanunlarla yapılan düzenlemeler kentleri şekillendirmiştir. Belediyelerin kent üzerindeki değişikliklere izin hakkının bulunması ve kentin gelişmesinde aktif rol alması çalışmada belediye binaları üzerinden inceleme yapmaya sevk etmiştir. Bölümde çalışma alanı olarak belirlenen Konya kentinin tarihsel gelişimine de yer verilmiştir. Konya kentinde belediyeciliğin başlamasından itibaren belediyecilik incelenerek belediye binalarının literatüre geçmesi hedeflenmiştir.

3. FRAKTAL ANALİZ YÖNTEMİ

Kent morfolojisinin ekolleri olarak bilinen üç farklı yaklaşım çerçevesinde özellikle 1950 yılından sonra birçok sayısal yöntem geliştirilmiştir. Bunlar; hücresele otomata, ajan tabanlı modelleme, fraktal, mekan dizimi ve spacemate yöntemleridir.

Bu sayısal analizler;

- Hücresele Otomata (Cellular Automata): Kentsel biçimleri incelemek ve arazi kullanım değişikliklerini anlamak, tahmin etmek için kullanılan bir analizdir. Fakat bu analiz de daha çok coğrafi etmenleri entegre ederek kent formu ve arazi kullanımını hakkında bilgi alınmaktadır.
- Ajan Tabanlı Modelleme (Agent Based Modelling): Hücresele otomata gibi kentlerin mevcut yapısı ve etmenler arasındaki ilişkiye göre geleceğe dönük mekânsal tahminlerin yapılabileceği bir analizdir.
- Fraktal: Kentlerin tarihsel süreçte geçirdikleri dönüşümlerin değerlendirilmesi ve birbirleri ile karşılaştırılması açısından kentsel morfoloji çalışmalarında yaygın olarak kullanılan bir analizdir. Analiz sonuçlarına göre nesnel değerlendirme yapılabilmesi ve gözlem yolu ile algılanamayan değişiklikleri tespit edebilecek bir analizdir. Fraktal değerin yüksek çıkması incelenen dokunun zengin olduğunu göstermektedir.
- Mekân Dizimi (Space Syntax): Sosyal yapı ve kültürün, mimarlık ve kentsel tasarım ile ilişkisi sorgulanarak, binaların, mimari planların ve kentsel mekânlarının morfolojik analizi yapılabilir ancak daha çok mekâna ve mekân ile hareket arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır.
- Spacemate (Kentsel Yoğunluk Analizi): Kentsel yoğunluk analizi fiziksel yoğunluk ile kent morfolojisi arasındaki ilişkiyi tanımlayarak morfolojik araştırmalar çerçevesinde alan, taban alan ve bina yüksekliği arasındaki sistematik ilişkiyi ortaya koymaktadır (Karadeniz, 2020).

Bu tez kapsamında merkez ilçe belediye binalarının kent morfolojisine etkilerini incelemek üzere bu sayısal analizler arasından fraktal analiz yöntemi olarak belirlenmiştir. Fraktal analizin seçilmesinde, inceleme yapılan alanın tarihsel süreçte karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilmesi için fraktal boyutlu elemanların (binalar, yollar, kent

parçaları, bölge, kent vb.) karmaşıklık düzeyinin ölçülebilmesi en büyük sebeptir. Bölümde, kaos teorisi ve fraktal kavramının nasıl ortaya çıktığı ve yapılan araştırmalardan bahsedilmiştir. Faraktal analiz yöntemi ve konuyla ilgili benzer çalışmalar araştırılmıştır.

3.1. Kaos Teorisi ve Fraktal Kavramı

Kaos teorisi, 1963 yılında Edward Lorenz tarafından bulunmuştur. Meteoroloji verilerini girerken basamak sayılarını yanlış girmesine rağmen aynı sonucun çıktığını keşfetmiş ve kaos teorisini ortaya koymuştur. Bu teori matematik, meteoroloji, ekonomi, fizik, mimarlık, kentsel coğrafya, şehircilik ve bölge planlama, tıp gibi birçok farklı disiplinlerde kullanılarak yeni çalışmalara yön vermiştir (Oestreicher 2007, Kaya 2010). Kaos teorisi düzensizlik ve belirsizlik kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Mimarlık alanında düzen ve kaosu birbirinden ayırmak zor değildir fakat bu iki kavramı tanımlamak çok zordur. Düzen belirli formların ideal birlikteliği olarak tanımlanabilir. Kaos ise düzenin tam tersi anlamında tanımlanabilir (Rubinowicz, 2000).

Rubinowich'e (2000) göre İtalya' da Şekil 18'de iki farklı meydan kaos ve düzen için örnek verilebilir. İlk meydan Roma'da bulunan simetrik kuralı ve belirli geometrik formu olan San Pietro Meydanı ve ikinci meydan olarak Siena'da bulunan kendinden oluşan, belirli bir geometrik formu olmayan Piazza del Campo Meydanı'dır.

Şekil 18. San Pietro ve Piazza del Campo Meydanı

(Kaynak: Rubinowicz, 2000)

Rubinowich (2000) kaos ve düzeni örnekler üzerinden açıklamıştır. Kentsel ve mimari alanda verdiği örneklerde kaos ve düzen için ikisinin de var olması gerektiğini belirtmiştir. Kaos ve düzen arasında bir denge olduğunu ve bunun mekân kalitesini

etkilediğini açıklamıştır. Mimarlık alanında bilgisayar destekli tasarım kullanılarak kaos ve düzensizliğin araştırılabileceğine değinmiştir (Rubinowicz, 2000).

Bu kavramlar üzerine çalışan birçok araştırmacının çalışmalarından faydalanarak matematik alanında 1976 yılında Benedikt Mandelbrot Kaos Teorisini somutlaştıran bir çalışma ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmaya göre sınırları ve şekli belli olan öklidyen geometrinin aksine fraktal geometri ortaya çıkmıştır. Fraktal kavramı, Latince ‘fraktus’ kelimesinden türetilmiştir. Anlam olarak ‘parçalı, kırıklı’ olarak bilinir. Fraktaller, belirli bir formun benzerlerinin ölçekten bağımsız sürekli tekrarlanmasıyla oluşan, kendine benzerlik (self-similarity) olarak tanımlanabilir. Fraktal boyut (Fraktal dimension) ise ölçülen ve 1-2 değerleri arasında sonuç vermektedir (Oestreicher, 2007). Fraktal boyut, bir nesnenin pürüzlülük derecesinin ölçülmesi ile ne kadar dokusu olduğunu gösterir (Bovill, 1996). Fraktal analiz yöntemi yalnızca formu analiz etmez, fiziksel strüktürün anlaşılmasını kolaylaştırır. Form; arazi kullanımı, fiziksel doku, nüfus dağılımını açıklarken, strüktür; insanların mekânla olan ilişkilerini, mekânsal organizasyonu ifade etmektedir (Wuster, 1969; Salinas, 2003; Kaya, 2010)

Fraktalleri doğada ve birçok alanda görmek mümkündür. Dağlar, denizler, kıyılar, bulutlar, ağaçlar ve tüm varlıklarda; şimşek, sel, deprem gibi doğal olayların gerçekleşmesinde; ekonomi, şirket hisseleri, borsa tahminlerinde; canlıların yaşam döngüsünde ve birçok olayda Kaos Teorisi ve fraktal geometrinin varlığı görülmektedir. İçinde ‘rastgelelik’ olan tüm durumlarda düzenin varlığından söz etmek mümkündür. Fraktallerin doğada bulunan, matematiksel, kaotik gibi çeşitleri vardır. Doğadaki fraktal kurguyu Mandelbrot (1983) ‘The Fraktal Geometry of Nature’ kitabında araştırırken; kentlerde de fraktal analiz kullanılarak araştırma yapılabileceğini Paul Longley ve Michael Batty (1994) ‘Fraktal Cities’ kitabında ortaya çıkarmıştır (McAdams, 2007). Fraktalların oluşumu en küçük ölçekten en büyük ölçeğe kadar aynı birimin tekrarı ile oluşmaktadır. Yapısal ölçekten kentsel ölçeğe kadar süreklilik göstermektedir ve mekânsal organizasyona göre fraktal boyut değerinde farklılıklar görülebilmektedir.

3.2. Fraktal Boyut Hesaplama Yöntemi

Boyut kavramını anlamak oldukça zordur. Boyut kavramı yüzyıllardır matematik alanında tartışılmış ve günümüzde daha karmaşık hale gelmiştir. Günümüzde matematik araştırmacıları on farklı boyut kavramını geliştirmişlerdir (Kaya, 2003).

Geliştirilen boyut kavramlarından şöyle sıralanmaktadır,

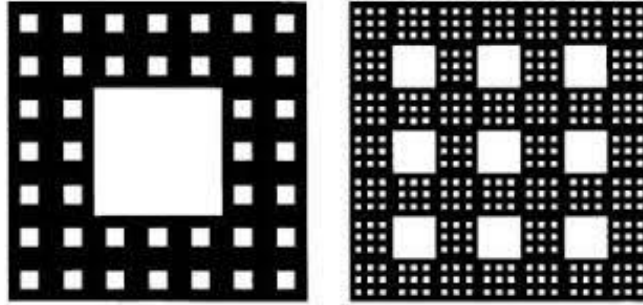
- Hausdorff Boyutu (Hausdorff Dimension)
- Kendine benzerlik (Self similarity dimension)
- Kutu sayma (box counting) boyutları
- Topolojik boyut
- Fraktal boyut
- Öklit boyutu
- Pergel Boyutu (Divider-Ruler dimension)
- Tek yönlü boyut
- Lyapunov boyutu
- Bilgi boyutu (Information dimension) gibi bir çok yöntem kullanılmaktadır (Frankhauser, 1998; Peitgen ve diğ., 2004).

Bu yöntemler arasında üç yöntem Mandelbrot'un fraktal boyutudur. Bunlar pergel boyutu, kendine benzerlik boyutu ve kutu sayma boyutudur. Bu yöntemler arasından en çok kullanılan yöntem ise kutu sayma boyutudur (Peitgen ve diğ., 2004). Kutu sayma boyutu, mimari kurguların ve karmaşık dokuların analizinde kullanılmaktadır. Bu yöntem; analiz edilen dokunun detay zenginliği, karmaşıklığı ve tekrarları dikkate alarak bir sonuca ulaşmaktadır (Kanatlar, 2012).

Bazı araştırmacılar ve Thomas'a (2008) göre farklı ölçeklerde kentsel dokuya bakıldığında aynı fraktal kural geçerli olmayabilir ve tek bir ölçekte bile analiz edilen nesneye göre fraktal boyut farklılık göstermektedir. Kentlerin topografya, ulaşım ağının oluşumu gibi birçok kente özgü etkenler kentsel dokunun morfolojisini farklı şekilde etkilemektedir. Bundan dolayı her kent aynı fraktal boyut değerini göstermez (Kaya, 2010). Geçmişte Tel Aviv kentinin değişimi fraktal boyutla incelenmiş ve kutu boyutu ile kutu sayısının grafiği tamamen lineer çıkarak fraktal olmadığı söylenmiştir (Benguigu ve diğ., 2000).

Gözeneklilik (lacunarity) kentsel dokudaki doluluk boşluk dağılımını, karmaşıklığı ölçerek sayısal ifade vermektedir. Kentsel mekânlar da açık alanların büyüklüğünü ve dağılımlarını gözeneklilik (lacunarity) değeri ile ölçmek mümkündür. Kentsel

mekânlarda fonksiyonlara bağılı olarak açık alanlar ve kapalı alanların büyüklükleri farklılık göstermektedir. Bir kentte fazla yeşil alan ve park olması gözeneklilik değerini artırmaktadır. Ayrıca kentteki açık alanların yollar ve binalarla olan ilişkisi de önemlidir. Şekil 19’da yapay fraktal örneği olan dokunun fraktal boyutları aynı fakat gözeneklilik değerleri farklılaşmaktadır (Kaya 2010).

Şekil 19. ‘Sierpinski halısı’ fraktal boyutları aynı, gözeneklilik değerleri farklı
(Kaynak: Mandelbrot, 1983)

Fraktal boyutta hesaplama fraktal boyut, kutu sayısı ve kutu boyutu arasındaki ilişkidir. Hesaplama kendine benzerlik boyutu, kutu sayım gibi yöntemler kullanılarak yapılmaktadır. Fakat bu yöntemler sabit benzerlik oranı olan fraktallerin ölçümünde daha doğru sonuç vermektedir. Kutu sayım yönteminde, kutu boyutu olarak belirtilen ölçeğin değişmesiyle analiz edilen şekilde çakışan kutu sayısının değişimi incelenmektedir. Bu çalışmada, kendine benzerlik oranı aynı olmayan farklı ölçekler de çalışılacağı için karmaşık dokuların analizinde kullanılan kutu sayım (box counting) yönteminden faydalanılacaktır. Kutu sayma yöntemi, kendine benzerlik kuralı olmadan, düzlem üzerindeki ve uzaydaki tüm yapılara uygulanabilecek sistematik ölçüm sağlamaktadır (Ediz ve Ostwald, 2012; Kaya, 2003).

Bu analiz yönteminde analiz edilecek görüntüler, doluluk ve boşluklar siyah-beyaz olarak ayarlanır ve her çevrimde kutu boyutlarının bulunduğu ızgara sistem ölçüsü farklılaşarak karşılaştırılır. “İçinde veri bulunan dolu kutu sayısı ve formülde yerleştirilen ızgaranın alt satırındaki kutu sayısının tersiyle ifade edilen kutu boyutu değişimlerinin log-log diyagramındaki ortalama eğimi fraktal boyutu vermektedir” (Ediz ve Ostwald, 2012).

Kutu Sayım Denklemi (1):

$$Db(1 - 2) = [\log(N(S2)) - \log(N(S1))] / [\log(1/S2) - \log(1/S1)] \quad (1)$$

Bu denklemde;

Db: Kutu sayım yöntemine göre fraktal boyut

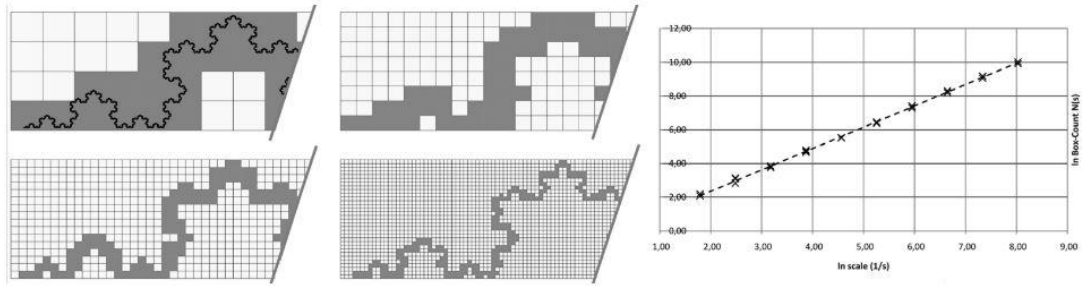
N(S2): Sonraki çevrimdeki dolu kutu sayısı,

N(S1): Önceki çevrimdeki dolu kutu sayısı,

1/S2: Sonraki çevrimdeki kutu boyutu,

1/S1: Önceki çevrimdeki kutu boyutudur.

Şekil 20’de gösterilen grafik ve Koch eğrisi, kutu sayım yöntemi sonucunda oluşturulmuştur. Analizi yapılacak görselin detay zenginliği fazla ise fraktal boyutu 2 değerine yakın olurken; detay zenginliği azaldıkça fraktal boyut değeri 1 değerine yaklaşacaktır. Modern, minimal yaklaşımlarda karmaşıklığın olmaması sebebiyle fraktal boyut 1 çıkmaktadır. Buda bu yaklaşımların sadeliklerini göstermektedir (Ediz, 2003).

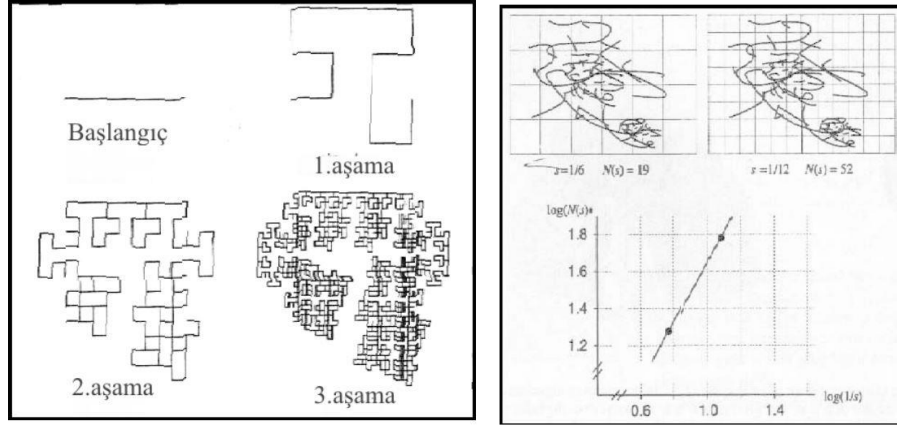
Şekil 20. Koch eğrisi, kutu sayım görseli ve logaritmik eğri grafiği

(Kaynak: Lorenz, 2009)

Kutu sayma yöntemi ve kendine benzerlik birbirinden farklıdır. Koch eğrisi ve 3/2 eğrisinin Db, kendine benzerlik ve pergel boyutları farklılık göstermektedir. Db (kutu sayma boyutu) değeri bir düzlem içerisinde bakıldığında kesinlikle 2 değerinden fazla olamaz. Ds (kendine benzerlik boyutu) değeri ise bir düzlemde içerisinde bakıldığında 2 değerinden fazla olmaktadır. Örnek olarak küçültme faktörü olarak $s=1/3$;değişim faktörü olarak $a>9$ olan bir strüktür olsun.

$$Ds = \log a / \log 1/s > 2 \quad (2)$$

Bu örnekte Şekil 21’de gösterilen;

Şekil 21. Karmaşık fraktal ve kutu sayımı-kendisi ile çakışan eğriler

(Kaynak: Peitgen ve diğ., 1993)

Kutu sayım ve kendine benzerlik boyutundaki değerlerin çelişkilerinin sebebi, sol şekilde belirtildiği gibi üst üste çakışan görüntülerdir. Bu çakışan kısımlar kutu sayma yönteminde bir kez sayılır fakat kendine benzerlik yönteminde çakışan kısımlar çok katmanlılığa uyumlu olan hesaplama sistemiyle çakışmalarda hesaplanmaktadır. Bu eğride; küçültme faktörü olarak $s=1/3$;değişim faktörü olarak $a=13$ alındığında kendine benzerlik boyutu;

$$D_s = \log 13 / \log 3 \approx 2.335 \quad (2)$$

olmaktadır (Kaya, 2003).

Kutu sayma yöntemi Tablo 10’daki adımlara göre yapılarak, bütün alanlarda en çok kullanılan yöntemdir. Bunun sebebi program aracılığıyla otomatik olarak hesaplanmasıdır. Programda kendine benzerlik varsa buda ölçüme dâhil edilebilir.

Yapılacak çalışmada belediye binalarının kent dokusuna etkilerini incelerken Image-J programındaki ‘FracLac’ eklentisinden yararlanılmıştır. FracLac eklentisi, farklı kutu boyutları ve farklı konumları ölçmede en doğru değeri vermektedir. Çıkan değerlere göre kentteki morfolojik değişim yıllara göre okunarak değerlendirilmiştir.

Tablo 10. Kutu sayma yöntemi

Aşamalar	Yapılması gereken yöntemler
1	Analizi yapılacak olan dokunun iki boyutlu çizimi yapılır.
2	Çizimin dış hatları çizimin kenarlarında boşluk kalacak şekilde kare veya dikdörtgen çerçeve belirlenir.
3	Belirlenen çerçeve eşit kare ızgara alanlara bölünür ve oluşturulan kare içleri çizim ile çakışıyorsa ‘dolu kutu’ olarak belirlenir. Dolu kutuların sayılması ve not edilmesi gerekir (Lorenz, 2003).
4	Kare ızgaralardaki boyut farklılıkları bir gözlemcinin görüş alanını ifade etmektedir. Kutu boyutları değişikçe görüş alanındaki detaylar ortaya çıkmaktadır. Gözlemci yapıya veya kent ölçeğinde yaklaştıkça kutular küçülmektedir (Bovill, 1996). Bundan dolayı belirlenen ızgara düzeni küçültülerek tekrarlanır.
5	Kutu sayım yönteminde fraktal değer hesaplanması ızgara sistemine yerleştirilen çizimde sayılan dolu ve boş kutuların oranlanması sonucunda ortaya çıkmaktadır.
6	Izgara sistemindeki kutu sayısı her çevrimde değişiklik gösterir ve dolu boş kutular sayılmaya devam eder. Fraktal değer sonuçları her çevrimde değişiklik gösterir ve değerler birbirine yaklaştığında çevrim sonlandırılır. En son çevrimde bulunan fraktal değer sonuç olarak kabul edilir. Bu sonuç fraktal değer üzerinden değerlendirilmeler yapılır (Kanatlar, 2012).

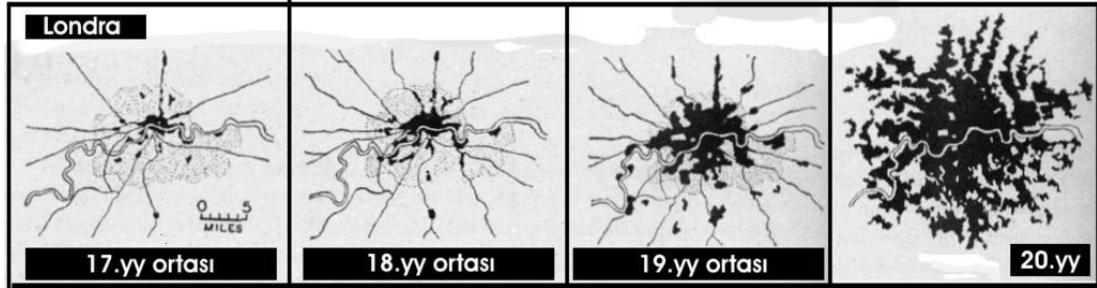
(Kaynak: Topbaş, 2022 ve Yaygın, 2016)

3.2.1. Mimaride Fraktal Analiz

Mimari bir alanda analiz yapmak, Koch eğrisi gibi matematik alanındaki bir fraktal ile benzer yapıda değildir. Koch eğrisi, kendine benzer dokusuyla her ölçekte kendini tekrarlamaktadır. Benzer şekilde mimari kurguyu farklı ölçeklerde incelemekte mümkündür. Plan, görünüş, iç mekan, kentin bütünü-merkezi, bölgesel ölçekler gibi birçok ölçekte analiz yapılmaktadır. Bundan dolayı mimari alanda ve kent ölçeğinde birçok çalışma yapılmıştır. Bu başlıkta fraktal boyut alanında kentsel, bölgesel ölçekte ve yapı ölçeğinde yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Kent ölçeğinde, kentin oluşum süreci ve bunu etkileyen ekonomik, sosyal, kültürel etkiler incelenmektedir. Açık alanların, yolların, yapıların oluşumu ve bunların birbiriyle etkileşimleri incelenmektedir. Kentte çekim alanı olan önemli noktalar ve fonksiyonlar, fonksiyonların dönüşümleri gibi birçok alan araştırması kent ölçeğinde yapılmaktadır. Kent morfolojisini inceleyerek tarihsel süreçteki gelişimini fraktal analiz ile okumak, kent mekânlarının değerlendirilmesinde farklı bir bakış açısı getirmektedir. Şekil 22’ de Londra’nın fraktal gelişiminin tarihsel değişimi görülmektedir. Kente üst ölçekten

bakıldığında sürekli gelişim gösterdiği ve odak noktalarının bu gelişimle beraber değişikliğe uğradığı görülmektedir (Kaya, 2003).

Şekil 22. Londra'nın tarihsel süreç içinde fraktal gelişimi

(Kaynak: Kaya, 2003)

Kuzeydoğu ve Amerika'da yer alan altı kent; Baty ve Xie tarafından incelenmiştir. Bu kentler Syracuse, Buffalo, Creveland, Pittsurgh, Columbus ve Albany'dir. Yapılan çalışmada kentteki mekânsal organizasyonun odak noktalarının önemi incelenmiştir (Batty ve Xie, 1996).

Moon (2002) Kore'de bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma Tablo 11'de görülmektedir. Bu çalışmada bir kenti ve kırsal bölgesini GIS programı ile fraktal değerini hesaplamıştır. Araştırma yapılan Kitakyushu kenti ve bu kentin Chingu Machi bölgesinin fraktal boyutları değerlendirilmiştir.

Tablo 11. Moon tarafından yapılan çalışma

Alan	Fraktal Analiz	Fraktal Değer
Kitakyushu kent bütününde fraktal değer		1.6579
Kitakyushu kent merkezinde fraktal değer		1.7590
Chingu Machi Bölgesinde fraktal değer		1.1997

(Kaynak: Moon, 2002 aktaran Kaya, 2003 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Günümüze kadar yapılan çalışmalarda birçok kentin fraktal analizi yapılmıştır. Analizlerde genellikle kentsel dokulardaki fraktal boyutlar 1.4 ve 1.8 değerleri arasında değişmektedir. Bu çalışmalara örnek vermek gerekirse;

Kaya (2003) 'Kentsel mekan zenginliğinin kaos teorisi ve fraktal geometri kullanılarak değerlendirilmesi' adlı yüksek lisans tezinde farklı şehirlerin kent dokuları üzerinden fraktal analiz yapmıştır. Erzurum, Çorum, Giresun, Kahramanmaraş, İzmir, Mardin, Sivas, Siirt ve Trabzon şehirlerinin geleneksel dokusunu 1998 yılında Kemal Aru'nun kent plan çizimleri üzerinden fraktal analizlerini yapmıştır. Bu çalışma sonucunda Türk kentlerinin fraktal değerlerindeki farklılıklar ve karmaşıklıkları incelenmiştir.

Kaya ve Bölen (2006) İstanbul kenti üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmada geleneksel ve modern dönemlerin kentsel dokularının analiz edilmesi hedeflenmiştir. Çalışmada belirlenen alanlarda yani Cerrahpaşa ve Marmara bölgelerinde toplu konutları karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Analizlere göre geleneksel konut dokusu 1.7-1.8 değerlerinde, modern konut dokusu ise 1.4-1.5 değerlerindedir. Geleneksel kent dokusunun değerleri daha yüksek çıkmıştır.

McAdams (2007) İstanbul üzerinde çalışarak İstanbul kentinin fraktal boyutunu 1.6-1.7 değerlerinde hesaplamıştır. Terzi ve Kaya (2008) belirli yıllarda (1975-2005) İstanbul'un gelişimini mahalle ölçeğinde fraktal analiz yöntemiyle incelemiştir. Araştırmalarında kümelenmiş kentsel dokunun fraktal değeri ve kentsel büyümede olumlu etki olması doğrusal kent dokusunda kentsel büyümenin olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Arrouf ve ark. (2015) kentlerde oluşan planlı ve kendiliğinden oluşan dokuların arasındaki farkı fraktal analiz yöntemi ile incelemiştir. İlhan ve Ediz (2019), Kaya (2010) kentsel büyümeyi tarihsel süreç içinde incelemiştir. İlhan ve Ediz Bursa kentinin gelişimini yıllara göre incelemiş ve bölgesel ölçeğe geçerek daha detaylı incelemeler yapmıştır.

Yıldırım (2018) 'Kentsel dokunun değerlendirilmesi için mekân dizimi ve fraktal analize dayalı bir yöntem: Gaziantep örneği' adlı doktora tezinde kentsel doku fraktal analiz yöntemi ve mekân dizimi ile incelenmiştir. Kent içinde iki farklı mahalle belirlenerek bu dokuların geometrik ve sentaktik analizleri yapılmıştır. Geometrik analiz için yapılan fraktal geometri analizi sonucunda iki mahallenin fraktal boyut değerleri yakın çıkmıştır. Buda iki farklı dokunun benzer mimari karakterde olduğunu göstermektedir. Bu

çalışmada kullanılan yöntemden faydalanılarak fraktal analiz yapılmıştır. Çalışmada fraktal boyutu Tablo 12’de üç farklı şekilde analiz etmiştir;

- Doluluk-Boşluk Fraktal Boyutu: Yapıların analizi
- Eksenel Harita Fraktal Boyutu: Bölgedeki eksenlerin analizi
- Görsel Bütünleşme Haritası Fraktal Boyutu: Yapı adaları arasında kalan yolların analizi

Tablo 12. Fraktal boyut değerlendirme

Doluluk-Boşluk Fraktal Boyutu	Eksenel Harita Fraktal Boyutu	Görsel Bütünleşme Haritası Fraktal Boyutu
		

(Kaynak: Yıldırım, 2018 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

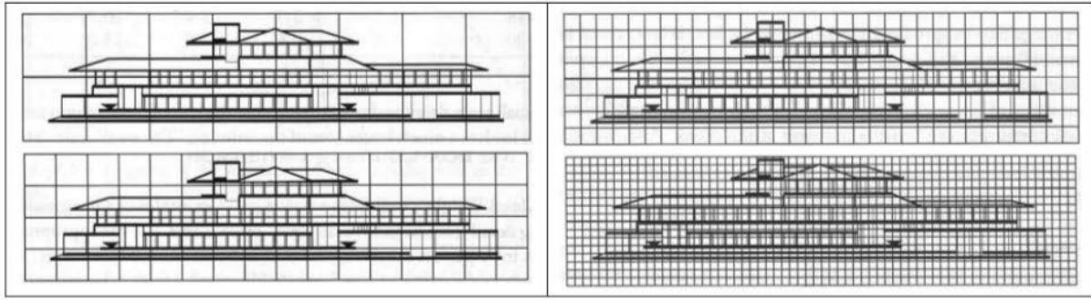
Örneğin, fraktal analizler sonucunda ortaya çıkan fraktal değer genellikle düşükse karmaşıklık değeri az ve bağlantılık değerinin fazla olduğu söylenebilir. Bağlantılık değerinin fazla olması kolay erişilebildiği ve kent dokusunun erişilebilir, dışarıya açık olduğunu göstermektedir. Eksenel haritalar ile yapılan fraktal analiz sonucunda sokakların kırıklı yapısı ile geleneksel kent dokusunun olup olmadığı değerlendirilebilir. Görsel bütünleşme haritaları ile yapılan fraktal analiz sonucunda sokak dokusunun genel yapısı karşılaştırılabilir. Bu analiz ile sokak dokusundaki doluluk-boşluk analiz edilmektedir (Yıldırım, 2018).

Bu çalışmalar kentsel ve bölgesel ölçekte yapılan çalışmalara örnek olarak verilebilir. Tarihsel süreç içinde kent dokularındaki değişikliği analiz etmek için fraktal analiz yönteminden faydalanılmıştır. Dokudaki doluluk boşluk oranına göre karmaşıklık değerini ortaya koymaktadır. Bu yöntem sayısal değer vererek karşılaştırmanın daha somut olmasını sağlamaktadır.

Fraktal geometriyi doğada birçok alanda gördüğümüz gibi mimarlık ve kentsel tasarım alanlarında da görmek mümkündür. Kendine benzerlik ve tekrar eden yapısı ile mimari

tasarım alanında bu yöntemden faydalanılmaktadır. Fraktal analiz yöntemi kullanılarak yapılan çalışmalarda analiz edilen mimari yapı veya kent dokusunun yapısını anlamak, yeni tasarımlara yol göstermesini sağlamak ve hesaplanan fraktal değere göre mevcut yapı veya dokuya uyumlu, süreklilik sağlayacak ya da daha iyi duruma getirecek tasarımı yapmak amaçlanmaktadır. Bu çalışmalara örnek vermek gerekirse;

Borvill (1996) fraktal analiz yönteminin öncüsü olarak bilinmektedir. Yaptığı çalışmada Frank Lloyd Wright' ın Şekil 23'de Robie Evi'nin cephesini analiz etmiştir. Cephe düzenini belirli oranlardaki grid sistemde bölerek (1/8, 1/16, 1/32, 1/64) hesaplama yapmıştır. Analiz sonucunda 1.645 - 1.441 arasında fraktal değer hesaplanmıştır.

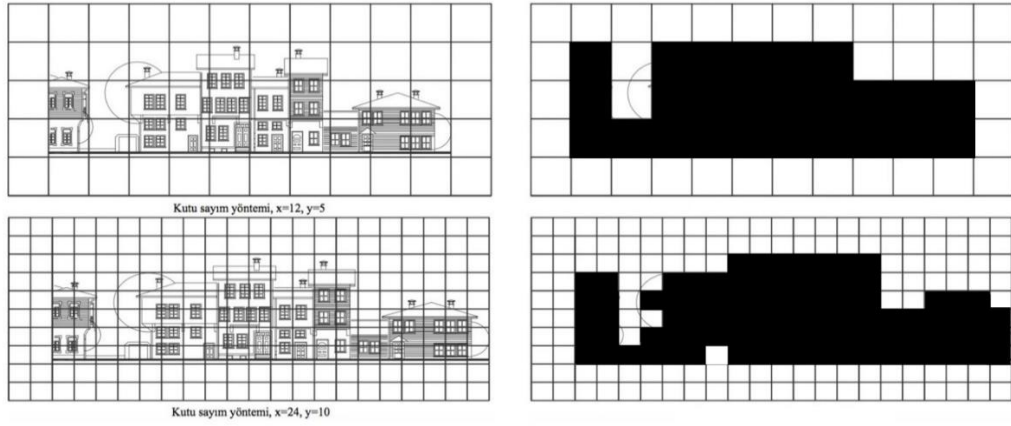

Şekil 23. Robie Evi'nin kutu sayım yöntemi ile analizi

(Kaynak: Borvill, 1996)

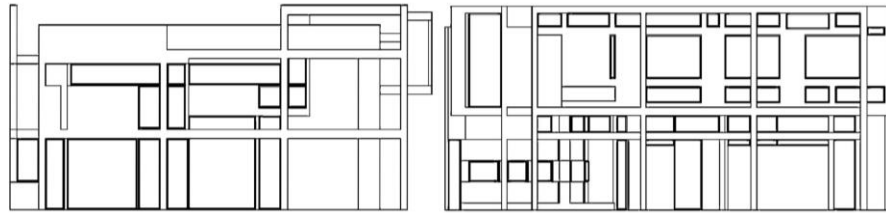
Borvill (2000) daha önceki yıllarda yaptığı çalışmayla karşılaştırmak üzere Le Corbusier' nin Villa Savoye evini incelemiştir. Çalışmasında hesaplama sonucu fraktal değerinin 1.4 - 1.0 arasında çıktığını ve karmaşıklık seviyesinin 1.0 değerine yaklaşımının düştüğünü belirtmektedir.

Ediz ve Çağdaş (2005) fraktal geometride kendine benzerlik özelliğini 'Fin d'Out Hou S' konut yapısında incelemiştir. Bu konut projesi plan düzleminde ve 3 boyutta birbirini tekrar ederek oluşturulmuştur. Ediz ve Çağdaş (Ediz, 2003; Ediz ve Çağdaş, 2005) birçok mimari ve kentsel dokuyu yaptıkları çalışmalarda incelemiştir. Bu çalışmalarından birinde olan Mudanya' da sokak silüetini fraktal geometri ile analiz etmişlerdir. Şekil 24'de sokak silüetinin kutu sayım yöntemi ile inceleyerek yapıların ve sokaktaki dolu boşlukların fraktal boyuta etkisine bakılmıştır. Fraktal boyut değeri 1.717 olarak bulunmuştur. Bu değer, mimarideki detayların zenginliğini ortaya koymuştur ve sokak silüetinin sürekliliğinin sağlanması için ileride yapılacak tasarımlara yol gösterici niteliktedir (Ediz, 2003).

Şekil 24. Mudanya sokak silüetinde kutu sayım yöntemi ile analiz edilen konutlar
(Kaynak: Ediz, 2003)

Ostwald ve Vaughan (2009) fraktal geometri ile cephelerde analiz yapmışlardır. Analizi yapılan yapı Eisenman'ın konut projesidir. Cephelerde yönlere göre fraktal boyut değeri farklı sonuçlanmıştır. Örneğin, House II yapısının güney cephesi fraktal boyutu D: 1.501 değerinde iken House III yapısının batı cephesi fraktal boyutu D: 1.611 değerindedir. Analizler sonucunda Eisenman'ın beş konut projesinden en karmaşık cephe ve plan düzenine sahip olan yapısının House III yapısı olduğu ortaya çıkmıştır. Şekil 25'de cepheler görülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda modern dönem yapılarının karmaşıklık düzeyinin Arts and Craft akımına göre daha düşük olduğu belirtilmiştir.

Şekil 25. House II güney cephesi ve House III batı cephesinin kutu sayım yöntemi ile analizi

(Kaynak: Ostwald ve Vaughan, 2009)

Topbaş (2022) Mersin ve Tarsus evlerinin cephelerini fraktal geometri ile analiz etmiştir. Analizi her iki bölge içinde farklı konut cephelerinde uygulamıştır. Bulduğu sonuçlar birbirine yakın olup iki bölgenin de cephe kimliklerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Cephe kimliklerini sayısal bir yöntemle yorumlayarak, doluluk boşluk oranlarını değerlendirmiştir.

3.3. Fraktal Analiz Yönteminin Uygulanması

Belediye binalarının kentteki rolü düşünüldüğünde ilçe belediyelerinin halka daha yakın olması ve farklı bölgeleri kentin merkezi haline getirmesinden dolayı merkez ilçe belediyelerinin konumu ve çevresinin tarihsel gelişiminin incelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Kenti okumak ve analiz etmek biçim biliminin geliştirilmesi adına çok önemlidir. Kent plancıları, mimarlar, sosyal bilimciler gibi birçok disiplin bu alanda araştırma ve çalışmalar yapmaktadır. Günümüzde bu alanda analizler çeşitlendirilmiş ve daha kapsamlı araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Mimarlık alanında sayısal tasarımın kullanıldığı birçok analiz ve yöntem vardır. Çalışma kapsamında Tablo 13’de görüldüğü gibi kent okuması ve analizi, farklı ekollerin üç ortak temel ilkesi üzerinden sayısal tasarım yöntemi olan fraktal analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Alan çalışmasında;

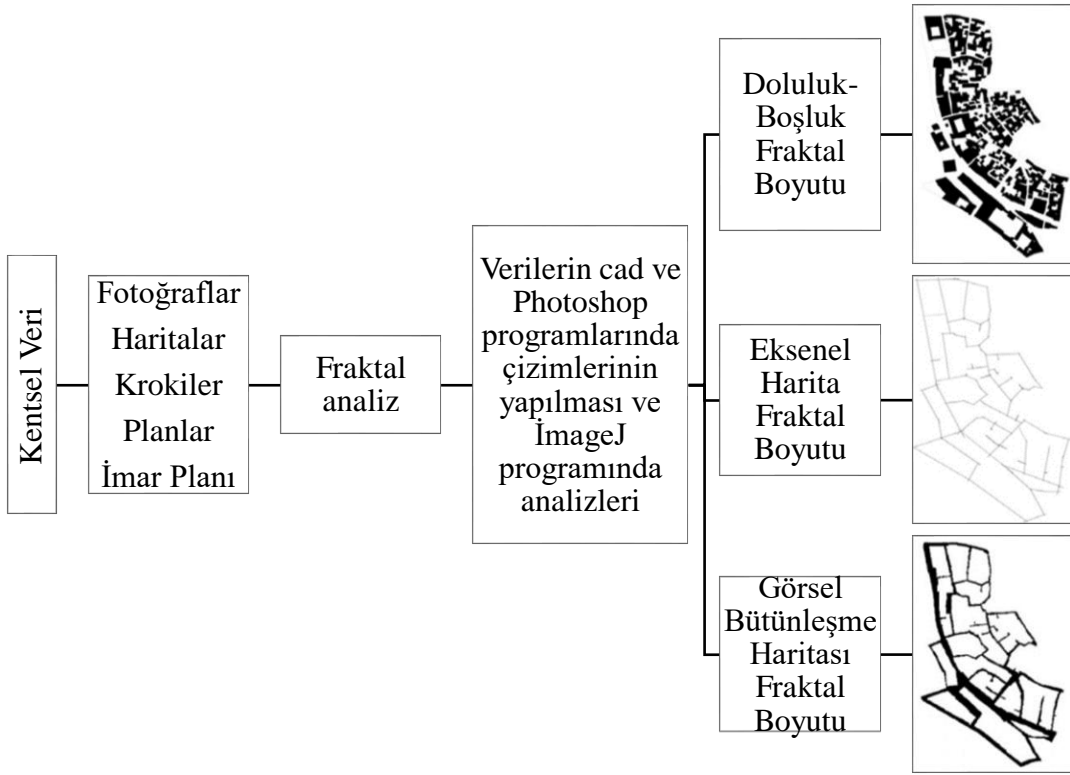
- (1) Form olarak, Konya kentinde bulunan merkez ilçe belediye binalarının farklı parsel ve sokaklarda olmasının kent biçimine etkileri ve ilişkileri incelenmiştir.
- (2) Ölçek olarak, Konya kentinde merkez ilçe belediye binalarının konumu ve çevresinde analizler yapılması hedeflenmiştir.
- (3) Zaman olarak, Konya kentinde tarihsel süreç içinde merkez ilçe belediye binalarının konumlandığı bölgelerin kent biçimine etkileri farklı zaman dilimlerinde analiz edilerek karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu zaman dilimleri ilçe belediyelerinin kuruluşundan itibaren günümüze kadar geçen sürede üç ilçe içinde 2004, 2013, 2022 yılları belirlenmiştir.

Tablo 13. Karatay, Selçuklu ve Meram İlçe Belediye çalışma alanının belirlenmesi

FORM	ÖLÇEK	ZAMAN
Kent formu, binalar, parseller-sokaklar ve binalarla ilişkili açık alanlardan oluşmaktadır. Zamana göre değişkenlik göstermektedir.	Alan çalışması için binanın çevresi belirlenirken belediye yapısının bulunduğu konumdaki araç ve yaya yoğunluğunun fazla olduğu ana caddeler ve ilişkili olduğu binalar dikkate alınarak belirlenmiştir. Ölçek tüm analizlerde sabittir ve 137 piksel 100 metreye karşılık gelmektedir. Bu da belirlenen çevrenin yaklaşık 1.1 km ² alan ile sınırlandırıldığını göstermektedir.	2004
		2013
		2022

(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Çalışmada kullanılan fraktal analiz yöntemi, belirlenen ilkeler doğrultusunda alanlarda nasıl uygulanacağı bu bölümde detaylı olarak incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında çalışmanın yöntemi Şekil 26'da görülmektedir. Analiz süreci, ilk olarak çalışmanın amacına karar verilerek genel kapsamda araştırma yapıp, kente dair veriler toplanmıştır. Bu aşamada makale, tez, fotoğraf, harita ve Büyükşehir Belediyesinden yararlanılmıştır. Kenti değerlendirebilmek için kentin geçmiş tarihlerdeki planlarına ulaşılmış ve 2.3 başlığında anlatılmıştır. Araştırma için belirlenen merkez ilçe belediye yapılarının çevresi tarihsel süreç içinde değerlendirilmek üzere haritalarına ve planlarına ulaşılarak Photoshop ve Cad programlarında düzenlenmiştir. Google Earth üzerinden Konya kenti merkez ilçe belediye binalarının yapılış yılları ve bulunduğu bölgenin tarihsel süreçteki değişimi dikkate alınarak ortak zamanlar belirlenmiştir. 2004, 2013 ve 2022 yıllarında merkez ilçe belediyelerinin bulunduğu konum ve çevresi analiz edilmiştir.

Şekil 26. Çalışma Alanlarının fraktal analiz ile incelenmesi

(Kaynak: Yıldırım, 2018 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Çalışma alanı belirlenirken belediye binasının çevresi olarak araç ve yaya yoğunluğunun fazla olduğu caddeler çalışma alanının sınırını oluşturmuştur. Çalışma alanları ve tarihler belirlendikten sonra yüksek çözünürlükte uydu görüntülerinden analiz programına

aktarılabacak olan siyah-beyaz ikili haritalar elde edilmiştir. Verilerin doğru çıkması adına binalar ve yollar yapıları çevre olarak değerlendirilerek doluluk-boşluk fraktal boyut haritasında binalar, görsel bütünleşme haritasında ise yollar siyah lekelerle gösterilmiştir. Eksenel haritada ise yollar aks olarak belirtilmiştir. Yeşil alanlar, mezarlıklar, yapılaşmamış ve inşaat halinde olan arsalar gibi tüm boşluklar temizlenerek beyazla ifade edilmiştir. Bu işlem çalışma alanı olan Karatay, Selçuklu ve Meram ilçe belediyelerinde uygulanarak toplam 27 adet harita oluşturulmuştur. Mevcut dokuyu okumak ve geçmiş planlara ulaşmak için Konya Kent Bilgi Sisteminden faydalanılmıştır. Her ilçe belediye yapısı için üç farklı zamanda belirlenen alanların planları analiz için düzenlenerek altlık oluşturulmuştur. Şekil 26'da belirtildiği gibi oluşturulan altlıklar doluluk-boşluk haritaları, eksenel harita ve görsel bütünleşme haritası olarak düzenlenmiştir. Böylelikle bölgenin yapı adaları ve sokak ağının fiziksel bütünlüğü incelenmiştir. Altlık oluşturulurken fraktal analiz değerlerinin doğru değerlendirilebilmesi için tüm haritaların aynı ölçekte ve aynı pikselde olmasına dikkat edilmiştir. Haritalar 1920 piksel X 1080 pikselden oluşan 16.3 cm X 9.1 cm boyutlarındaki arka zemin üzerine ölçeklendirilerek kent bölgeleri oluşturulmuştur. Ölçek olarak 137 piksellik mesafe 100 metreye karşılık gelmektedir. Bu da her belediye binasının konumu ve çevresinin yaklaşık 1.1 km² alan ile sınırlandırıldığını göstermektedir. Oluşturulan altlıklar Cad ve Photoshop programlarında düzenlenmiş ve ImageJ programına aktarılabacak şekilde uygun formata dönüştürülmüştür. Bu programda analizler yapılmıştır. Bulunan fraktal değerler kent bütünü dikkate alınarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

3.4. Bölüm Sonucu

Kent morfolojisinin analiz edilmesinde birçok sayısal analiz yöntemi vardır. Bu yöntemler bölümün ilk kısmında açıklanmış ve çalışma için fraktal analiz yöntemi seçilmiştir. Fraktal analiz yöntemi birçok disiplinde kullanıldığı gibi mimari ve kentsel tasarım alanlarında da uygulanmaktadır. Fraktal analiz sonucunda çıkan veriler, mevcut dokunun karmaşıklık seviyesini ortaya koymaktadır. Hem kent ölçeğinde hem de yapı ölçeğinde yapılan çalışmalar sonucunda çıkan fraktal değerler analiz edilen dokuyu veya yapıyı anlamamızı sağlamaktadır. Fraktal analiz yönteminin seçilmesinde inceleme yapılan alanın tarihsel süreçte karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilmesi ve fraktal boyutlu elemanların (binalar, yollar, kent parçaları, bölge, kent vb.) karmaşıklık düzeyinin ölçülebilmesi en büyük sebeptir. Karmaşıklık düzeyi incelenen yapı dokusunun değişim ve gelişimini okumayı sağlamaktadır. Sokak kurgusunun değişimi, yeni caddelerin ve bunlarla bağlantılı binaların varlığını bu analiz sonuçlarıyla okumak mümkündür. Sayısal değerler karşılaştırılarak belediye yapısı o bölgeye yapıldıktan sonra kentsel kurgunun nasıl olduğu ortaya koyulacaktır.

4. ALAN ÇALIŞMASI VE BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde sayısal analizlerle bir kentin okunmasının nasıl yapılacağı üzerinde durulmuştur. Kent morfolojisinin ekollerinin ortak üç temel ilkesinden faydalanılarak fraktal analiz yönteminin kullanılması ile Konya merkez ilçe belediye binası olan Karatay, Selçuklu ve Meram belediye binalarının konumu ve çevresine etkileri analiz edilerek değerlendirilecektir. Çalışma için Konya kentinin seçilmesinin sebepleri, Konya kentinin belediyeleşmesinin çok eski yıllara dayanması, kentte ticaret ve konut dokusunun baskın olması ile bu dokulardan oluşan morfolojik farklılıklardır. Konya kentinde ilk kullanılan belediye yapısının Maruniler'e ait bir konak olması morfolojik farklılığın sosyo-kültürel yapının bir sonucu olduğunun göstergesidir. Bu konuda Konya kentinin tarihsel geçmişine bakıldığında Türkiye'deki konumu kentteki yönetim yapısına, sosyo-kültürel, ticaret ve konut dokusunun şekillenmesine sebep olmuştur. Çalışmada kent ve bölge olarak birçok okuma yapılması hedeflenmiştir. Çalışmada kullanılan fraktal analiz yöntemi kentsel oluşumu doluluk-boşluk oranlarını inceleyerek karmaşıklık seviyesini ortaya koymaktadır. Kentin fiziksel biçimlenişi sayısal veriler üzerinden karşılaştırmalı olarak yorumlanmıştır. Bu sayede incelenen bölgelerde ilçe belediye yapılarının kent morfolojisine etkileri zaman, form ve ölçek ilkelerinden faydalanılarak yapılan analiz sonucunda veriler üzerinden çeşitli çıkarımlar yapılmıştır.

Şekil 27. Konya Kenti Karatay, Selçuklu ve Meram İlçe Belediye binalarının kentteki konumu

(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

Analizler için Şekil 27’de görüldüğü gibi Konya kentinin üç merkez ilçe belediye binalarının konumu gösterilmiştir. Merkez ilçe belediye binalarının seçilmesinin sebebi ise, Konya’da belediye yapılarına bakıldığında 1920 yılında belediye olarak kullanılan Yusuf Şar Konağı, yine aynı konumda bulunan 1964 yılında kullanılan Konya Belediye Binası konumu kentin tarihi merkezindedir ve çevresinin bir bölümü koruma alanı olarak belirlenmiştir. Tarihsel süreç içinde tarihi kent merkezinin kentsel dokusunun çok fazla değişmemesi, eski tarihlerde kent planlarına ulaşılamaması sebebiyle daha güncel olan yakın tarihte yapılan ve yakın çevrelerinin gelişmekte olduğu merkez ilçe belediyeleri çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışma alanı olarak merkez ilçe belediyelerin seçilmesindeki bir diğer sebep ise Türkiye’de belediyeciliğin gelişiminde 1984 yılında çıkan Büyükşehir Kanunu ve 2004, 2012 yıllarında belediyeciliği, dolayısıyla kenti etkileyen kanunların çıkması yakın tarihte inceleme yapılmasının daha güncel ve doğru bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır. Bu sebeple merkez ilçe belediye binaları çalışma kapsamında incelenmiştir.

4.1. Merkez İlçe Belediye Binalarının Kent Morfolojisine Etkisinin Fraktal Analiz Yöntemiyle İncelenmesi

Konya kentinde son 19 yılda merkez ilçe belediyeleri incelendiğinde merkez ilçe belediyelerinin konumu ve çevresinin daha çok gelişim gösterdiği kent okumaları sonucunda anlaşılmaktadır. Özellikle Meram ve Selçuklu belediye binalarının konumu ve çevresi belediye yapısının yapılması ile daha çok gelişim gösterirken; Karatay Belediye binası çevresinin gelişimi tarihi kent dokusundan oluştuğu için daha yavaş gerçekleşmiştir. Bu çalışmada, Karatay, Selçuklu ve Meram belediye binalarının konumu ve çevresinin kent morfolojisine etkisi fraktal analiz yöntemiyle incelenmiştir.

4.1.1. Karatay Belediye Binasının Konumu ve Çevresi

Karatay Belediye Binası tarihi kent merkezine yakın bir konumda bulunmaktadır. Belediye binası 25 Nisan 2008 tarihinde açılmıştır. Karatay İlçesinin nüfusu 367.177’dir. İlçede toplam 80 mahalle bulunmaktadır. İlçe yüzölçümü 2.746 km²’dir. Karatay Belediye binası Akçeşme mahallesinde bulunmaktadır. Belediye binasının çevresi belirlenerek çevredeki önemli yapılar incelenmiştir. Bölge genelinde geleneksel kent dokusu hâkimdir. Fakat son yıllarda bazı alanların kentsel dönüşüme girmesi sonucu

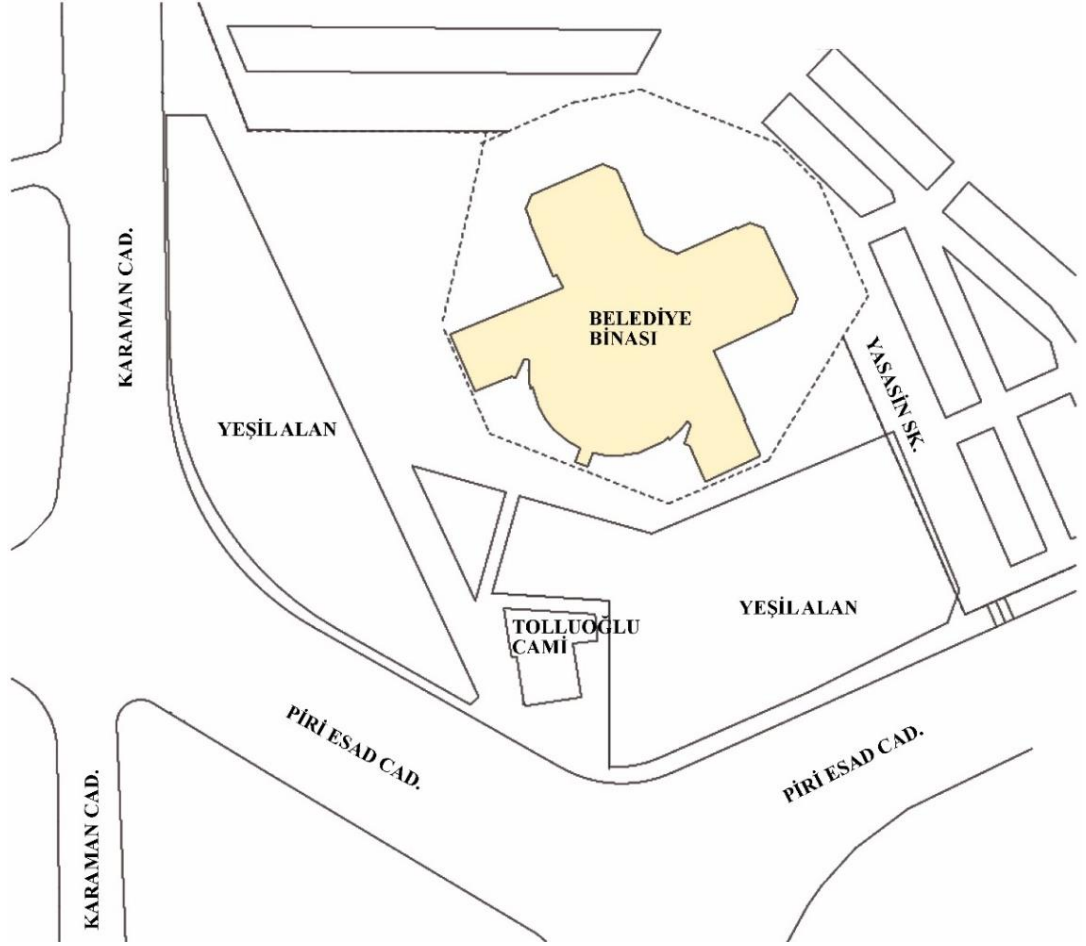
geleneksel doku bazı bölgelerde kaybolmuştur. Bunun sebebi konutların yıkılarak kentteki yapı adalarının boşaltılması ve yeni yapıların tasarlanmasıdır. Karatay ilçesinde 9 mahalle kentsel dönüşüme girmiştir (Karatay Belediyesi, 2022). Bu mahalleler; Sultan Mesud, Akçeşme, Çimenlik, Mezbaha (Fetih), Kalenderhane, Keçeciler, Nakipoğlu, Aziziye ve Sarıyakup mahalleleridir. Belediye yapısının bulunduğu mahalle olan Akçeşme Mahallesi de kentsel dönüşümde olup komşu mahalleleri olan Sarıyakup ve Aziziye mahalleleri de kentsel dönüşümdedir. Şekil 28’de Karatay Belediye binası ve çevresi yer almaktadır.

Şekil 28. 2022 tarihinde Karatay Belediye binası ve çevresi

(Kaynak: Karatay Belediyesi, 2022)

Karatay İlçe Belediye Binası planları incelenmiş konumunun çevresi ile olan bağlantısı okunmaya çalışılmıştır. Şekil 29’da belediyenin vaziyet planı yer almaktadır. Belediye binasının bulunduğu yapı adasında Tolluoğlu Cami ve yeşil alanlar yer almaktadır. Belediye binasına yakın konumda araç otoparkı mevcuttur. Belediye binası Karaman Caddesi ve Piri Esat Caddesinde yer almaktadır.

Şekil 29. Karatay Belediyesi vaziyet planı

(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.1.1. Çalışma Alanının Tanımı ve Sınırları

Çalışma alanı olarak Karatay Belediye binası ve çevresi belirlenmiştir. Bu alan belirlenirken tarihsel süreç ve değişiklikler dikkate alınmıştır. Çalışmada yer alan diğer merkez ilçe belediye yapılarının konumları ve çevresindeki değişikliklerde dikkate alınarak ortak bir alan oluşturulmuştur. Çalışma alanının sınırları belediye binasının bulunduğu konumda ana cadde ve ilişkili olduğu binalar dikkate alınarak belirlenmiştir. Çalışma alanı Karaman Caddesi, Piri Esad Caddesi ve Furgan Dede Caddesini kapsayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Fraktal analizin uygulanması için hazırlanan haritalar çalışmanın yönteminde açıklandığı gibi Doluluk-Boşluk, Eksenel ve Görsel Bütünleşme Haritaları analiz edilecek şekilde hazırlanmıştır. Belirlenen çalışma alanında yıllara göre haritalara bakıldığında binaların yıkılarak yeni binaların yapıldığı, binalarla

ilişkili yeni yolların yapıldığı gözlemlenmektedir. 30 Mart 1998 yılında Karatay Belediye Binasının bulunduğu yapı adası belediye alanı, resmi kurum olarak planlanmıştır. Şekil 30'da yapı adasının belediye olarak planlanmadan önceki hali görülmektedir.

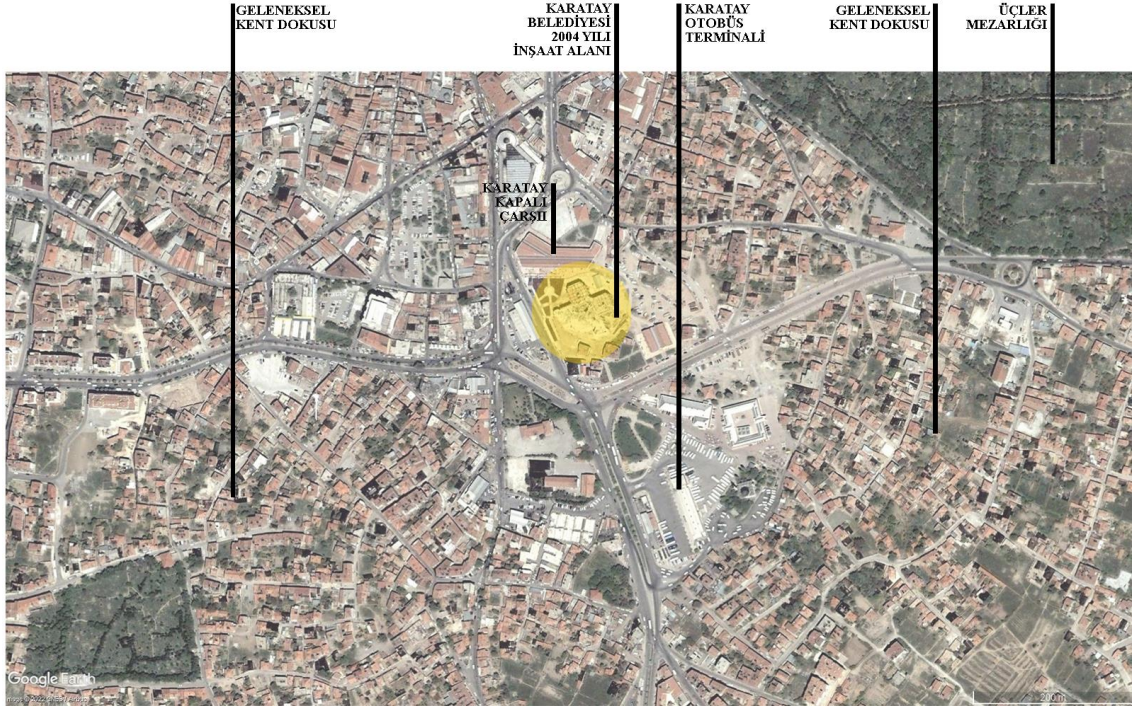

Şekil 30. 1998 yılı öncesine ait imar planı

(Kaynak: Konya Büyükşehir Belediye Arşivi, 2022)

Şekil 31'de ise 2004 yılında Karatay Belediye Binasının inşaatının devam ettiği görülmektedir. Karatay Belediye binası tarihi kent merkezine çok yakın konumda yer almaktadır. Bundan dolayı belediyenin konumu ve çevresindeki yollar, yapılar; Selçuklu ve Meram ilçelerine göre daha erken oluşan yerleşim alanıdır. Belediye binasının kuzeyinde ticari ve turistik alanlar mevcuttur. Aynı zamanda bu bölgede Kudeb koruma alanı olarak belirlenen yapı ve sokaklar vardır. Bu sebeple Karatay Belediye binası konumu ve çevresinin yıllar içindeki değişimi incelenmiştir. Bölgedeki önemli yapılar ve konut dokusu Şekil 31'de belirtilmiştir. Belediye binasının kuzeyinde Karatay Kapalı Çarşı ve Aziziye Kültür Merkezi yer almaktadır. Güneyinde Karatay Otobüs Terminali ve çevresinde konut yapıları bulunmaktadır.

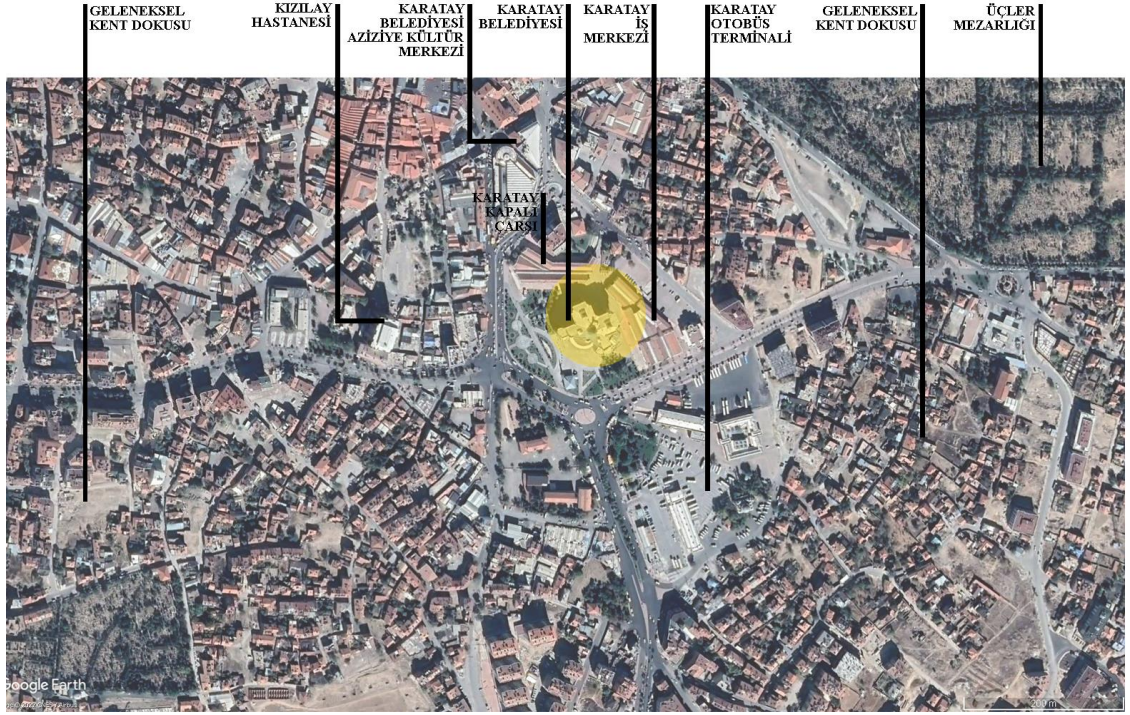

Şekil 31. 2004 tarihinde Karatay Belediye binasının yapılacağı konum ve çevresi

(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2013 yılındaki haritalara bakıldığında Şekil 32’de belirtildiği gibi Karatay İlçe Belediye binasının kullanıma açıldığı görülmektedir. Belediye binasının doğusuna Karatay İş Merkezi inşa edilmiştir. Bu yıllarda belediyenin çevresine Kızılay Hastanesi de yapılmıştır. Bölgeye yeni ticaret alanları ve sağlık tesisleri yapılmasına rağmen mevcut konut dokusu bu yıllarda bozulmayıp yeni yapılaşma olmamıştır. Mevcut konut dokusu varlığını koruyarak bağlantılı olduğu caddeler aynı şekilde kalmıştır. Bölgenin nüfus ve araç yoğunluğu tarihi kent merkezi olması sebebiyle uzun yıllardır yoğundur. Belediye yapısının tarihi kent merkezine yakın konumda yer alması araç yoğunluğunun artmasına sebep olmaktadır.

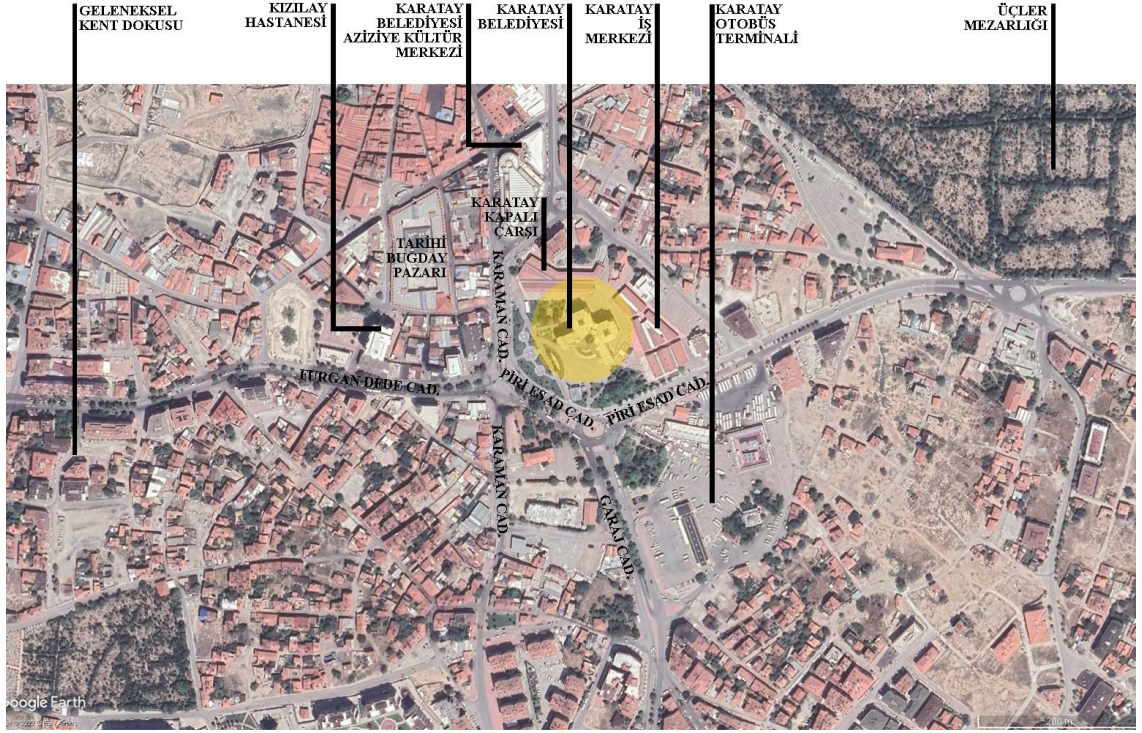

Şekil 32. 2013 tarihinde Karatay Belediye binası konumu ve çevresi

(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2022 yılındaki haritalara bakıldığında Şekil 33’de belirtildiği gibi Karatay Belediye Binası konumu ve çevresinin 2013 yılına göre mevcut konut dokusunun yıkıldığı ve yapı adalarının boş olduğu görülmektedir. Çalışma alanı kentsel dönüşüme giren mahalleleri kapsamaktadır. Bundan dolayı 2022 yılı haritalarında kentsel dönüşüm için çalışmalara başlandığı görülmektedir. Yeni yapılaşma ile beraber yeni cadde ve yol bağlantılarının yapılacağı öngörülmektedir. Karatay Belediyesinin batısında yer alan boş alana, Tarihi Buğday Pazarı olarak ticaret yapısı yapılmıştır.

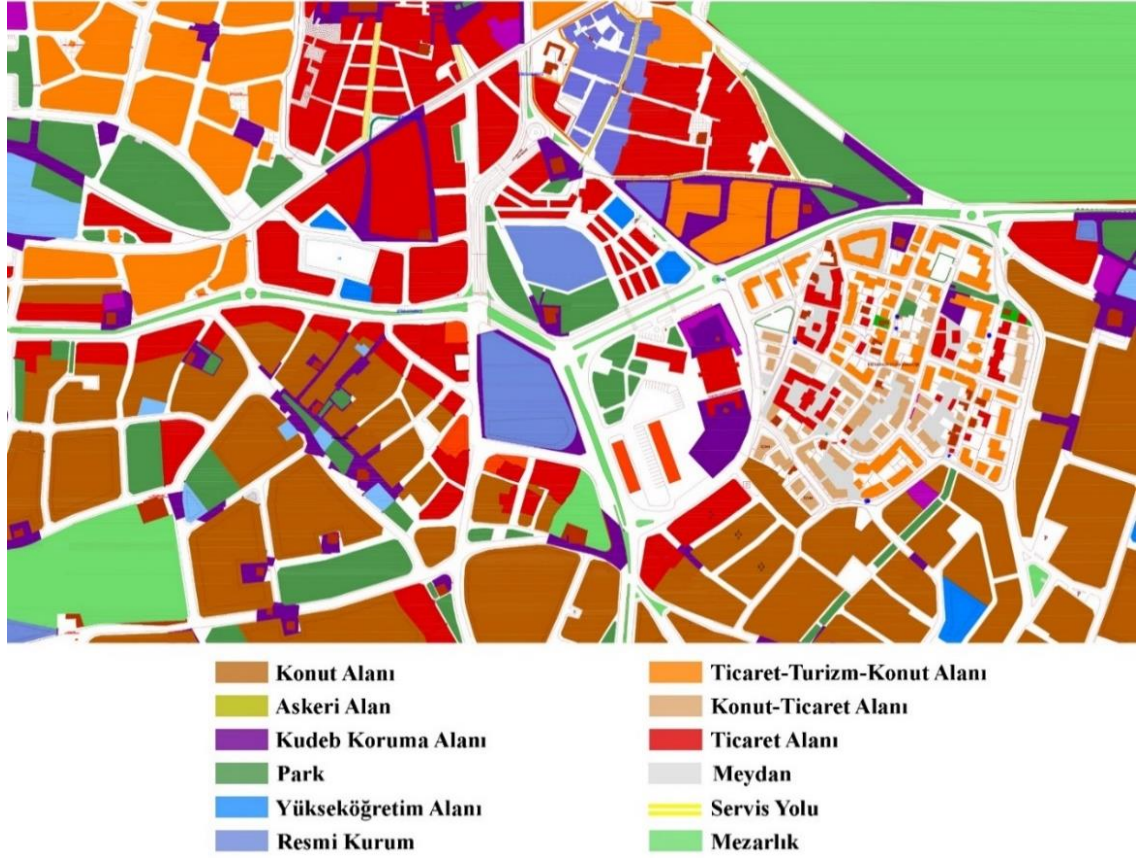

Şekil 33. 2022 tarihinde Karatay Belediye binası konumu ve çevresi

(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2022 yılı imar planı Şekil 34’de yer almaktadır. 2022 yılına ait imar planı Büyükşehir Belediye Arşivinden faydalanılarak ele alınmıştır. İmar planına göre ilerleyen yıllarda bölgede ticaret-turizm-konut alanının yoğunluğunu artırmaya yönelik planlar yapılmıştır. Aynı zamanda belediye binasının güneyinde yer alan konut dokusunun kentsel dönüşüme girerek yapılaşmanın artması yönünde plan kararları alınmıştır. Belediye binasının güneyinde yer alan Hakimiyet Okulu’nun bulunduğu yapı adası Resmi Kurum olarak planlanmıştır. Toplu konut sayısı ve resmi kurum sayısının artırılması yönünde planlamaların yapıldığı görülmektedir.

Şekil 34. Konya Karatay İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin imar planı
(Kaynak: Konya Büyükşehir Belediye Arşivi, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.1.2. Binanın Konumu ve Çevresinin Fraktal Analizi

Bu başlıkta Karatay İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin fraktal analizleri yapılmıştır. Elde edilen sayısal veriler karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır. Öncelikle belirlenen çalışma alanının 2004, 2013, 2022 yıllarına ait dolu-boş haritaları, eksenel haritaları ve görsel bütünleşme haritaları çizilerek ImageJ Programında fraktal analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen veriler ile ilçe belediye yapısının kent dokusundaki morfolojik değişime etkisi sosyo-kültürel yapı ve zaman bağlamında değerlendirilmiştir. Bölge ölçeğinde fraktal analiz yapmak için imar planı, hava fotoğrafları ve fotoğraf arşivi birlikte değerlendirilmiştir. Analizler için haritalar, hava fotoğraflarının değerlendirmeler doğrultusunda tekrar çizilmesi ile oluşturulmuştur. Fraktal değer, mekândaki karmaşıklık değerini ölçmektedir. Bu da mekândaki doluluk-boşluk ilişkisini sayısal bir değerle ifade etme şeklidir. Analizi yapılan bölgenin yapı

dokusunun açık-kapalı mekân ilişkisindeki farklılıklar karmaşıklık düzeyine yansımaktadır.

Tablo 14' de doluluk-boşluk fraktal analizinin yıllara göre değerlerin değişimi ve haritaları görülmektedir. Fraktal analizler sonucunda Karatay Belediye binası konumu ve çevresinin 2004 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.6705 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.6409 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.6284 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre 2004-2022 yılları arasındaki dönemde, fraktal değerde azalma görülmektedir. Karatay Belediye Binasının bulunduğu konum ve çevresi geleneksel kent dokusu olup, dönüşüme girmiştir. Tarihi kent merkezinde nüfusun artmasına rağmen fraktal değerdeki azalma geleneksel dokunun karmaşıklık düzeyinin daha fazla olduğunu göstermektedir.

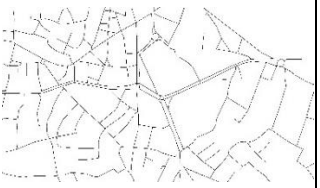
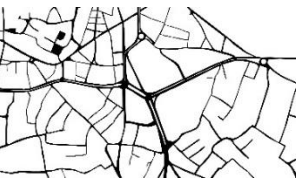

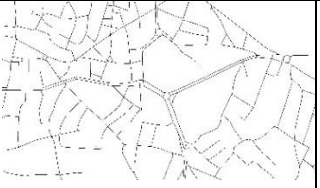

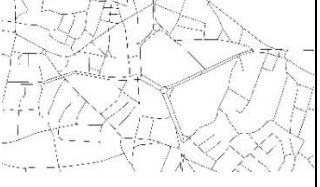

Doluluk-boşluk fraktal analizinde gözeneklilik değerlerine bakıldığında 2004 yılında 0,2636'dan 2013 yılına 0,2825'e yükselme olmuştur. 2022 yılında ise gözeneklilik değeri 0,3071 olarak hesaplanmıştır. Eksenel ve görsel bütünleşme haritalarının gözeneklilik değerlerine bakıldığında ise değerde yıllara göre azalma olduğu görülmektedir. 2004-2022 yılları arasında doluluk-boşluk haritasında gözeneklilik değerinin artması bölgedeki dokunun zamanla daha homojen bir şekilde dağıldığını göstermektedir. Görsel bütünleşme ve eksenel haritada gözeneklilik değerinin azalması ise yol sayısının ve bağlantılılık düzeyinin arttığını belirtmektedir. İncelenen bölgede araç-yaya yoğunluğunun arttığı yorumlanabilir. Bir kentin morfolojik yapısını anlamak için, sokak ağını analiz etmek gerekmektedir. Sokak ağı; kentin morfolojisini, fonksiyon ve yapı dağılımını, yaya hareketliliğini anlamamızı sağlamaktadır. Bunu analiz etmek için eksenel haritalar yani ulaşım ağı hazırlanmıştır. Yıllara göre geleneksel dokudaki değişim analiz sonucunda incelenmiştir. Belediye binasının çevresinde yapılan bölgesel ölçekteki eksenel haritaların fraktal analiz değerleri çok yakın değerler çıkmıştır. Tablo 14'de görüldüğü gibi 2004 yılında eksenel haritanın fraktal boyutu 1.1839 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında eksenel haritanın fraktal boyutu 1.1933 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında eksenel haritanın fraktal boyutu 1.2129 olarak hesaplanmıştır. Analiz yapılan bölgede belediye binasının bulunduğu yapı adasının güneyindeki ve kuzeybatısındaki yapı adaları değişikliğe uğramıştır. Geleneksel kent dokusunun sonucunda oluşan kısa ve kırıklı akslar bu yapı adalarında zamanla uzun ve sürekliliği olan akslara dönüşmüştür. Fakat bölgenin geneline bakıldığında hala

geleneksel kent dokusunun hakim olduğu ve kısa, kırıklı aksların yoğun olduğu görülmektedir. Bundan dolayı fraktal değerler birbirine yakın çıkmıştır. Fakat 2004-2022 yılları arasında bakıldığında fraktal değerinin artış göstermesi ulaşım ağının arttığını ve bölgedeki yaya ve araç yoğunluğunun önceki yıllara göre fazla olduğunu göstermektedir. Eksenel ve dolu-boş haritalarının yanı sıra belediye yapısının çevresinin görsel bütünleşme haritaları da analiz edilmiştir. Bu haritalar, yapıların arasında kalan sokak dokusunun dolu-boş haritaları olarak ifade edilmektedir. Eksenel harita, sokakların kırıklı yapısını aks olarak analiz edilmesini sağlarken, görsel bütünleşme haritaları sokak dokusunun genel kurgusunun sokak genişlikleriyle analiz edilmesini sağlamaktadır. 2004, 2013 ve 2022 yıllarına ait belirlenen çalışma alanının görsel bütünleşme haritaları çizilerek analiz edilmiştir. Tablo 14’de görüldüğü gibi 2004 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.4921 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.5147 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.5294 olarak hesaplanmıştır. Bölgede yapılan analizler sonucunda 2004-2022 yılları arasında fraktal değerinin arttığı görülmektedir. Fakat fraktal değerindeki artış birbirine çok yakındır. Bu da geleneksel dokunun yıllar içinde çok değişmediği ve mevcut dokunun bölge genelinde korunduğunu göstermektedir. Fraktal değerindeki artış bölgenin hareketliliğinin yıllar içinde arttığını ve yeni yolların yapıldığını göstermektedir. Yeni yapılan yapılarda fonksiyonlarında değişmesiyle yaya ve araç yoğunluğu zamanla artmıştır. Bölgede geleneksel dokunun bazı yapı adalarında azalması fraktal değerinde farklılıklar oluşturmaktadır.

Tablo 14’de yapılan analizler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi için tek tabloda birleştirilmiştir. Genel değerlere bakıldığında bölgede morfolojik değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikler doluluk-boşluk, eksenel ve görsel bütünleşme haritalarının fraktal analizi ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. 2004, 2013 ve 2022 yıllarında bölgenin mevcut durumları analiz edilmiştir. 2004-2022 yılları arasında doluluk-boşluk analizi ile görsel bütünleşme analizi değerlendirildiğinde doluluk-boşluk analizinin yıllar içinde fraktal değeri azalmaktadır. Buna rağmen görsel bütünleşme haritalarının analizinde yıllar içinde fraktal değer artmaktadır. Bu da çalışma alanının kentsel dönüşüm bölgesinde olmasından dolayı eski yapıların yıkılarak yeni yapıların yapılması ile geleneksel dokunun karmaşıklık düzeyinin yıllar içinde azaldığını göstermektedir. Yeni yapılaşma ile yeni bağlantı yolları yapılmıştır. Buda görsel bütünleşme haritasının

analizlerinde fraktal değerin artmasına sebep olmuştur. 2022 yılındaki haritada yapıların yıkıldığı ve boş yapı adalarının olduğu görülmektedir. Fraktal değerin azalması karmaşıklık düzeyinin de azaldığını göstermektedir. Belediye binasının bu bölgeye gelmesiyle birlikte yapılaşmanın arttığını kesin olarak söylemek mümkün değildir. Fakat belediye yapısının bu konumda yapılması ile tarihi kent merkezinin yoğunluğu ve bölgede hareketlilik daha çok artmıştır. Nüfusun, yaya ve araç yoğunluğunun bölgede artması ile yeni sokaklar açılmıştır. Aynı şekilde aksel haritada da yıllara göre fraktal değerde birbirine yakın artış olmuştur. Bu da mevcut konut dokusundaki kırıklı yollar değişerek yerine yeni sokak kurgusu gelmiş ve analizde karmaşıklık düzeyi fazla görülmektedir.

Tablo 14. Karatay Belediye binası çevresinin fraktal değerleri

ZAMAN	DOLULUK BOŞLUK FRAKTAL ANALİZİ	EKSENEL HARİTA FRAKTAL ANALİZİ	GÖRSEL BÜTÜNLEŞME HARİTASI FRAKTAL ANALİZİ
2004			
	F: 1,6705 G: 0,2636	F: 1,1839 G: 0,2681	F: 1,4921 G: 0,3544
2013			
	F: 1,6409 G: 0,2825	F: 1,1933 G: 0,2590	F: 1,5147 G: 0,3236
2022			
	F: 1,6284 G: 0,3071	F: 1,2129 G: 0,2438	F: 1,5294 G: 0,2980
F: Fraktal Boyut G: Gözeneklilik Değeri İterasyon Ölçeklendirme Methodu: Power Series			Analiz Programı: Image-J/FracIac Yöntem:Kutu Sayım

(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.2. Selçuklu Belediye Binasının Konumu ve Çevresi

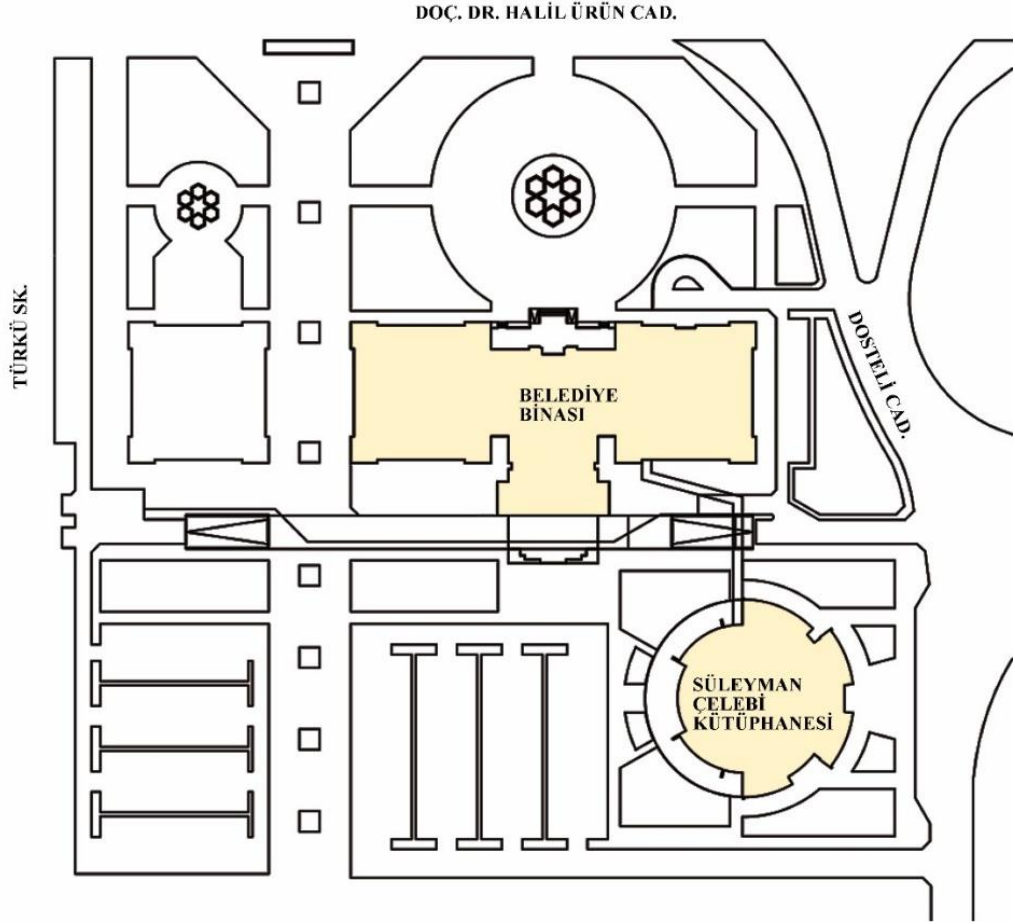
Selçuklu İlçe Belediye binası alanı için imar planı çalışmaları 2005 yılında başlamış olup, 2012 yılında hizmete açılmıştır. Şeyh Şamil Mahallesiinde bulunmaktadır. Konum olarak Konya kentinin kuzeyinde yer almaktadır. Selçuklu İlçe nüfusu 682.514'tür. Bu nüfus ile Konya kentinin merkez ilçe belediyelerinde ilk sırada yer almaktadır. Selçuklu belediye binasının konumu ve çevresi, Konya'nın tarihi merkezi olmayıp kentin gelişmesiyle oluşan planlı yerleşim bölgesidir. Bu bölge gecekondü önleme bölgesi olarak belirlenmiştir. Kent merkezindeki dar, kırıklı sokaklar yerine geniş, sürekli cadde ve yollardan oluşmaktadır. Geleneksel kent dokusu bu bölgede hâkim değildir. Belediye binasının bu bölgeye yapılması ile çevresindeki değişim incelenmiştir. Önemli yapılar, yollar, yeşil alanlar gibi farklılıklar tarihsel süreçte araştırılmıştır. Değişimler aynı zamanda fraktal analiz ile araştırılıp sayısal veriler sonucunda değerlendirilmiştir. 2022 yılında belediye binası çevresi Şekil 35'de görüldüğü gibi toplu konut sayısı artmıştır. Belediye yapısının bulunduğu yapı adasının bir bölümünün yeşil alan olarak değerlendirildiği görülmektedir. Toplam 75.430 m² yeşil alana, 4.876 m² inşaat ve 16.424 m² kullanım alanıyla hizmet binası yapılmıştır (Selçuklu Belediyesi, 2022). Bölgedeki değişikliklere bakıldığında toplu konutlarla birlikte yeni yollar yapılmıştır. Bölgenin nüfus yoğunluğu yıllar içinde artmıştır.

Şekil 35. 2022 tarihinde Selçuklu Belediye binası ve çevresinin uydu görünümü

(Kaynak: Selçuklu Belediyesi, 2022)

Selçuklu İlçe Belediye Binası planları incelenmiş ve çevresi ile olan bağlantısı okunmaya çalışılmıştır. Şekil 36’da belediyenin vaziyet planı yer almaktadır. Belediye binasının bulunduğu yapı adasında Süleyman Çelebi Kütüphanesi ve yeşil alanlarda yer almaktadır. Belediye binasına yakın konumda araç otoparkı mevcuttur. Belediye binası Doç. Dr. Halil Ürün Caddesinde yer almaktadır. Belediyenin bulunduğu yapı adasına Dosteli Caddesinden giriş yapılmaktadır.

Şekil 36. Selçuklu Belediyesi vaziyet planı

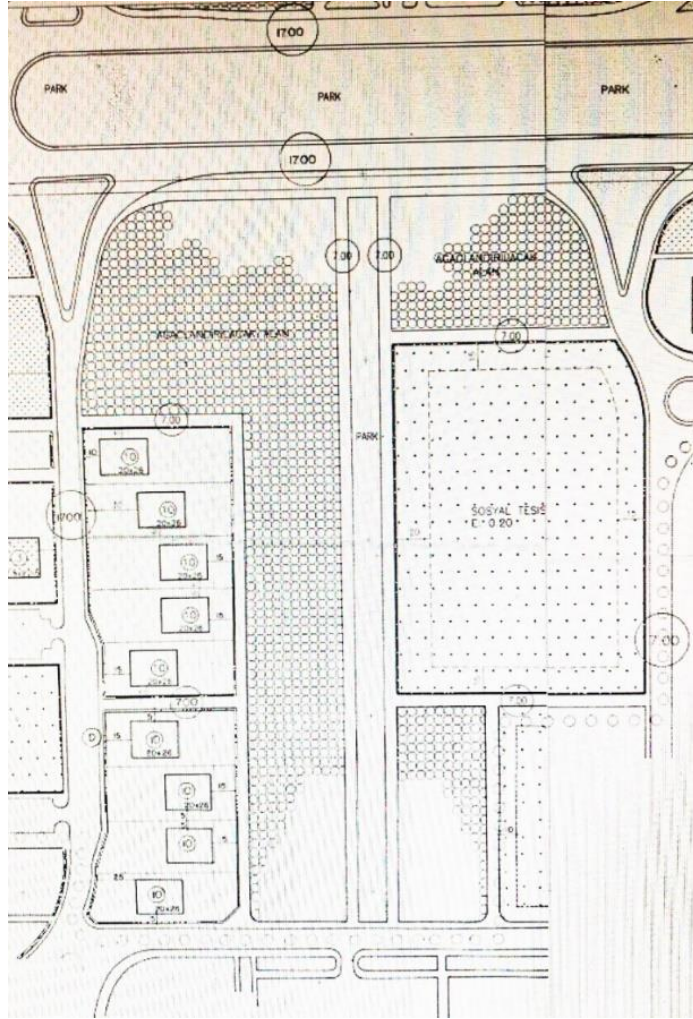
(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.2.1. Çalışma Alanının Tanımı ve Sınırları

Çalışma alanı olarak Selçuklu Belediye binası ve çevresi belirlenmiştir. Bu alan belirlenirken tarihsel süreç ve değişiklikler dikkate alınmıştır. Çalışmada yer alan diğer merkez ilçe belediye yapılarının konumları ve çevresindeki değişikliklerde dikkate alınarak ortak bir alan belirlenmiştir. Çalışma alanının sınırları belediye binasının

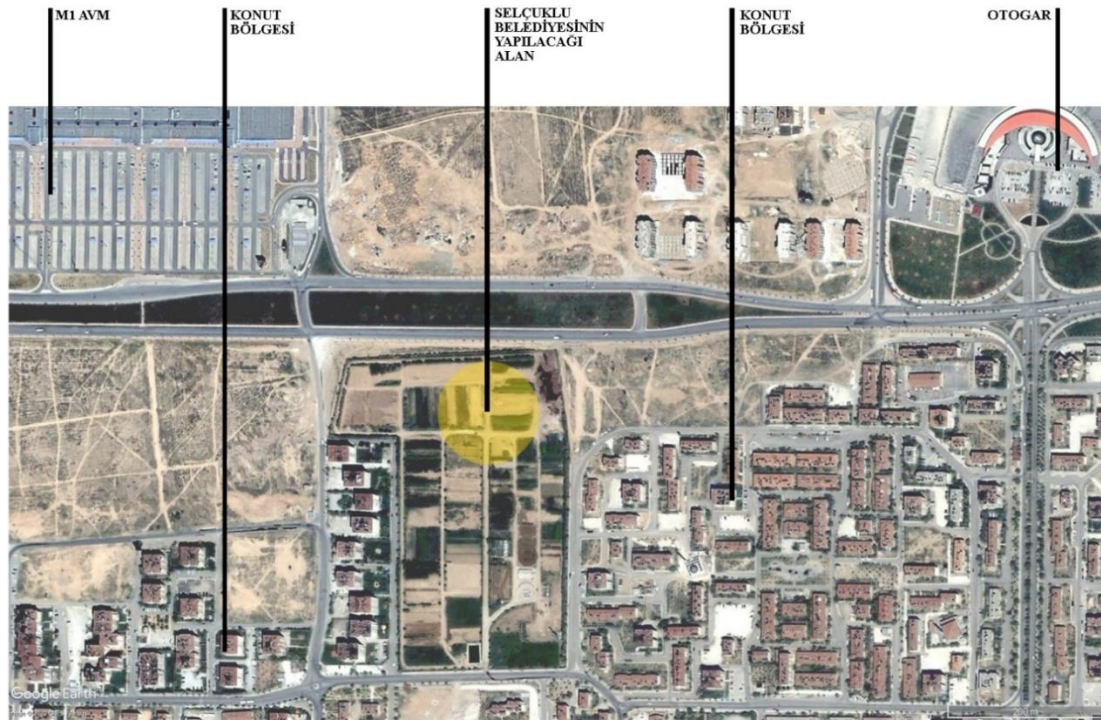
bulunduğu konumda ana cadde ve ilişkili olduğu binalar dikkate alınarak belirlenmiştir. Çalışma alanı Doç. Dr. Halil Ürün Caddesi, Safahat Caddesi ve Erenkaya Caddesini kapsayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Fraktal analizin uygulanması için hazırlanan haritalar çalışmanın yönteminde açıklandığı gibi Doluluk-Boşluk, Eksenel ve Görsel Bütünleşme Haritaları analiz edilecek şekilde hazırlanmıştır. Belirlenen çalışma alanında yıllara göre haritalara bakıldığında yeni binaların yapıldığı, binalarla ilişkili yeni yolların yapıldığı gözlemlenmektedir. 14 Temmuz 2005 yılına ait bölge imar planı Şekil 37’de yer almaktadır. Bu imar planı Büyükşehir Belediye arşivinden temin edilmiştir. İmar planına göre belediye binasının bulunduğu parselde 2005 yılında ağaçlandırılacak alan, sosyal tesis yapılması planlanmıştır. Yapı adasının park ve sosyal tesis alanı olarak kullanılması hedeflenmiştir. Ancak bu imar planı gerçekleştirilmemiştir.

Şekil 37. 2005 tarihli imar planı

(Kaynak: Konya Büyükşehir Belediye Arşivi, 2022)

Şekil 38’de, 2004 yılında Selçuklu Belediyesinin bulunduğu alanda yapılaşmamış boş yapı adası görülmektedir. Çevresinde bu tarihlerde M1 Avm ve Otogar yapısı bulunmaktadır. 2004 yılındaki haritada geniş yollar ve caddelerin olduğu görülmektedir. Fakat Dosteli Caddesinin 2004 yılı haritasında olmadığı görülmektedir. Bölgede geleneksel konut dokusunun olmadığı bunun yanında site ve apartmanların olduğu görülmektedir. Otogar, M1 Avm arasında kalan alanda boş yapı adalarının olduğu ve yeni yapılaşmanın başladığı bir bölge olduğu görülmektedir. Selçuklu ilçesindeki bu bölgenin dokusu, Konya kentinin tarihi merkezdeki kent dokusuna benzememektedir. Kentin gelişmesi sonucu kent kuzeye doğru büyüyerek ve yeni caddeler, yollar planlanarak oluşturulan bir bölgedir. Buda diğer ilçe belediyelerde belirlenen alanın kent dokusundan farklı olduğunu göstermektedir. 2004 yılı haritalarına bakıldığında, bölgede Otogar ve M1 Avm gibi bölgenin gelişmesine yönelik önemli yapıların olması, belediye yapısında bu bölgeye yapılmasında etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

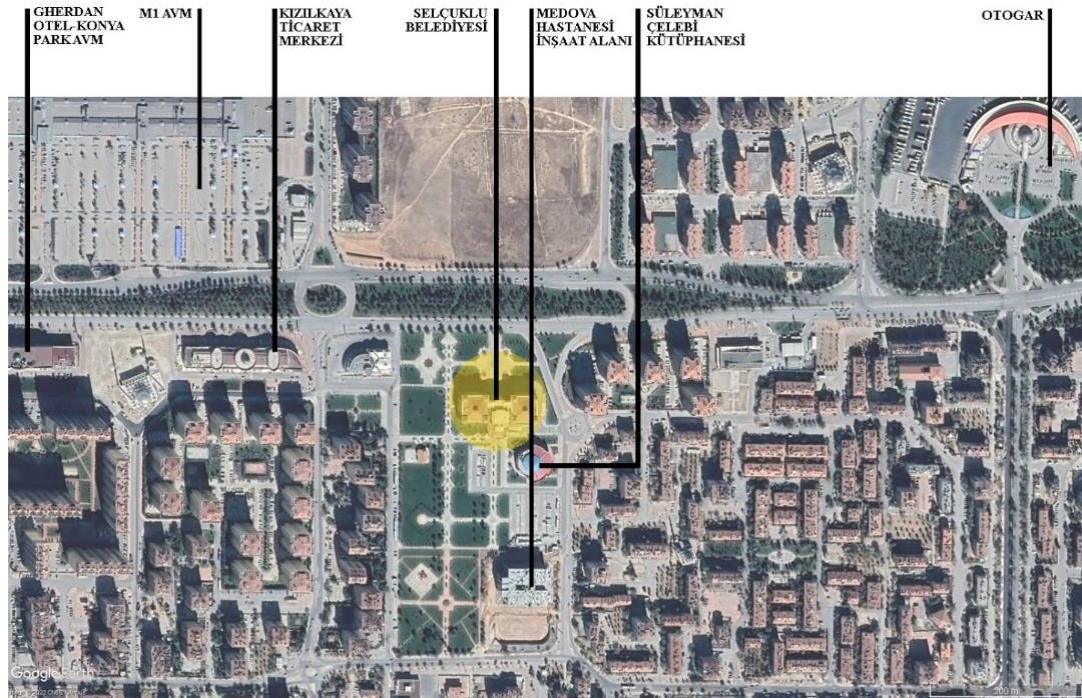

Şekil 38. 2004 tarihinde Selçuklu Belediye binasının yapılacağı konum ve çevresi
(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2013 yılındaki haritalara bakıldığında Şekil 39’da belirtildiği gibi Selçuklu İlçe Belediye binası görülmektedir. Belediye binasının güneyinde yer alan Süleyman Çelebi Kütüphanesi de Şekil 39’da görülmektedir. 2004-2013 yılları arasındaki değişikliklere

bakıldığında bölgeye yeni konutların ve iş merkezlerinin yapıldığı görülmektedir. Belediye yapısının bulunduğu yapı adasına yeşil alanlar ve otopark alanları yapılmıştır. Belediye binasının güneyinde Medova Hastanesinin 2013 yıllarında inşaat halinde olduğu görülmektedir. 2004-2013 yılları arasında bölgede hızlı bir gelişme olduğu haritalardan okunmaktadır. Boş yapı adalarına yeni konutlar, konutlarla ilişkili yeni sokak ve caddeler yapılmıştır. Cengizhan Caddesi ve Dosteli Caddesi, Doç. Dr. Halil Ürün Caddesine bağlanarak yeni bağlantılar yapılmıştır. Aynı şekilde Otogar binasının batısında yer alan yapı adasında konut dokusunun yoğunlaştığı görülmektedir. Doç. Dr. Halil Ürün Caddesi üzerinde Gherdan Otel-Konya Park Avm ve Kızılkaya Ticaret Merkezinin yapıldığı görülmektedir. Bu yapılar bölgedeki önemli yapılar olup bölgenin gelişmesinde etkilidir. Bölgenin nüfus ve araç yoğunluğunu da etkilemektedir.

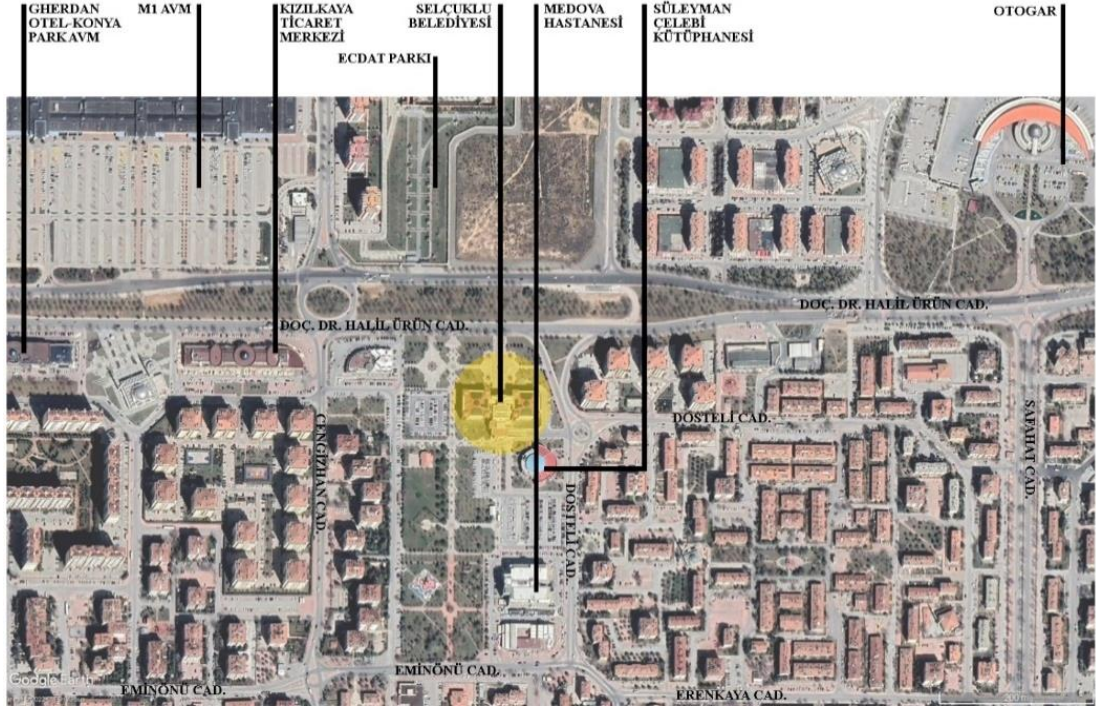
Şekil 39. 2013 tarihinde Selçuklu Belediye binasının konumu ve çevresi

(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2022 yılındaki haritalara bakıldığında Şekil 40'da belirtildiği gibi Selçuklu Belediye Binası ve Süleyman Çelebi Kütüphanesi görülmektedir. 2013-2022 yılları arasında bölgedeki değişiklik incelendiğinde yapı dokusunda çok değişiklik olmadığı gözlenmektedir. Belediye binasının kuzeyinde yer alan yapı adasına Ecdat Parkı

yapılmıştır. Ecdat Parkına bağlantılı yeni yollar yapılmıştır. Fakat 2004-2013 yılları arasında meydana gelen hızlı değişim 2013-2022 yılları arasında görülmemektedir.

Şekil 40. 2022 tarihinde Selçuklu Belediye binasının konumu ve çevresi

(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2022 yılı imar planı Şekil 41’de yer almaktadır. Bu imar planı Büyükşehir Belediye arşivinden temin edilmiştir. İmar planına göre 30 Nisan 1975 plan kararına göre bu bölge 4 nolu gecekondü önleme bölgesi olarak belirlenmiştir. Konya kentinin gelişiminde bu bölgede plansız yerleşmenin olmamasına özen gösterilmiştir. Bu alanda belediye binasının güneyinde yer alacak şekilde konut dokusunun içine ihtiyaca yönelik ilköğretim alanları ve sağlık tesisleri de planlanmıştır. 2022 yılı imar planına göre bölgedeki kent dokusunun ilerleyen yıllarda değişikliğe uğrayacağı büyük farklılıklar planlanmamıştır. İmar planı mevcut kent dokusunu yansıtmaktadır.

 Konut Alanı	 Konut-Ticaret Alanı
 Sağlık Tesisi	 Ticaret Alanı
 Park	 Otopark
 İlkokul -Lise Alanı	 Cami
 Resmi Kurum	 Otogar

Şekil 41. Konya Selçuklu İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin imar planı
(Kaynak: Konya Büyükşehir Belediye Arşivi, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.2.2. Binanın Konumu ve Çevresinin Fraktal Analizi

Bu başlıkta Selçuklu İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin fraktal analizleri yapılmıştır. Elde edilen sayısal veriler karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır. Öncelikle belirlenen çalışma alanının 2004, 2013, 2022 yıllarına ait dolu-boş haritaları, aksenel haritaları ve görsel bütünleşme haritaları çizilerek ImageJ Programında fraktal analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen veriler ile ilçe belediye yapısının kent dokusundaki morfolojik değişime etkisi sosyo-kültürel yapı ve zaman bağlamında değerlendirilmiştir. Bölge ölçeğinde fraktal analiz yapmak için imar planı, hava fotoğrafları ve fotoğraf arşivi birlikte değerlendirilmiştir.

Tablo 15’de doluluk-boşluk fraktal analizinin yıllara göre değerlerin değişimi ve haritaları görülmektedir. Fraktal analizler sonucunda Selçuklu Belediye binası çevresinin 2004 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.5434 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında

doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.5713 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.5778 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre 2004-2013 yılları arasındaki dönemde, fraktal değerde artış görülmektedir. Bu artış belediye yapısının yapılacağı parselde 2004 yılında hiç yapının olmaması fakat 2013 yılı haritalarına bakıldığında belediye binasının ve Süleyman Çelebi Kütüphanesinin yapılması ile karmaşıklık düzeyinin artmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda 2004-2013 yılları arasında birçok yapı adasına yeni yapılaşmanın olduğu ve bu yapılarla ilişkili yeni yolların açıldığı görülmektedir. Bu değişiklikler ve fraktal değerdeki artış belediye binasının bulunduğu konum ve çevresindeki yapı yoğunluğunun arttığını göstermektedir. 2013-2022 yılları arasındaki dönemde, fraktal değerde önemli ölçüde değişiklik olmamıştır. Bu sayısal veriler sonucunda son yıllarda bölgenin çok fazla değişikliğe uğramadığı, mevcut kent dokusunu koruduğunu söylemek mümkündür.

Doluluk-boşluk fraktal analizinde gözeneklilik değerlerine bakıldığında 2004 yılında 0,2985'den 2013 yılına 0,3073'e yükselme olmuştur. 2022 yılında ise gözeneklilik değeri 0,2767 olarak hesaplanmıştır. Eksenel ve görsel bütünleşme haritalarının gözeneklilik değerlerine bakıldığında ise değerde yıllara göre azalma olduğu görülmektedir. 2004-2022 yılları arasında doluluk-boşluk haritasında gözeneklilik değerinin artması bölgedeki dokunun zamanla daha homojen bir şekilde dağıldığını göstermektedir. Görsel bütünleşme ve eksenel haritada gözeneklilik değerinin azalması ise yol sayısının ve bağlantılılık düzeyinin arttığını belirtmektedir. İncelenen bölgede araç-yaya yoğunluğunun arttığı yorumlanabilir.

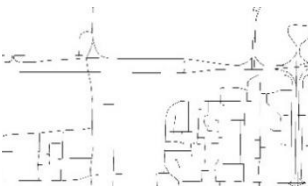
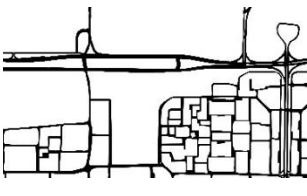

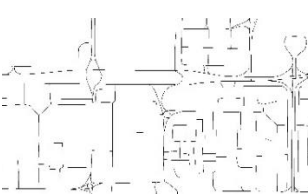
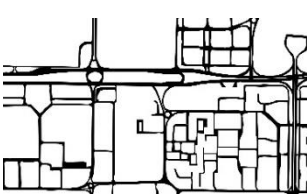

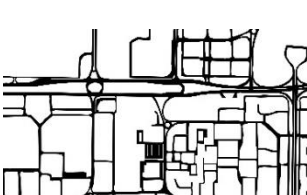
Yıllara göre planlı yerleşim yapılan bölgenin dokusundaki değişim analiz sonucunda incelenmiştir. Belediye yapısının çevresinde yapılan bölgesel ölçekteki eksenel haritaların fraktal analiz değerleri çok yakın değerler almıştır. Tablo 15'de görüldüğü gibi 2004 yılında eksenel haritanın fraktal boyutu 1.1984 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında eksenel haritanın fraktal boyutu 1.2148 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında eksenel haritanın fraktal boyutu 1.2225 olarak hesaplanmıştır. Analiz yapılan bölgede belediye binasının bulunduğu yapı adası ve kuzeyindeki yapı adaları değişikliğe uğramıştır. Çıkmaz sokaklar uzun ve sürekliliği olan akslara dönüşmüştür. Bundan dolayı 2004-2013 yılları arasında fraktal değerde artış görülmüştür. Bu artış ile bölgede araç yoğunluğu ve nüfus yoğunluğunun arttığını söylemek mümkündür. Fakat 2022 yılına kadar büyük değişiklikler olmadığı için 2013 ve 2022 yılları fraktal boyut değeri birbirine çok yakın

değerde çıkmıştır. Bölgenin geneline bakıldığında Meram ve Karatay ilçe belediyelerinin bulunduğu konumun ve çevresinin kent dokusundan farklı olduğu görülmektedir. Eksenel ve dolu-boş haritalarının yanı sıra belediye yapısının çevresinin görsel bütünleşme haritaları da analiz edilmiştir. Tablo 15’de görüldüğü gibi 2004 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.6221 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.6435 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.6544 olarak hesaplanmıştır. Bölgede yapılan analizler sonucunda 2004-2022 yılları arasında fraktal değer arttığı görülmektedir. Belediye yapısının yapılmasından sonra Dosteli Caddesinin ve Cengizhan Caddesinin, Doç. Dr. Halil Ürün Caddesiyle bağlantısının kurulacağı şekilde sürekliliğinin sağlanması bu değerdeki artışı sağlamıştır. Aynı şekilde belediyenin bulunduğu yapı adasının kuzeyinde yer alan yapı adasında Ecdat Parkının ve yapılaşmanın olması yeni bağlantı yollarının yapılmasını sağlayarak bölgedeki karmaşıklık düzeyini artırmıştır. Fraktal değerindeki artış, belediye yapısının bu bölgeye gelmesiyle bölgenin hareketliliğinin arttığını göstermektedir. Yeni yapılan yapılarda fonksiyonlarında değişmesiyle yaya ve araç yoğunluğu zamanla artmıştır.

Tablo 15’de yapılan analizler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi için tek tabloda birleştirilmiştir. Genel değerlere bakıldığında yıllara göre aynı bölgenin değişiklik göstermesi belediye yapısının morfolojik değişime etkisini göstermektedir. 2004-2013 yılları arasında doluluk-boşluk analizi ile görsel bütünleşme analizi değerlendirildiğinde 2013 yılındaki haritada yapılaşmanın arttığı ve yeni caddelerin açıldığı görülmektedir. Hiç yapılaşma olmayan alanlara konutlar ve yeni caddeler yapıldığı için doluluk-boşluk analizindeki karmaşıklık düzeyi olan fraktal değer yıllara göre artarken, görsel bütünleşme haritasındaki analizde de yıllara göre karmaşıklık düzeyi artmaktadır. Belediye yapısının bu bölgeye gelmesiyle birlikte yapılaşma artmış ve karmaşıklık düzeyi artmıştır. Fakat yapılaşmanın artmasıyla birlikte fonksiyon farklılıkları olmuş ve bölgedeki hareketlilik artmıştır. Nüfusun, yaya ve araç yoğunluğunun bölgede artması ile yeni caddeler ve sokaklar açılmıştır. Aynı şekilde eksenel haritada da yıllara göre fraktal değer artmıştır. Bu da hiç yapının olmadığı alanlara yeni yapıların ve bu yapılarla ilişkili yolların yapılmasının sonucunda yeni eksenlerin oluşması ile karmaşıklık düzeyini artırmıştır. Fraktal değerlere bakıldığında 2013-2022 yılları arasında çok fazla değişiklik

olmadığı görülmektedir. Kentte bu yıllar arasında yapı ve yol dokusunda değişikliğin 2004-2013 yılları arasındaki değişikliğe oranla daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Selçuklu Belediye binası çevresinin fraktal değerleri

ZAMAN	DOLULUK BOŞLUK FRAKTAL ANALİZİ	EKSENEL HARİTA FRAKTAL ANALİZİ	GÖRSEL BÜTÜNLEŞME HARİTASI FRAKTAL ANALİZİ
2004			
	F: 1,5434 G: 0,2985	F: 1,1984 G: 0,1726	F: 1,6221 G: 0,1995
2013			
	F: 1,5713 G: 0,3073	F: 1,2148 G: 0,1608	F: 1,6435 G: 0,1849
2022			
	F: 1,5778 G: 0,2767	F: 1,2225 G: 0,1565	F: 1,6544 G: 0,1882

F: Fraktal Boyut G: Gözeneklilik Değeri
İterasyon Ölçeklendirme Methodu: Power Series

Analiz Programı: Image-J/FracIac
Yöntem:Kutu Sayım

(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.3. Meram Belediye Binasının Konumu ve Çevresi

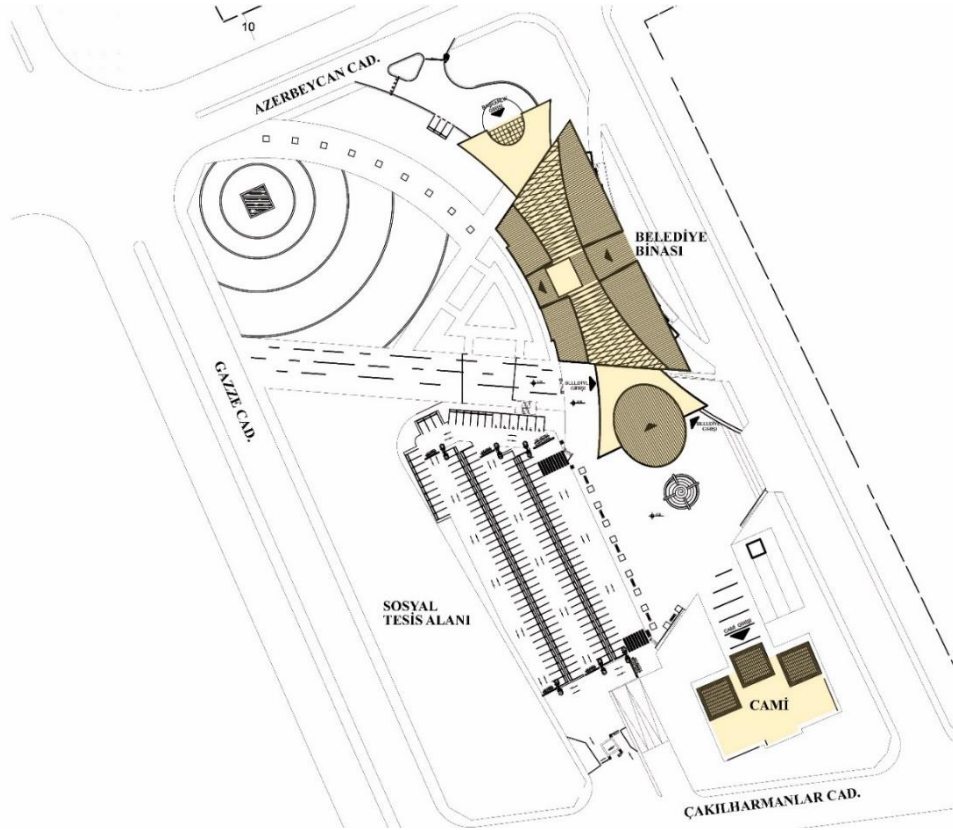
Meram İlçe Belediye binası Temmuz 2012 tarihinde temel atılmış olup, 2015 yılında açılmıştır. Yenişehir mahallesinde bulunmaktadır. Konum olarak Konya kentinin güneyinde yer almaktadır. Meram ilçe nüfusu 345.360'dir. Bu nüfus ile Konya kenti merkez ilçe belediyelerinde üçüncü sırada yer almaktadır. Meram Belediye binasının çevresi geleneksel dokuya sahiptir fakat yıllar içinde kentsel dönüşüme uğraması ile yeni yollar ve yeni konut-ticaret alanları oluşturulmuştur. Belediye binasının yapılmasıyla çevresindeki değişen önemli yapılar incelenmiştir. Değişimler aynı zamanda fraktal analiz ile araştırılıp sayısal veriler sonucunda değerlendirilmiştir. Şekil 42'de Meram Belediye binasının 2022 yılına ait fotoğrafı yer almaktadır. Belediye binasının yapımıyla birlikte yeni konut alanlarında yapılaşma ve sosyal tesis olarak bilinen yapıda yapılmıştır. Bu binada spor ve ticaret alanları bulunmaktadır. Yine Belediye yapısının inşasından sonra çevresindeki yollarda değişiklikler gözlemlenmiştir. Belediye yapısının güneyinde yer alan Çeçenistan Caddesi ve Gazze Caddesi yapılarak ulaşıma açılmıştır. Bu bölgede meydana gelen morfolojik değişiklikler sonucunda kent nüfusu bu bölgede artmıştır. Yeni caddelerin yapılması ile bölge kentin merkezine dâhil olmuştur. Ve kendi içinde gelişimiyle yeni bir merkez haline gelmiştir.

Şekil 42. 2021 tarihinde Meram Belediye binası ve çevresi

(Kaynak: Belediye Postası, 2021)

Meram İlçe Belediye Binası planları incelenmiş ve çevresi ile bağlantısı okunmaya çalışılmıştır. Şekil 43’de Belediyenin vaziyet planı yer almaktadır. Belediye binasının bulunduğu alanda cami, meydan ve sosyal tesis de tasarlanmıştır. Belediye binasına yakın konumda otopark mevcuttur. Belediye Binasının bulunduğu parselle Azerbeycan Caddesi ve Çakılharmanlar Caddesinden giriş yapılmaktadır. Sosyal Tesis alanı Gazze Caddesi üzerinde planlanmıştır.

Şekil 43. Meram Belediyesi vaziyet planı

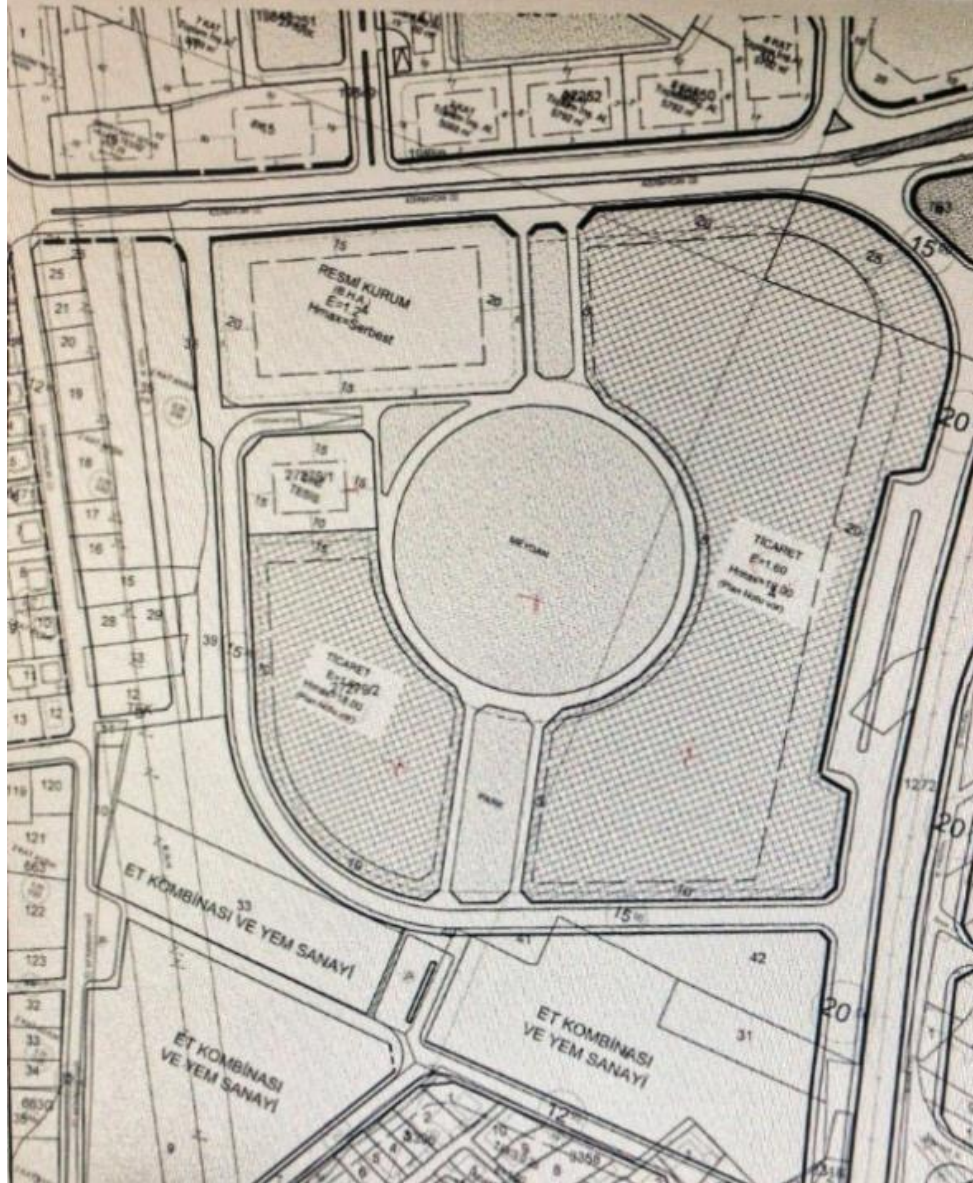
(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.3.1. Çalışma Alanının Tanımı ve Sınırları

Çalışma alanı olarak Meram Belediye binası ve çevresi olarak belirlenmiştir. Bu alan belirlenirken tarihsel süreç ve değişiklikler dikkate alınmıştır. Çalışmada yer alan diğer merkez ilçe belediye yapılarının çevresindeki değişikliklerde dikkate alınarak ortak bir alan belirlenmiştir. Çalışma alanının sınırları belediye binasının bulunduğu konumda ana cadde ve ilişkili olduğu binalar dikkate alınarak belirlenmiştir. Çalışma alanı Azerbeycan Caddesi, Gazze Caddesi ve Çeçenistan Caddesini kapsayacak şekilde sınırlandırılmıştır.

18 Ocak 2011 yılına ait bölge imar planı Şekil 44'de yer almaktadır. Bu imar planı Büyükşehir Belediyesinden temin edilmiştir. Bu imar planına göre belediye binasının bulunduğu parselle resmi kurum, dini tesis, meydan ve ticaret yapılarının yapılması planlanmıştır. Aynı zamanda bölgede bulunan Et kombinası ve Yem Sanayi yapıları için mevcut alanları genişletilerek aynı bölgede planlanmıştır. Tren yoluna paralel olan yolun genişletilmesi kararı imar planından okunmaktadır.

Şekil 44. 2011 Tarihli imar planı

(Kaynak: Konya Büyükşehir Belediye Arşivi, 2022)

Belirlenen çalışma alanında yıllara göre haritalara bakıldığında binaların yıkılarak yeni binaların yapıldığı, binalarla ilişkili yeni yolların yapıldığı gözlemlenmektedir. Şekil 45’de, 2004 yılında Meram Belediyesinin bulunduğu alanda geleneksel kent dokusunun hakim olduğu ve yeşil alanların bulunduğu görülmektedir. Çevresinde bu tarihlerde toplu konutların bulunmadığı ve Et Balık Kurumu, Özbeyler Yem Fabrikasının olduğu görülmektedir. Yollar dar ve çıkmaz sokaklardan oluşmaktadır.

Şekil 45. 2004 tarihinde Meram Belediye binasının yapılacağı konum ve çevresi
(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

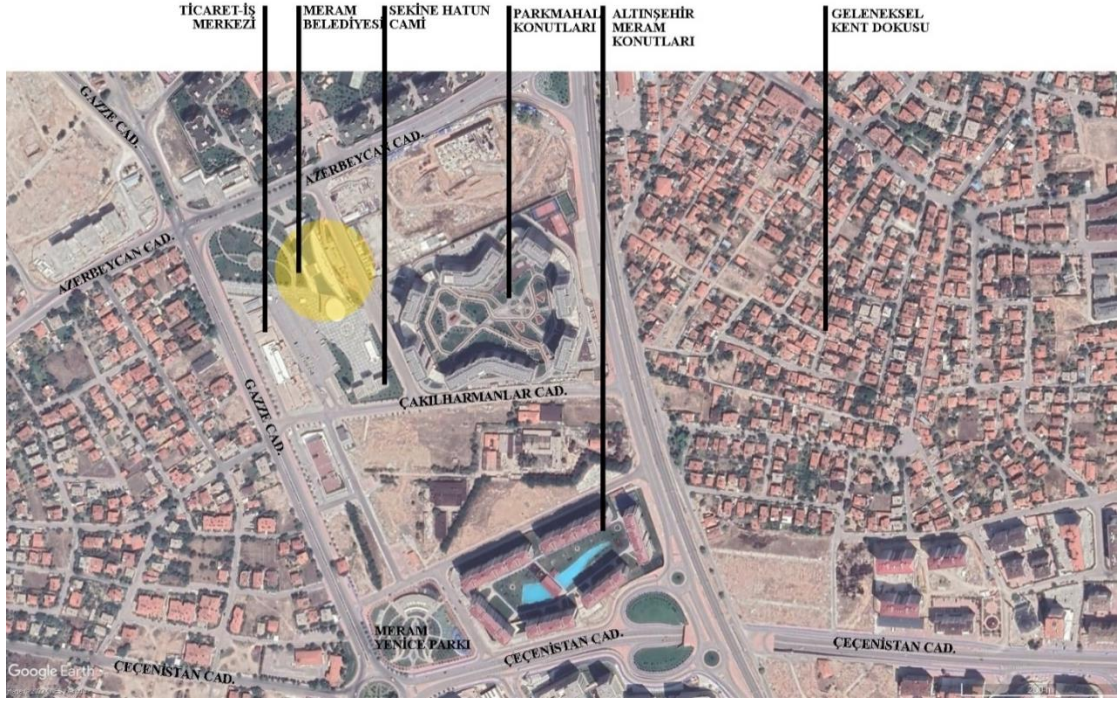
2013 yılındaki haritalara bakıldığında Şekil 46’da belirtildiği gibi belediye binasının inşaat alanı görülmektedir. İnşaatın devam ettiği anlaşılmaktadır. Et Balık Kurumunun yıkılarak bulunduğu alana Parkmahal Konutlarının inşasının yapıldığı görülmektedir. Belediye binasının bulunduğu parselin kuzeyinde Güzelbahçe Konutları yer almaktadır. 2004 yılında mevcutta olmayan Çeçenistan Caddesi 2013 yılında olduğu görülmektedir. Belediye binasının doğusunda yer alan kenti ikiye bölen demiryolunun güneyinde geleneksel kent dokusu hâkimdir. 2004 yılına göre caddeler genişletilmiş, yeni caddeler yapılmış ve bazı binalar yıkılarak toplu konutlar yapılmıştır. Belediye binası, çevrenin insanlar tarafından aktif kullanılmasını sağlayarak Meram ilçesinde bu bölgenin gelişimini sağlamıştır.

Şekil 46. 2013 tarihinde Meram Belediye binasının inşaat alanı ve çevresi
(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2022 yılındaki haritalara bakıldığında Şekil 47’de belirtildiği gibi Meram Belediye Binası ve dini-sosyal tesislerin yapıldığı görülmektedir. 2015 yılında kullanıma açılan belediye binasının çevresi yedi yılda gelişerek değişikliğe uğramıştır. Çakılharmanlar Caddesi açılmıştır. Çeçenistan Caddesi ve Gazze Caddesi sürekliliği sağlayacak şekilde planlanarak geliştirilmiştir. Belediye binasının güneyindeki toplu konut sayısı artmıştır. Geleneksel kent dokusu yıkılarak yeni yapılar inşa edilmiştir. Altınşehir Meram konutları ve Tema Şehir Konutları yapılmıştır. Yeni açılan Çeçenistan Caddesinin devamı ile Gazze Caddesinin kesiştiği noktaya Meram Yenice Parkının yapıldığı görülmektedir. Gazze Caddesindeki sosyal tesisler devam ettirilerek caddenin yoğunluğu artırılmış ve ticaret alanları zenginleştirilmiştir. Gazze Caddesi ve Azerbeycan Caddesi arasında kalan, belediye binasının kuzeybatısında yer alan sanayi bölgesi kaldırılmıştır.

Şekil 47. 2022 tarihinde Meram Belediye binasının konumu ve çevresi

(Kaynak: Googleearth, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

2022 yılı imar planı Şekil 48’de yer almaktadır. Bu imar planı Büyükşehir Belediye arşivinden temin edilmiştir. İmar planına göre ilerleyen yıllarda metro hattının bu bölgeden geçeceği görülmektedir. Aynı zamanda belediye binasının doğusunda yer alan geleneksel kent dokusu kentsel dönüşüme girerek yeşil alan, konut alan ve konut-ticaret alanı olarak planlanmıştır. Bu alanda ilkokul-lise alanları ve sağlık tesisleri de planlanmıştır. Geleneksel yapı dokusunun bozulması ile kentin bu bölgesindeki yollar planlanarak genişletilmiş ve ana yollar oluşturulmuştur. Toplu konut sayısı ve çevrede resmi kurum sayısının artırılması yönünde planlamalar yapılmıştır. Gazze caddesindeki ticaret alanının artmasına yönelik planlama yapılmıştır.

Şekil 48. Konya Meram İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin imar planı

(Kaynak: Konya Büyükşehir Belediye Arşivi, 2022 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

4.1.3.2. Binanın Konumu ve Çevresinin Fraktal Analizi

Bu başlıkta Meram İlçe Belediye binasının konumu ve çevresinin fraktal analizleri yapılmıştır. Elde edilen sayısal veriler karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır. Öncelikle belirlenen çalışma alanının 2004, 2013, 2022 yıllarına ait dolu-boş haritaları, eksenel haritaları ve görsel bütünleşme haritaları çizilerek ImageJ Programında fraktal analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen veriler ile ilçe belediye yapısının kent dokusundaki morfolojik değişime etkisi sosyo-kültürel yapı ve zaman bağlamında değerlendirilmiştir. Bölge ölçeğinde fraktal analiz yapmak için imar planı, hava fotoğrafları ve arşiv birlikte değerlendirilmiştir.

Tablo 16'da doluluk-boşluk fraktal analizinin yıllara göre değerlerin değişimi ve haritaları görülmektedir. Fraktal analizler sonucunda Meram Belediyesinin çevresinin 2004 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.5823 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.5608 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında doluluk-boşluk fraktal boyutu 1.5509 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre 2004-2013 yılları

arasındaki dönemde, fraktal değerde azalma görülmektedir. Bu azalma belediye yapısının yapılacağı parselde 2004 yılında yapıların bulunması fakat 2013 yılında belediye yapısının inşaat aşamasında olmasından dolayı haritada boş yapı adası olarak gösterilmesidir. 2013-2022 yılları arasındaki dönemde, Meram Belediye Binasının yapılması ile çevrede geleneksel kent dokusu dönüşüme girmiş ve yapılaşma artmıştır. Yapılaşma ve nüfusun artmasına rağmen fraktal değerdeki azalma geleneksel dokunun karmaşıklık düzeyinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Doluluk-boşluk fraktal analizinde gözeneklilik değerlerine bakıldığında 2004 yılında 0,3026'dan 2013 yılına 0,3106'a yükselme olmuştur. 2022 yılında ise gözeneklilik değeri 0,3128 olarak hesaplanmıştır. 2013 ve 2022 yıllarında birbirine çok yakın çıkan değerler bölgedeki dokunun zamanla daha homojen bir şekilde dağıldığını göstermektedir.

Yıllara göre geleneksel dokudaki değişim analiz sonucunda incelenmiştir. Belediye yapısının çevresinde yapılan bölgesel ölçekteki aksel haritaların fraktal analiz değerleri çok yakın değerler almıştır. Tablo 16'da görüldüğü gibi 2004 yılında aksel haritanın fraktal boyutu 1.1842 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında aksel haritanın fraktal boyutu 1.2054 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında aksel haritanın fraktal boyutu 1.2232 olarak hesaplanmıştır. Analiz yapılan bölgede belediye binasının bulunduğu yapı adası ve güneyindeki yapı adaları değişikliğe uğramıştır. Geleneksel kent dokusunun sonucunda oluşan kısa ve kırıklı akslar bu yapı adalarında zamanla uzun ve sürekliliği olan akslara dönüşmüştür. Fakat bölgenin geneline bakıldığında hala geleneksel kent dokusunun hâkim olduğu ve kısa, kırıklı aksların yoğun olduğu görülmektedir. Bundan dolayı fraktal değerler birbirine yakın çıkmıştır. Fakat 2004-2022 yılları arasında bakıldığında fraktal değerlerin artış göstermesi ulaşım ağının arttığını ve bölgedeki yaya ve araç yoğunluğunun önceki yıllara göre fazla olduğunu göstermektedir.

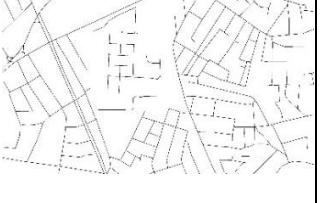

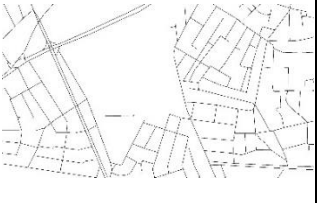
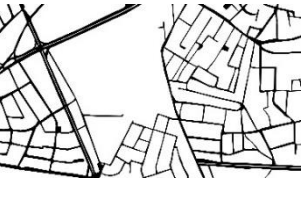

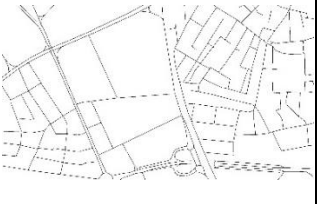

Eksenel ve dolu-boş haritalarının yanı sıra belediye yapısının çevresinin görsel bütünleşme haritaları da analiz edilmiştir. Tablo 16'da görüldüğü gibi 2004 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.5246 olarak hesaplanmıştır. 2013 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.5572 olarak hesaplanmıştır. 2022 yılında görsel bütünleşme haritasının fraktal boyutu 1.6019 olarak hesaplanmıştır. Bölgede yapılan analizler sonucunda 2004-2022 yılları arasında fraktal değerlerin arttığı görülmektedir. Belediye yapısının yapılmasından sonra geleneksel dokunun yıkılarak Çeçenistan Caddesinin sürekliliğinin sağlanması ve Gazze Caddelerinin açılması bu değerdeki artışı

sağlamıştır. Aynı şekilde belediyenin bulunduğu yapı adasındaki sokak dokusunun yerine Çakıl Harmanlar Caddesinin yapılması da fraktal boyutun artmasına sebep olmuştur. Fraktal değerindeki artış, belediye yapısının bu bölgeye gelmesiyle bölgenin hareketliliğinin arttığını göstermektedir. Yeni yapılan yapılarda fonksiyonların çeşitlenmesi ile yaya ve araç yoğunluğu zamanla artmıştır. Bölgede geleneksel dokunun azalması fraktal değerde farklılıklar oluşturmaktadır.

Tablo 16’da yapılan analizler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi için tek tabloda birleştirilmiştir. Genel değerlere bakıldığında 2004-2022 yılları arasında doluluk-boşluk analizi ile görsel bütünleşme analizi değerlendirildiğinde 2022 yılındaki haritada yapılaşmanın arttığı ve yeni caddelerin açıldığı görülmektedir. Doluluk-boşluk analizindeki karmaşıklık düzeyi olan fraktal değer yıllara göre azalırken, görsel bütünleşme haritasındaki analizde yıllara göre karmaşıklık düzeyi artmaktadır. Belediye yapısının bu bölgeye gelmesiyle birlikte yapılaşma artmış ve geleneksel doku azaldığı için karmaşıklık düzeyi azalmıştır. Fakat yapılaşmanın artmasıyla birlikte fonksiyon farklılıkları olmuş ve bölgedeki hareketlilik artmıştır. Nüfusun, yaya ve araç yoğunluğunun bölgede artması ile yeni caddeler ve sokaklar açılmıştır. Aynı şekilde eksene haritada da yıllara göre fraktal değerde artış olmuştur. Bu da geleneksel konut dokusundaki kırıklı yollar yerine caddelerin yapılması ile sokak kurgusu değişmiş ve analizde karmaşıklık düzeyi fazla görülmektedir.

Tablo 16. Meram Belediye binası çevresinin fraktal değerleri

ZAMAN	DOLULUK BOŞLUK FRAKTAL ANALİZİ	EKSENEL HARİTA FRAKTAL ANALİZİ	GÖRSEL BÜTÜNLEŞME HARİTASI FRAKTAL ANALİZİ
2004			
	F: 1,5823 G: 0,3026	F: 1,1842 G: 0,2352	F: 1,5246 G: 0,2750
2013			
	F: 1,5608 G: 0,3106	F: 1,2054 G: 0,2371	F: 1,5572 G: 0,2713
2022			
	F: 1,5509 G: 0,3128	F: 1,2232 G: 0,2496	F: 1,6019 G: 0,2530

F: Fraktal Boyut G: Gözeneklilik Değeri
İterasyon Ölçeklendirme Methodu: Power Series

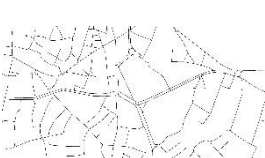
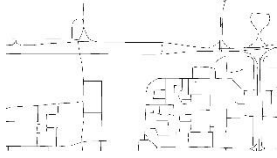

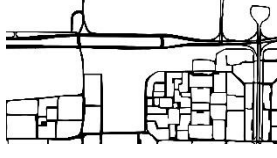

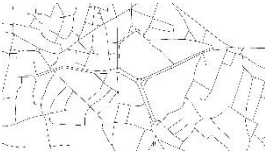
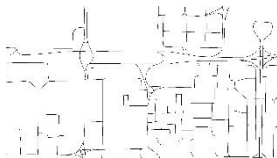
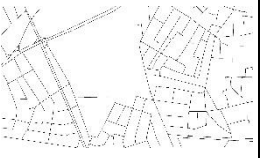
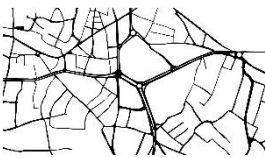

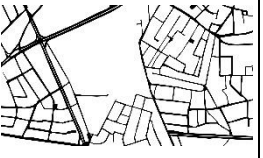
Analiz Programı: Image-J/FracLac
Yöntem:Kutu Sayım

(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

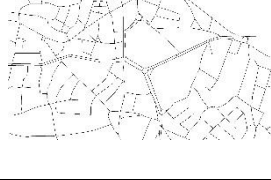
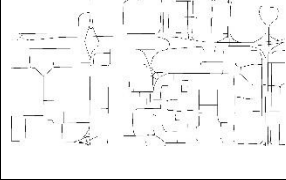
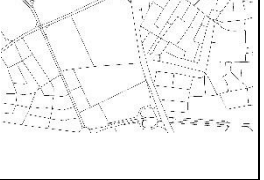
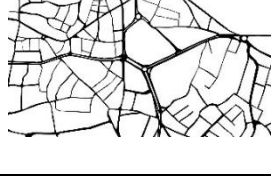
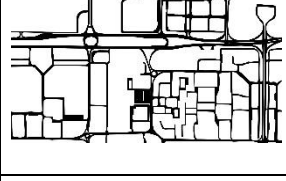

4.2. Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde merkez ilçe belediye binalarının kent morfolojisine etkisi fraktal analizleri yapılarak elde edilen fraktal boyutlar değerlendirilmiştir. Bu noktada binaların konumu ve çevresinin doluluk-boşluk, eksenel haritalar ve görsel bütünleşme haritaları ile çıkan fraktal değerler incelenmiştir. Bu bağlamda genel bir değerlendirme yapabilmek için Tablo 17’da verilen tablo hazırlanmıştır.

Tablo 17. Merkez İlçe Belediye binaları çevresinin fraktal değerleri

ZAMAN	ANALİZ	KARATAY BELEDİYE BİNASININ ÇEVRESİ	SELÇUKLU BELEDİYE BİNASININ ÇEVRESİ	MERAM BELEDİYE BİNASININ ÇEVRESİ
2004	DOLULUK -BOŞLUK FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,6705 G:0,2636	F:1,5434 G:0,2985	F:1,5823 G:0,2750
	EKSENEL HARİTA FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,1839 G:0,2681	F:1,1984 G:0,1726	F:1,1842 G:0,2713
	GÖRSEL BÜTÜNLE ŞME HARİTASI FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,4921 G:0,3544	F:1,6221 G:0,1995	F:1,5246 G:0,2750
2013	DOLULUK -BOŞLUK FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,6409 G:0,2825	F:1,5713 G:0,3073	F:1,5608 G:0,3106
	EKSENEL HARİTA FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,1933 G:0,2590	F:1,2148 G:0,1608	F:1,2054 G:0,2371
	GÖRSEL BÜTÜNLE ŞME HARİTASI FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,5147 G:0,3236	F:1,6435 G:0,1849	F:1,5572 G:0,2713

Tablo 17. Merkez İlçe Belediye binaları çevresinin fraktal değerleri (devam)

2022	DOLULUK -BOŞLUK FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,6284 G:0,3071	F:1,5778 G:0,2767	F:1,5509 G:0,3128
	EKSENEL HARİTA FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,2129 G:0,2438	F:1,2225 G:0,1565	F:1,2232 G:0,2496
	GÖRSEL BÜTÜNLE ŞME HARİTASI FRAKTAL BOYUTU			
	F: – G:	F:1,5294 G:0,2980	F:1,6544 G:0,1882	F:1,6019 G:0,2530

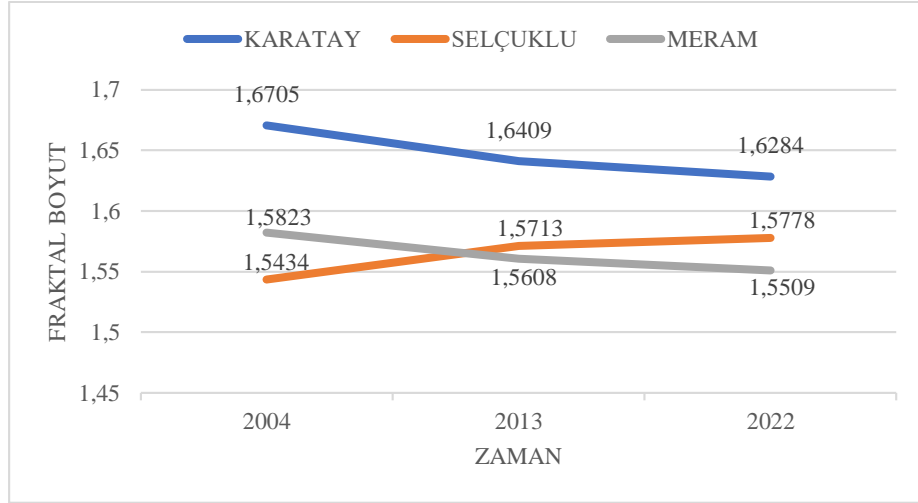
F: Fraktal Boyut G: Gözeneklilik Değeri
İterasyon Ölçeklendirme Methodu: Power Series

Analiz Programı: Image-J/FracLac
Yöntem:Kutu Sayım

(Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur)

Tablo 17’de verilen fraktal değerler değerlendirilerek Şekil 49, 50 ve 51’deki grafikler oluşturulmuştur. Şekil 49’da belirtildiği gibi doluluk-boşluk fraktal boyutu tarihsel süreçte üç farklı belediye binası konumu ve çevresi için değerlendirildiğinde, Karatay ve Meram ilçelerinde fraktal değer 2004-2022 yılları arasında azaldığı görülmektedir. Selçuklu ilçesinde ise fraktal değer artmıştır. Bu da 2004 yılında Selçuklu ilçesinde henüz yapılaşmanın fazla olmadığını, Karatay ve Meram ilçelerinde ise mevcut geleneksel dokunun bölgede hâkim olduğunu göstermektedir. Yıllar içinde Selçuklu belediye binasının konumu ve çevresinin karmaşıklık düzeyi artarken; Karatay ve Meram belediye binalarının konumu ve çevresinin karmaşıklık düzeyi azalmıştır. Karatay ve Meram ilçelerinde analizi yapılan bölgelerde geleneksel dokunun yıkılarak yeni yapıların yapılması bölgedeki dokunun değişmesine sebep olmuştur. Fraktal değer azalması karmaşıklık düzeyinin az ve bağlantılık değerinin fazla olduğunu göstermektedir. Bu da bölgeye kolay erişilebildiğini ve kent dokusunun dışa açık olduğunu göstermektedir. Selçuklu belediyesinin konumu ve çevresinin 2004-2013 yılları arasında fraktal değerinin artması bölgede mimari dokunun hızla arttığını ifade etmektedir. 2013-2022 yılları arasında ise fraktal değer birbirine yakın olması bölgedeki değişikliğin durağanlaştığı

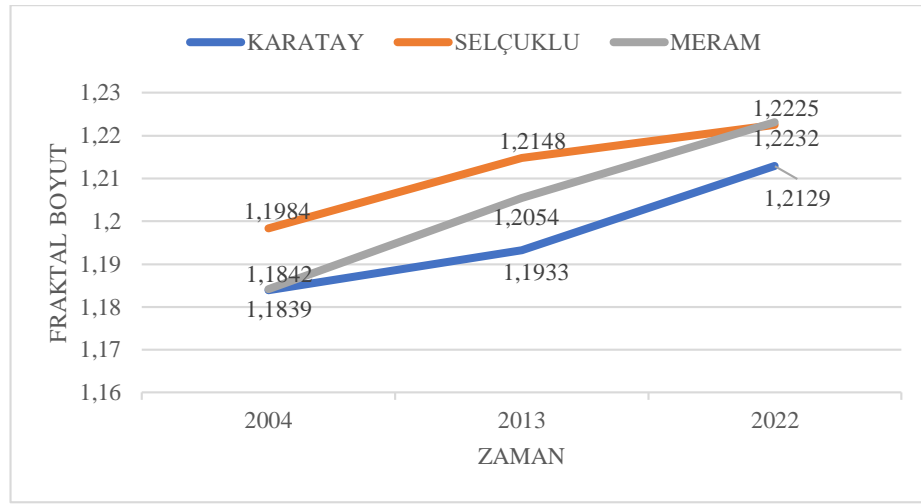
ve dokunun dengede olduğunu göstermektedir. 2022 yılında 1.6284 ile en yüksek fraktal değere sahip olan bölge Karatay belediye binasının çevresidir. Karatay belediye binasının Konya kenti merkez ilçelerinden ilk yapılan belediye olması, tarihi kent merkezine yakın konumda bulunması ve yapılı bir çevrede konumlanmasından dolayı karmaşıklık düzeyinin en fazla olduğu görülmektedir. Bölgede kentsel dönüşümün başlaması ile ilerleyen yıllarda karmaşıklık düzeyinin değişmesi beklenmektedir.

Şekil 49. Karatay, Selçuklu ve Meram Belediye binaları çevresinin doluluk-boşluk fraktal analizi

Şekil 50’de belirtildiği gibi aksel harita fraktal boyutu tarihsel süreçte üç farklı belediye binası konumu ve çevresi için değerlendirildiğinde, Karatay ve Meram belediye binalarının konumu ve çevresinin fraktal boyutu 2004 yılında birbirine yakın değerlerde çıkarken; Selçuklu belediye binasının konumu ve çevresinin fraktal boyutu daha fazla çıkmıştır. 2004 yılında Karatay ve Meramda analiz yapılan bölgelerde yollar kırıklı ve kısa, Selçukluda analiz yapılan bölgede yollar sürekli ve uzundur. Aksel haritalar ile yapılan fraktal analizlerde geleneksel dokunun bölgede hâkim olup olmadığı anlaşılmaktadır. Sokakların kırıklı yapısı geleneksel dokunun hâkim olduğunu gösterirken geniş caddeler ve sürekliliği olan yolların bulunması yapılaşmanın olduğu yeni bir dokuyu ifade etmektedir. 2013 yılındaki değişimlere bakıldığında Karatay belediye binasının konumu ve çevresindeki fraktal boyut kısmen artarken, 2022 yılına kadar daha hızlı artış gösterdiği görülmektedir. Buda son yıllarda bölgedeki geleneksel dokunun dönüşüme girerek yeni caddelerin açıldığını ifade etmektedir. 2013-2022 yılları arasında Meram belediye binasının konumu ve çevresindeki fraktal boyutta hızlı bir artış görülmektedir. Bu artış Meram belediye binasının yapılması ile bölgede yapılı çevrenin

değişmesi ve yeni caddelerin açılması sonucunda oluşmuştur. Geleneksel dokunun bölgede azalması ile yollar ve sokaklar sürekli hale gelmiştir. Böylece bölge kent merkezine dâhil olmuş ve araç-yaya yoğunluğu artmıştır. 2013-2022 yılları arasında Selçuklu belediye binasının konumu ve çevresinin fraktal boyutuna bakıldığında diğer ilçe belediye binasının konumunun olduğu bölgelere göre daha az değişime uğramıştır. Bölge 2004 yılından itibaren planlı olarak yapılaşmış ve sokaklar, caddeler büyük değişikliğe uğramamıştır. Bu bölge 2013-2022 yılları arasında 2004-2013 yıllarına göre daha durağan değişiklikler olup, mevcut dokusunu korumaktadır. 2022 yılında 1.2225 ve 1,2232 ile en yüksek fraktal değere sahip olan bölgeler Meram ve Selçuklu belediyelerinin çevresidir. Karatay belediye binasının tarihi kent merkezine yakın konumda bulunması, yapılı bir çevrede konumlanmasından dolayı cadde ve yollar kırıklı yapıdadır. Buda fraktal boyutunun diğer bölgelere göre az çıkmasına sebep olmuştur.

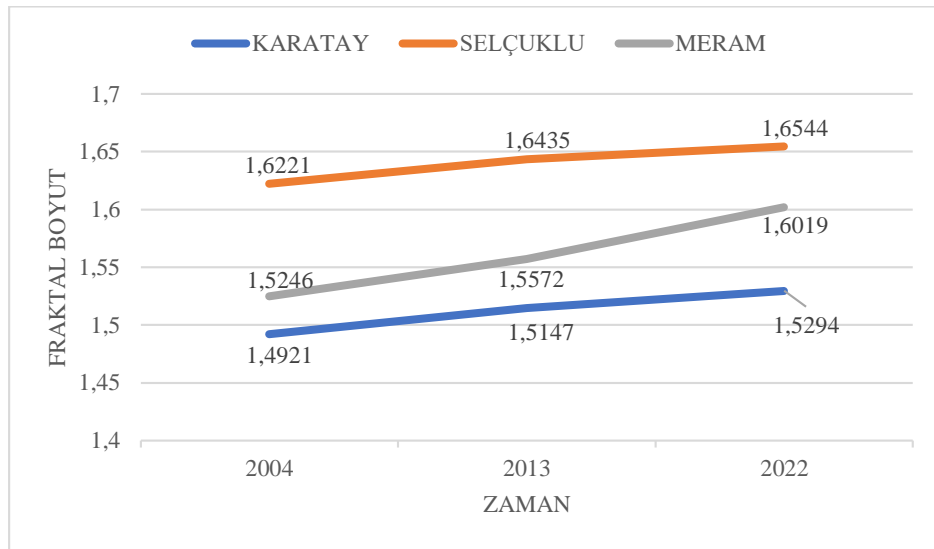

Şekil 50. Karatay, Selçuklu ve Meram Belediye binaları çevresinin eksenel harita fraktal analizi

Şekil 51’de belirtildiği gibi görsel bütünleşme haritası fraktal boyutu tarihsel süreçte üç farklı belediye binası konumu ve çevresi için değerlendirildiğinde, sokak dokusunun genel yapısı karşılaştırılmıştır. 2004 yılına bakıldığında Selçuklu belediye binasının konumu ve çevresinin fraktal boyutu en fazladır. Analizi yapılan bölgenin gecekondulu bölge olması sebebiyle yapılaşma planlı olarak gerçekleşmiştir. Otopark ve M1 Avm binasının önünden geçen cadde yıllarca sabit kalarak yapılaşmayla beraber yıllar içinde bu caddeye ek bağlantı yolları yapılmıştır. Bu da sayısal verilerde ortaya çıkmaktadır. Meram belediye binasının konumu ve çevresine bakıldığında 2013 yılından sonra fraktal değerde hızlı bir artış görülmektedir. 2015 yılında Meram ilçe belediye

binasının bu konuma yapılmasıyla çevrede konut, ticaret alanları artmıştır. Bununla birlikte yapılarla ilişkili yeni yollar ve caddeler yapılmıştır. Bu değişiklikler fraktal analiz sonuçlarıyla değerlendirilebilir. Hızlı değişim olmasına rağmen Selçuklu belediye binasının konumu ve çevresindeki görsel bütünleşme fraktal değerinden daha az değerde olduğu görülmektedir. Meram belediye binasının yeni yapılmış olması ve bölgenin halen değişmekte olduğu 4.1.3 başlığında detaylı bir şekilde incelenmiştir. İlerleyen yıllarda bu bölgenin daha çok değişikliğe uğrayacağı ve fraktal değerinin değişeceği öngörülmektedir. Karatay belediye binasının konumu ve çevresinin fraktal boyutu, tarihi kent dokusu ve geleneksel dokunun devam etmesinden dolayı en az fraktal değere sahiptir. Bölgenin tarihi kent merkezine yakın olması kent morfolojisine etki edecek birçok odak yapısının olabileceğini göstermektedir. Bundan dolayı belediye yapısının kent morfolojisine etkisini diğer bölgelerle karşılaştırılmaması gerektiği düşünülmektedir. Görsel bütünleşme haritalarının fraktal analizi sonucunda en çok değişikliğin Meram belediye binasının çevresinde gerçekleştiği görülmektedir. İlçe belediye yapılarının kent morfolojisine etkisine bakıldığında çevresini en çok etkileyen Meram ilçe belediye binasıdır. Buda bölgenin kent merkezine dâhil olmasını ve dışı açık etkileşim sağlamasını, bölgenin alt merkez haline gelmesini beraberinde getirmiştir.

Şekil 51. Karatay, Selçuklu ve Meram Belediye binaları çevresinin görsel bütünleşme haritası fraktal analizi

5. SONUÇ

Bu çalışma kapsamında, ilçe belediye yapılarının konumu ve çevresindeki dokunun nasıl olduğu ve tarihsel süreçte uğradığı değişimler değerlendirilmiştir. Belirlenen çalışma alanlarının fraktal analizleri yapılmış, bu analizler sayesinde belediye binasının yapılması ile bölgedeki değişim, fonksiyon dağılımı, yaya-araç hareketliliğinin etkileri ve sonuçları yorumlanmıştır. Bölgelerin analizleri sonucunda elde edilen sayısal veriler ile belediye yapılarının kent morfolojisine etki edip etmediği ve bölgedeki mekânsal değişimlerin nasıl olduğunun anlaşılması hedeflenmiştir.

Bir kentin morfolojisini anlayabilmek için mimari ve kentsel açıdan değerlendirmek gerekmektedir. Morfoloji çalışmalarında fraktal ve gözeneklilik analizleri yeni bir yaklaşımdır. Kent morfolojisinin zamana bağlı olarak mekânsal farklılaşma veya aynılışması Konya kenti özelinde merkez ilçe belediyelerinin çevresi aynı ölçekte incelenerek sayısal verileri değerlendirilip yorumlanmıştır. Sayısal analizler yapılırken bölgedeki doku değişimlerinin daha somut ve doğru değerlerde çıkması amacıyla; bazı parametreler sabit tutulup, bazı parametreler değiştirilerek morfolojik kent çözümlenmesinin yapılması hedeflenmiştir. Kentin biçimlenmesine etki eden faktörlerden biri simge yapılarıdır. Bu tez kapsamında Konya kentinde merkez ilçe belediye yapıları simge yapılar olarak belirlenmiş ve ilçenin gelişimine etkileri kentsel morfoloji bağlamında araştırılmıştır. Çalışmada belirlenen bölgelerin kent dokusu sayısal analiz ile incelenmiştir. Sayısal analiz olarak, fraktal analiz yöntemi kullanılmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı kentlerde farklı simge yapılar için de uygulanarak kent morfolojisine etkisi farklı ölçeklerde analiz edilebilir.

Sokak kurgusu kentin oluşumunda en önemli unsurlardan biridir. Ulaşım ağı, kentteki yapıların yerleşimini direkt olarak etkilemektedir. Geleneksel kent dokusundaki organik sokak kurgusu, halk tarafından ulaşılabilirlik, erişilebilirlik gibi ihtiyaçlara karşılık verecek şekilde oluşturulmuştur. Haritaların analizinin sonucunda sokak kurgusunun önemi görülmektedir. Konut, ticaret, kamusal alanların erişilebilmesi için sokak kurgusu her fonksiyona yönelik farklılaşmaktadır. Geleneksel dokuya sahip kentlerde yeni tasarımların kentteki konum seçimlerinin doğru ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için fraktal analizin önemli olduğu düşünülmektedir. İncelenen üç farklı bölgenin sokak ve buna bağlı yapı dokusu birbirinden farklıdır. Analizler sonucunda tarihi kent merkezine

yakın olan bölgelerin geleneksel dokuya hâkim olduğu görülmektedir. Yeni yapılaşmanın ve planlı bir gelişimin olduğu bölgelerde kırıklı ve dar sokak dokusunun yerini caddeler ve yollar almıştır. Bölgede yaşayan toplumun sosyo-kültürel değerler ve yaşam tarzlarının farklı olması, bölgenin planlı yerleşme olup olmaması sokak kurgusunu belirlemektedir.

Bu çalışma sonucunda ulaşılan sonuçlar;

- Kentsel doku tarihsel süreçte farklılaşmakta ve önemli yapılar, bölgedeki yapıların fonksiyonlarının çeşitlenmesinde etkili olmaktadır.
- Kentsel doku, kendine benzer özellikler göstermektedir. Bu özelliği ile ‘çoklu fraktal’ yapıya sahip olup kendini farklı ölçeklerde tekrarlayarak büyüme göstermektedir.
- Aynı kentte farklı bölgelerin analiz değerlerinin benzer olması, iki bölgenin de benzer mimari dokusunun ve ulaşım ağının olduğunu göstermektedir.
- Aynı kentte farklı bölgelerde analiz değerlerinin farklılaşması, bölgenin planlı veya kendiliğinden oluştuğunu göstermektedir. Farklı analiz değerlerinin olması ile kent bütününe bakıldığında farklı bölgelerde gelişim hızı da değişmektedir.
- Bir kentte analizi yapılan bölgelerin fraktal değerlerindeki farklılık organik dokuya sahip olan bölgede sokak kurgusu, planlı dokuya sahip olan bölgedeki sokak dokusuna göre değişkenlik göstermektedir. Organik dokuda sokak kurgusu daha karmaşık olup, konut alanlarında bağlantılar az ve erişilebilirliği etkilemektedir. Planlı dokuda ise sokak kurgusu daha düzenli olup erişilebilirlik karmaşıklık düzeyine göre değişkenlik göstermektedir.
- 2004 yılından itibaren Konya kentine bakıldığında ilçe belediye binaları kentte buldukları konumu etkileyerek bölgenin gelişiminde rol almışlardır.
- Konya kenti Karatay ilçe belediye binasının konumu ve çevresinin tarihi dokuda yer alması analiz sonuçlarını etkilemiştir. Mevcut dokuda belediye binasının yapılmasından öncede birçok önemli yapının olması belediye binasının kent morfolojisine etkisinin değerlendirmesinde net sonuç vermemektedir.

- Konya Selçuklu ilçesinin gelişmeye başlaması, boş arsaların yapılaşması ile gerçekleşmiştir. Selçuklu ilçe belediyesinin bulunduğu bölge, gecekondur koruma bölgesi olarak belirlenmiştir.
- Selçuklu belediye binasının çevresinde gecekondur koruma bölgesinin planlanarak yapılaşması ile mevcut caddeye yeni caddeler ve sokaklar eklenerek bölgenin yıllar içinde gelişim gösterdiği analizler sonucunda görülmektedir. Bölgede çeşitli fonksiyonlarda yapılar bulunmaktadır. Bu da bölgenin hareketliliğini ve araç-yaya yoğunluğunu etkilemektedir.
- Konya kentinde Meram ilçe belediye binasının 2015 yılında açılması ile bölgede toplu konut ve ticaret alanları artmış, bu yapılarla ilişkili yeni cadde ve sokaklar yapılmıştır.
- İlçe belediye yapıları bulunduğu konuma hareketlilik getirerek yapı çevrenin değişimine sebep olmuşlardır. Yaya-araç ve bölgenin nüfus yoğunluğunun artmasını sağlamışlardır.
- Selçuklu ilçe belediye binasının konumu ve çevresinin doluluk-boşluk fraktal değerinin artış eğiliminde olması bölgenin doyumluğa ulaştığını ve kendi kendine yetebilen bir merkez haline geldiği analiz sonuçlarında görülmektedir.
- Karatay ilçe belediye binasının konumu ve çevresinde dokuda kendiliğinden gelişimin, planlı gelişime göre daha yavaş gerçekleştiği elde edilen sayısal verilerde görülmektedir. 2013-2022 yılları arasında bölgede ve yakın mahallelerin de kentsel dönüşüme girmesi ile daha hızlı değişimlere uğramaktadır. Yol yapımı ve kentsel dönüşümler sonucunda yapılan toplu konutlar gibi planlı değişimler analiz sonuçlarına direkt yansiyarak hızlı değişimler görülmektedir. Meram ilçe belediye binasının bulunduğu konum ise kentsel dönüşüme girerek belediye binasının yapılmasıyla hızla değişimlere uğramıştır. Bu da sayısal verilerde görsel bütünleşme ve doluluk-boşluk haritalarında okunmaktadır.
- Karatay ilçe belediye binasının konumu ve çevresinin 2004-2013 yılları arasında benzer sonuçlarının çıkması bu bölgede dokunun taşıyabileceği kapasiteye ulaştığı anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda merkez ilçe belediye binalarının yer seçiminin diğer yapılara göre kente etkilerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir. Merkez ilçe belediye binalarının konumlarına göre kent morfolojisi değiştirilmeli ve imar planları hazırlanırken yapının çevresine etkileri dikkate alınarak plan kararları oluşturulmalıdır. Literatür araştırması yapıldığında fraktal analiz çalışmaları kentsel ve bölgesel ölçekte yapılmasına rağmen bir yapının kent morfolojisine etkisi fraktal analiz yöntemi ile incelenmemiştir. Bu çalışma merkez ilçe belediye binalarında uygulanırken, gelecek çalışmalarda AVM, hastane, okul, üniversite gibi binalar için de uygulanabilir. Aynı zamanda Konya Büyükşehir Belediye binasının 2019 yılında yıkılması sonucunda yeni yapılacak belediye binasının yeri fraktal analiz yöntemi uygulanarak belirlenebilir. Kent ölçeğinde analiz yapılarak tarihsel gelişimde değişken bölgelerin belirlenmesi sonucu çalışma bulgularından referans alınarak gelişim göstermesi istenilen bölgeye belediye binası yapılabilir. Bu çalışma kentsel form kurgusu ve sokak kurgusunun planlanmasında, mekânların aktif kullanılmasıyla çevresini değiştirmedeki eğilimlerine göre plan kararlarının alınmasında rehberlik edeceğinden dolayı önemlidir.

KAYNAKLAR

- Alada, A. (2004). *Dünden Bugüne Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Seçimleri Üzerine Notlar*. Kent Gündemi TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 6, 21-30.
- Alıcı, O. V. (2012). *Büyükşehir Belediyesi İle İlçe Belediyeleri Arasındaki İlişkiler: İstanbul Örneği*. Doktora Tezi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Arrouf, A., Kacha, L., & Mansouri, A. (2015). *A Fractal Measurement of the Morphological Identity for Some Urban Fabrics in the Algerian City of Batna*. Cybergeog.
- Atalay, A. (2010). *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Konya’da Şirketleşme Ve Millî Bankacılık Faaliyetleri*, Konya.
- Atalay, A. (2012). *Konya İlyas Çaha Yusuf Şar Bankası*. Konya Ansiklopedisi, 6, 54.
- Batty, M., & Xie, Y. (1996). *Preliminary Evidence for a Theory of the Fractal City*. Environment and Planning A, vol. 28, 1745-1762.
- Baykara, T. (2001). *Günümüz Konyasına Kısa Bir Bakış*. Gez Dünyayı Gör Konya’yı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 79-87.
- Benguigu, L., Czamanski, D., Marinov, M., & Portuguali, Y., (2000). *When and where is a city fractal? Environment and Planning B: Planning and Design*. 27, 507-519
- Bilgi, E. (2010). *The Physical Evolution of Historic City of Ankara Between 1839 and 1944 : A Morphological Analysis*. Doktora Tezi, ODTU, Ankara.
- Bilgin, İ. (2002). *Modernizmin Şehirdeki İzleri*, Arkitera Mimarlık Bülteni, Erişim adresi: <https://v3.arkitera.com/v1/diyalog/ihsanbilgin/modernizm1.htm>, Erişim Tarihi: 1 Haziran 2022.
- Bostanoğlu, Ö. (1990). *Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik*, Amme İdaresi Dergisi, 23(2), 74-93.
- Bovill, C. (1996). *Fractal Geometry in Architecture and Design*. Birkhauser, Boston, 195.
- Carter, H. (1983). *An Introduction to Urban Historical Geography*. Hodder Arnold, Londra.
- Chapman, D.W. (2006). *Applying Macro Urban Morphology to Urban Design and Development Planning: Valletta and Floriana*. Urban Morphology, 10(1), 23-40.
- Conzen, M. P. (2018). *Core Concepts in Town-Plan Analysis, V. Oliveira (ed) Teaching Urban Morphology*, Springer, Dordrecht, 123-143.
- Cowan, R. (2005). *The Dictionary of Urbanism*. Streetwise Press, Tisbury.
- Cömert, N. Z. (2013). *Testing an integrated methodology for urban typo-morphological analysis on Famagusta and Ludlow*. Doktora Tezi, ODTU, Ankara.
- Çopur, N. (1992). *Konya’da Belediyecilik Anlayışının Gelişiminde Öncü Bir Kişi Olarak “Ahmet Hilmi Nalçacı”*. Yüksek Lisans tezi, Konya Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Darkot, B. (1967). *Konya. İslam Ansiklopedisi*, Cilt:6, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 841-853.
- Dönmez, M. (1995). *Türkiye’de Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi*. Türk İdare Dergisi, 67(406), 165-173.
- Ediz, Ö. (2003). *Mimari Tasarımda Fraktal Kurguya Dayalı Üretken Bir Yaklaşım*. Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ediz, Ö., & Çağdaş, G. (2005). *Mimari tasarımda Fraktal kurguya dayalı üretken bir yaklaşım*. ITU Journal of the Architecture Faculty AZ, 4(1), 71-83.
- Ediz, Ö., & Ostwald, J. M. (2012). *The Süleymaniye Mosque: A Computational Fractal Analysis of Visual Complexity and Layering in Sinan’s Masterwork*. Architectural Research Quarterly (ARQ), 16(2), 171-182.
- Erdem, (2011). *Büyük Selçuklularda Kent Reislığı*. Büyük Selçuklu Devletinden Türkiye Selçuklu Devletine Mehmet Altay Köymen Armağanı, 137-144.
- Ersoy, M. (1989). *Tarihsel Perspektif İçinde Türkiye’de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri*, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi Dergisi, 9(1), 45-66.
- Eryılmaz, B. (2002). *Belediyelerde Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı*, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 11(3), 6-21.
- Eryılmaz, B. (2007). *Kamu yönetimi*. (4. Baskı) Ankara: Okutman Yayıncılık, 166-190.
- Es, M. (2008). *Osmanlı Devleti’nde Mahalli İdareler*, Yerel Siyaset Dergisi, 27, 29-38.
- European Journal of Geography, (2022). Erişim adresi: <https://journals.openedition.org/cybergeog/27331>. Erişim tarihi: 19 Mart 2022
- Frankhauser, P. (1998). *The Fractal Approach. Anew Tool for the Spatial Analysis of Urban Agglomerations*. Population: An English Selection, 10, 205-240.
- Gezgin, H., & A., (2014). *Kent Mekânının Dönüşümünde Erişebilirlik Sorunsalı: Ulaşımda Erişebilirlik ve Konya Tarihi Kent Merkezi*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gökaçtı, M. A. (1996). *Dünyada ve Türkiye’de belediyecilik*. İstanbul: Ozan Yayınları.
- Gözek, F. P. (2012). *İstanbul Bahçeşehir Yerleşiminin Morfolojik Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gözübüyük, Ş. (1967). *Türkiye’de mahalli idareler*. Ankara: TODAİE Yayınları, 29.
- Güzel, M. (2008). *Konya Marunî Cemaati*, Memleket.
- İdil, B. (2010). *Planlama ve Kentsel Tasarım Yarışmaları*, Planlama Dergisi TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 50(3-4), 55-60.
- İlhan, C., & Ediz, Ö. (2019). *Kent Dokusu Morfolojik Değişiminin Fraktal Geometri Aracılığıyla Hesaplanması: Bursa Örneği*. Mimarlık ve Yaşam Dergisi, 4(1), 117-140.
- Kahraman, E. D. (2015). *Merkezi iş alanlarında kentsel morfoloji ve arsa değerleri: İzmir örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 8-10.

- Kanatlar, Z. (2012). *Fraktal Boyuta Dayalı Mimari Bir Analiz: Sedad Hakkı Eldem ve Konut Mimarisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Karadeniz, B. (2020). *Şehir Planlamada Bir Yöntem Olarak Kent Morfolojisi: Görele*. Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Karatay Belediyesi, (2022). Erişim adresi: <https://karatay.bel.tr>. Erişim tarihi: 28 Nisan 2022
- Karpuz, H. (1998). *Fotoğraflarla Geçmişte Konya*, İstanbul, 22-169.
- Kaya, S. H. (2003). *Kentsel Mekân Zenginliğinin Kaos Teorisi ve Fraktal Geometri Kullanılarak Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kaya, S. H. (2010). *Kentsel Dokunun Dinamik Yapısının Analizine Yönelik Sayısal Yöntem Önerisi*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kaya, S. H. (2010). *Kentsel Dokunun Dinamik Yapısının Analizine Yönelik Sayısal Yöntem Önerisi*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kaya, S. H. (2010). *Kentsel Dokunun Dinamik Yapısının Analizine Yönelik Sayısal Yöntem Önerisi*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı, İstanbul.
- Keleş, R., & Yavuz, F. (1989). *Yerel yönetimler*. (Genişletilmiş 2. Baskı) Ankara: Turhan Kitabevi, 38.
- Konhaber, (2022). Erişim adresi: https://www.konhaber.com/haber-buyuksehir_belediye_eski_hizmet_binasinin_yikimina_baslandi. Erişim tarihi: 20 Nisan 2022
- Konya Belediye Binası Proje Müsabakası, Arkitekt, 26/287, 1957, s. 58 - 62 (s.58 - 60; 1 inci mükafat)
- Konya Belediyesi, (2022). Erişim adresi: <https://www.konya.bel.tr/haberayrinti.php?haberID=8228>. Erişim tarihi: 22 Nisan 2022
- Konya Kent Bilgi Sistemi, (2022). Erişim adresi: <https://kentrehberi.konya.bel.tr/#/rehber/>.
- Kostof, S. (1991). *The city shaped: Urban patterns and meanings through history*. Thames and Hudson.
- Koyuncu, A. (2013). *Kimliğin İnşasında Kent: Konya Örneği*. 8(2), 155–179.
- Kropf, K. (1996). *Urban Tissue and The Character of Towns*. Urban Design International Volume 1.3, s. 247-263.
- Kropf, K. (2009). *Aspects of urban form*, Urban Morphology, 13(2), 105.
- Kubat, A. S., & Topçu, M. (2009). *Antakya ve Konya tarihi kent dokularının morfolojik açıdan karşılaştırılması*. International Journal of Human Sciences, 6(2).

- Kubat, A.S. (1999). *The Morphological History of İstanbul*. Urban Morphology.
- Kuştepe, A. (2011). *Mevlana Caddesi Tarihi Dokunun Analizi ve Süreç İçinde Değişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Larkham, P. J., & Jones, A. N. (1991). *A Glossary of Urban Form*. The University of Birmingham.
- Lorenz, W. (2003). *Fractals and Fractal Architecture*. Technischen Universität Wien Fakultät Für Architektur Und Raumplanung.
- Lorenz, E. W. (2009). *Fractal Geometry of Architecture: Implementation of the Box-Counting Method in a CAD-Software*. 27th aCAADe Conference, 16-19 September 2009, ITU, Faculty of Architecture, İstanbul.
- Lozano, E. (2013). *Density in Communities, or The Most Important Factor in Building Urbanity*. M. Larice ve E. Macdonald (eds.) içinde *The Urban Design Reader* Routledge, London, 312-327.
- Lynch, K. (1981). *A theory of good city form*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Mandelbrot, B. B. (1983). *The Fractal Geometry of Nature*. 3rd Edition, W.H. Freeman, San Francisco.
- Marshall, S., & Çalışkan, O. (2011). *A joint framework for urban morphology and design*. *Built Environment*, 37(4), 409-426.
- McAdams, M. A. (2007). *Fractal Analysis And The Urban Morphology Of A City In A Developing Country: A Case Study Of İstanbul*. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 15, 149- 172.
- Moon, T. H. (2002). *Fractal Nature of City and Its Morphological Measurement*.
- Moudon, A.V. (1994). *Getting to Know the Built Landscape: Typomorphology*. in Franck, Karen A and Lynda H Schneekloth, *Ordering Space: Types in Architecture and Design* New York: Van Nostrand Reinhold.
- Moudon, A.V. (1997). *Urban Morphology as an Emerging Interdisciplinary Field*. *Urban Morphology*, 1, 3-10.
- Nadaroğlu, H. (1994). *Mahalli idareler*. (5. Basım), İstanbul: Beta Yayıncılık, 165-237.
- Oestreicher, C. (2007). *A History of Chaos Theory*. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 9(3), 279-289.
- Oktay, D. (1991). *Kentsel Biçimlenmeye Kuramsal ve Analitik Yaklaşımlar*. *Mimarlık*, 29(1), 24-27.
- Ortaylı, İ. (1985). *Tanzimat'tan cumhuriyete yerel yönetim geleneği*. İstanbul: Hil Yayınları, 9-19-207.
- Ortaylı, İ. (1990). *Yerel Yönetim: Devraldığımız Miras*. *Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri ve Tartışmalar*, Ankara Büyükşehir Belediyesi, 63-74.
- Ortaylı, İ. (2008). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Ankara: Cedit Neşriyat, 261.
- Ostwald, M.J., & Vaughan, J. (2009). *Calculating Visual Complexity In Peter Eisenman's Architecture, A computational fractal analysis of five houses (1968-1976)*.

- Proceedings of the 14th International Conference on Computer Aided Architectural Design Research in Asia, (75-84). Taiwan: Yunlin, April 22-25.
- Öcal, T. (2005). *Konya Şehir Yerleşmesinin Selçuklulardan Günümüze Tarihi Araştırması*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 1(13), 241-254.
- Önder, M. (1971). *Mevlânâ Şehri Konya*, Ankara: Güven Matbaası
- Önge, M. (2011). *Conservation of Cultural Heritage on Alaeddin Hill in Konya from the 19th Century to Present Day*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Doktora Programı, Ankara.
- Önge, M. (2018). *Tarihsel Süreçte Konya Kent Morfolojisinin Gelişimi*. Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II.Kentsel Morfoloji Sempozyumu, 455-468.
- Özbek, K. (2010). *Geleneksel Niğde evleri mekânsal araştırması ve kale bölgesi örnek alanında konut yerleşimi ve tipoloji-morfoloji ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, M. (1990). *Belediye Personelinin Niteliği ve Eğitim Sorunları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Peitgen, H. O., Jürgens, H., & Saupe, D. (1993). *Chaos and Fractals*. New frontiers of Science, Springer-Verlag Press, New York.
- Peitgen, H.O., Jürgens, H., & Saupe, D., (2004). *Chaos and Fraktals: New Frontiers of Science*. Springer Verlag Press.
- Rubinowicz, P. (2000). *Chaos and Geometric Order in Architecture and Design*. Journal for Geometry and Graphics, 4 (2000), No. 2, (ss. 197-207).
- Sakar, S., & Ünlü, T. (2019). *Mekanın Biçimlenişi ve Kentsel Karakterin Oluşumu; İzmir (Kemeraltı) Örneği*. Journal of Planning, 29(2), 129-146.
- Salingeros, N. A. (2003). *Connecting the fractal city*. Keynote speech, 5th Biennial of town planners in Europe, Barcelona.
- Selçuklu Belediyesi, (2022). Erişim adresi: <https://www.selcuklu.bel.tr/projeler/detay/107/belediye-hizmet-binası.html>. Erişim tarihi: 22 Mayıs 2022
- Selçuklu Belediyesi, (2022). Erişim adresi:<https://www.selcuklu.bel.tr/haberler/guncel-haberler/2756/selcuklu-belediyesi-nden-esnafa-pandemi-destegi.html>. Erişim tarihi: 23 Mayıs 2022
- Sencer, M. (1984). *Tanzimat'a kadar Osmanlı yönetim sistemi*. Amme İdaresi Dergisi, 17(2), 21-44.
- Sınmaz, S., & Özdemir, H. A. (2018). *Türkiye Şehir Planlama Pratiğinin Kentsel Morfoloji ve Tipoloji Üzerindeki Etkileri, Siverek Kenti İçin Bir Değerlendirme*. İdealkent, 18(7), 80-115.
- Sima, Y. & Zhang, D. (2009). *Comparative precedents on the study of urban morphology*. Proceedings of the 7th International Space Syntax Symposium, Stockholm: KTH, 103,101-103.108.
- Steigerwald, J. (2002). *Goethe's Morphology: Urphänomene and Aesthetic Appraisal*. Journal of the History of Biology, 35, 291-328.

- Şendur, S. (2010). *Kadıköy-Yeldeğirmeni semti mimarisinin tipomorfoloji yöntemiyle incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şikâri. (2005). *Karamanoğulları tarihi*. Karaman Tarihi ve Kültürü-II içinde (s. 29-391). Karaman: İl Kültür Turizm Müdürlüğü.
- Tekeli İ. (2013). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1977). *Belediyeler ve Kent Yönetiminin Sınıfsal Yapısı*. Mimarlık Dergisi, Ankara, 15(1), 32-34.
- Tekeli, İ. (2009). *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü*. 1923-1990, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 35-148.
- Tekeli, İ. (2010). *Konut Sorununu Konut Sunum Biçimleriyle Düşünmek*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ., & Ortaylı, İ. (1978). *Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 27-239.
- Ter, Ü., & Özbek, O. (2005). *Kent Merkezlerinin Oluşumunda Alansal Gömülülük: Konya Tarihi Kent Merkezi*. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 4(20), 527-536.
- Topbaş, D.C., & Arslan, H.D. (2022). *Mersin ve Tarsus evlerinin fraktal boyutlu bakış açısı geleneksel değerlendirme*. GRID, Mimari Planlama ve Tasarım Dergisi, 5(1), 22-52.
- Topçuoğlu, F., & Gürel, H. M. (2020). *Mekân-Politika Ekseninde Konya Kültürpark'ın Dönüşümü*. İdealkent, 11(31), 1487-1516.
- Tuncer, M. (2006). *Tarihsel Çevre Koruma Politikaları Konya*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- TÜİK, (2022). Erişim adresi: www.tuik.gov.tr. Erişim tarihi: 2 Nisan 2022
- Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası, (2022). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>. Erişim tarihi: 30 Mart 2022
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2004). *Mahalli idareler maliyesi*. Ankara: Seçkin Yayınları, 149-158.
- Ünlü, T. (2006). *Kentsel mekânda değişimin yönetilmesi*. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 23 (2), 63-92.
- Ünlü, T. (2009). *Mekânsal planlamanın kentin biçimlenmesine etkisi: Mersin örneği*. Planlama Dergisi, 2009 (3), 28-29.
- Vance, J. E. (1990). *The Continuing City: Urban Morphology in Western Civilization*. John Hopkins University Press, Baltimore.
- Whitehand, J. W. R. (2007). *Conzenian urban morphology and urban landscapes*. Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium.

- Whitehand, J.W.R. (2007). *Conzenian Urban Morphology and Urban Landscapes*. 6.International Space Syntax Symposium, 2007, İTÜ, Faculty of Architecture, İstanbul.
- Wurster, C. B. (1969). *Cities and Space: The Future Use of Urban Land: The Book is based on 1962 RFF (Resources For The Future) Forum on The Future Use of Urban Space*. Baltimore and London Johns Hopkins Press.
- Yaşar, H., & Doğan, M. S. (2014). *Konya Belediye Teşkilatı Konya 'da Mahalli Yönetimin Tarihçesi*, Konya Ansiklopedisi 6, Konya Kültür A.Ş., 13-22.
- Yaygın, M. A. (2016). Kent Dokusundaki Mekansal Değişimin Morfolojik Boyuttaki İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yenice, M., & S., (2005). *Kentsel Planlama Sürecinde Konya Kent Formunun Gelişimi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yenice, M., & S., (2012). *Konya Kentinin Planlama Tarihi Ve Mekânsal Gelişimi*. Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 28(4), 343-350.
- Yıldırım, E. (2018). *Kentsel Dokunun Değerlendirilmesi İçin Mekan Dizimi Ve Fraktal Analize Dayalı Bir Yöntem: Gaziantep Örneği*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, S. (1990). *Yerel yönetim ve demokrasi*. Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Sempozyumunda sunuldu, Ankara.
- Zeng, C., He, S., & Cui, J. (2014). *A Multi-Level and Multi-Dimensional Measuring on Urban Sprawl: A Case Study in Wuhan Metropolitan Area*. Central China, Sustainability, 6(6), 3571-3598.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Ayşe TÜZÜN GÜNER

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2018, KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve
Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2022, KTO Karatay Üniversitesi, Mimarlık

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :

Projeler :

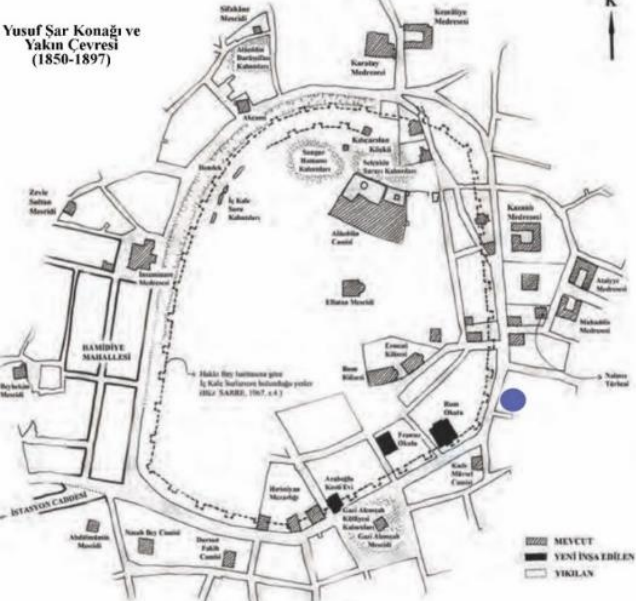
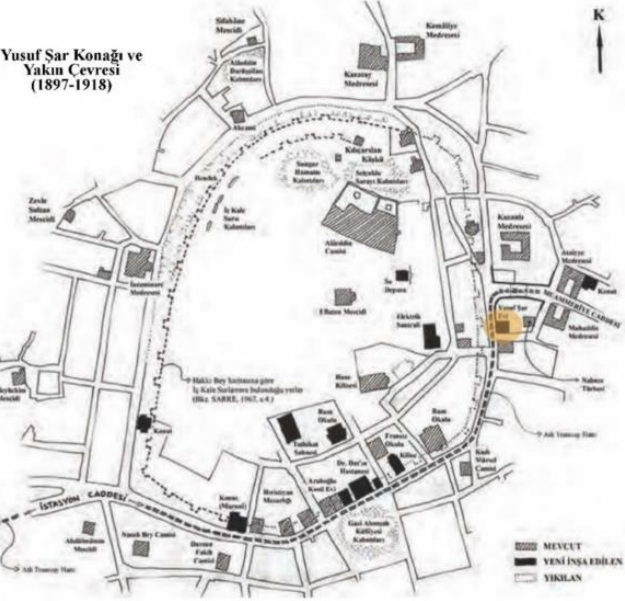
Çalıştığı Kurumlar : 2018, Mimar, Öncan Mimarlık

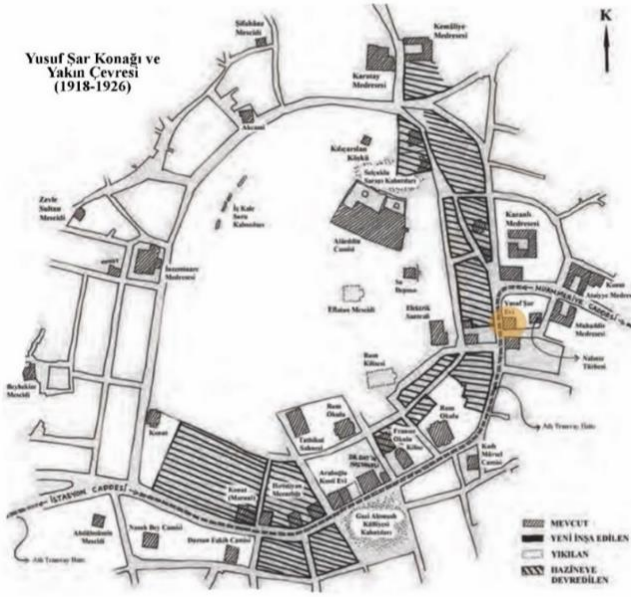
2022- Araştırma Görevlisi, KTO Karatay Üniversitesi

GSTF- Mimarlık Bölümü

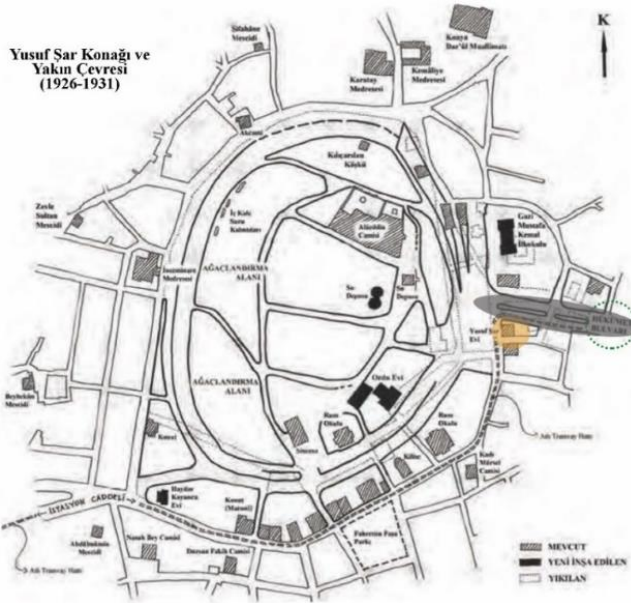
Tarih: 30 Haziran 2022

EK 1.

Yusuf Şar Konağı ve Konya Belediye Binası	AÇIKLAMA
<p data-bbox="316 405 459 454">Yusuf Şar Konağı ve Yakın Çevresi (1850-1897)</p> 	<p data-bbox="981 376 1428 920">Planda 1850 ve 1897 yılları arasında belirtilen alanda henüz Yusuf Şar Konağı'nın yapılmadığı görülmektedir. Bu dönemde Marunilerin Konya'ya göç etmesiyle Alaeddin Tepesi'nin doğusunda Hristiyan halka ait yeni yapılar inşa edilmiştir. 1854 tarihinde Rum Mektebi ve 1892 tarihinde geleneksel konutlardan farklı olan Araboğlu Kosti Evi inşa edilmiştir. Yeni inşa edilen yapılarla birlikte tarihi merkezdeki yapı çeşitliliği artmıştır.</p>
<p data-bbox="327 1193 470 1243">Yusuf Şar Konağı ve Yakın Çevresi (1897-1918)</p> 	<p data-bbox="981 1016 1428 1883">Planda 1897 ve 1918 yılları arasında belirtilen alanda Yusuf Şar Konağı'nın inşa edildiği görülmektedir. 1897 tarihinde kente demiryolu gelmiş ve Konya demiryolunun gelmesiyle tarım ekonomisinde önemli bir nokta haline gelmiştir. Konya'ya ulaşımın kolaylaşması kentin gelişiminde etkili olmuştur. Marunilerin yoğun olduğu Alaeddin Tepesi'nin doğusuna İstasyon Caddesi oluşturularak kentin dışındaki istasyona ulaşım sağlanmıştır. 1906 yılında atlı tramvay kentin ulaşımına dahil edilmiştir. 1914 yılında I.Dünya Savaşı olmuş ve kent merkezi bu savaştan etkilenmiştir. 1917 yılında "Muammeriye Caddesi" Alaeddin Tepesi'nin doğusunda bulunan Yusuf Şar Konağının önündeki parselden geçerek açılmıştır.</p>

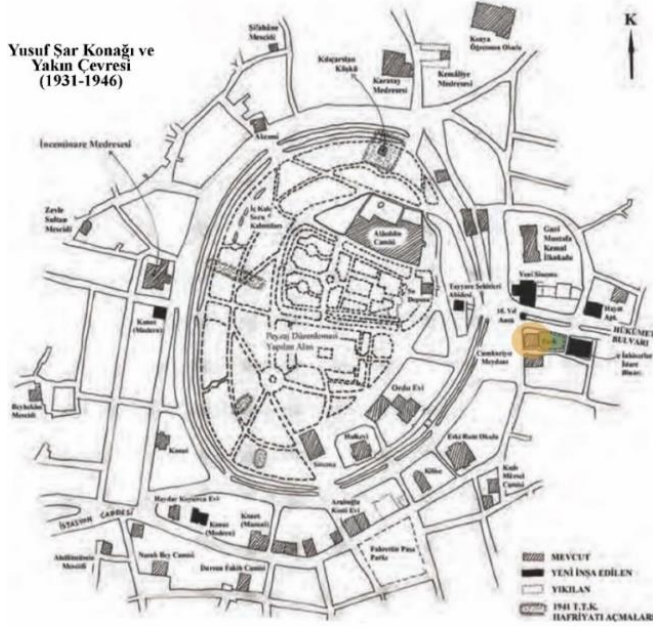

1919 ve 1920 yılları arasında Konya kısa bir süre İtalyan işgali altındadır. 1920 yılında Delibaş isyanı olmuş ve bu isyan sırasında Yusuf Şar Konağı'nın konumu ve çevresi zarar görmüştür. I.Dünya Savaşı'ndan sonra gayrimüslimlere ait birçok yapı hazineye devredilmiştir. Bununla birlikte nitelikli yapıların ve o dönem yapılan farklı konutların birçoğunun zarar gördüğü düşünülmektedir.

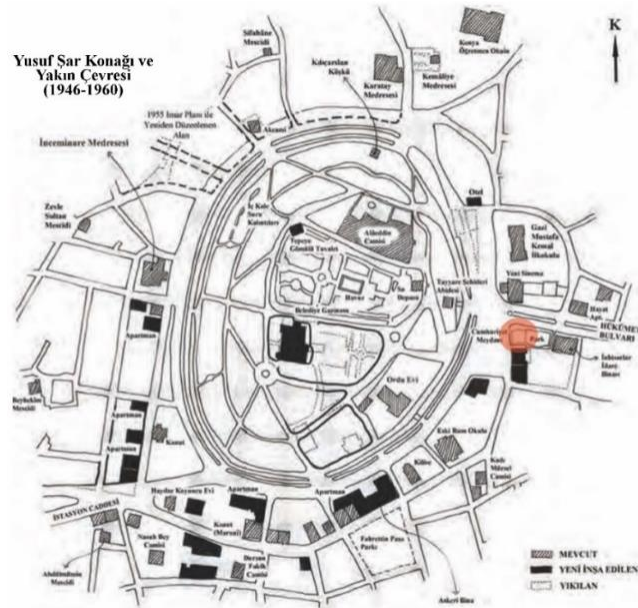
Planda belirtilen Yusuf Şar Konağı 1928 yılı itibariyle Belediye binası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Muammeriye Caddesi bu dönemde genişletilerek hükümet bulvarına bağlanmıştır. Caddenin genişleyeceği alanda olan mevcut yapılar yıkılmış ve nitelikli yapıların korunamadığı görülmüştür. Yusuf Şar Konağı'nın Belediye binası olmasıyla Tepe ile arasında kalan alanda Cumhuriyet Meydanı yapılmıştır. Cumhuriyet Meydanı Muammeriye Caddesi ve Alaeddin Tepesinin çevresindeki yolun kesişimin de bulunmaktadır. Günümüzdeki tarihi merkezdeki sokak dokusu ve genel görünüm 1926-1931 yılları arasında düzenlenmiştir.

Yusuf Sar Konağı ve
Yakın Çevresi
(1931-1946)

1930 tarihlerine bakıldığında tarihi kent merkezinde yeni yapılaşmanın genellikle Alaeddin Tepesi'nin doğusunda olduğu görülmektedir. Cumhuriyet meydanının yakın çevresine inşa edilmiştir. Bu da belediye yapısının çevresindeki değişikliklere etki ettiğini göstermektedir. Belediye yapısının yan parseli park olarak düzenlenmiştir. 1935 yılında ilk olarak İnhisarlar İdare Binası ve 1938 yılında dört katlı Konya'nın ilk apartmanı olarak bilinen Hayat Apartmanı yapılmıştır. Yine aynı yıl ilk modern sinema olan Yeni Sinema inşa edilmiştir. Yine bu yıllarda müstakil konut yapıları inşa edilmiştir. 1940 yıllarında ise Konya kenti planlı gelişim aşamasına girerek Alaeddin Tepesi ve çevresi bu aşamadan etkilenmiştir.

Yusuf Sar Konağı ve
Yakın Çevresi
(1946-1960)

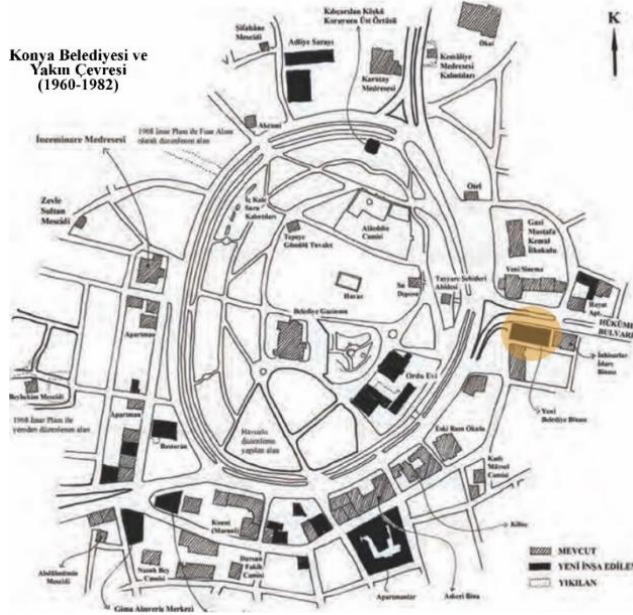

1946 tarihinden itibaren Konya kenti planlı yapılaşma ile gelişimine devam etmiştir. Yapılan planlar tarihi kent merkezinin çevresinde sokak dokusunda ve mahallelerde etkili olmuştur. 1946 ve 1955 yıllarında yapılan planlamalarda bu bölgede yoğunluk artırılarak çevrenin gelişimini hızlandırmaya yönelik öneriler içermektedir.

Planda görüldüğü gibi Belediye binası olarak kullanılan Yusuf Sar Konağı, 1956 tarihinde yıkılmıştır. Yıkılan yapının yerine yarışma projesi düzenlenerek yeni belediye binasının yapılması amaçlanmıştır.

Konya Belediyesi ve Yakın Çevresi (1960-1982)

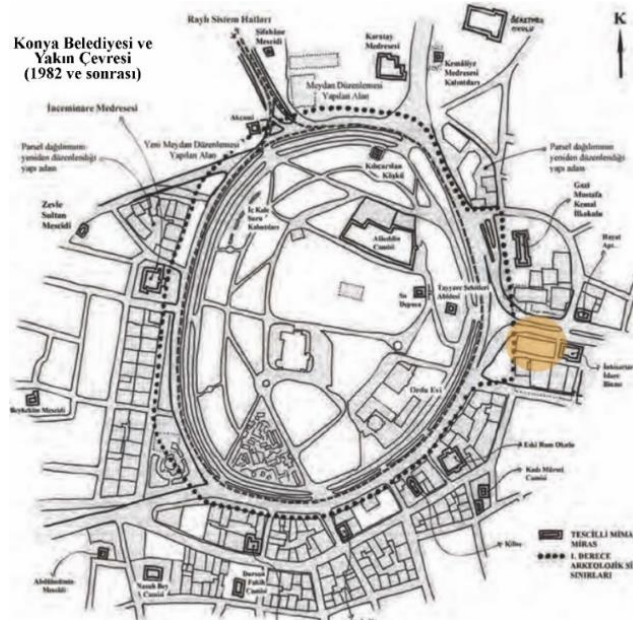

Planda görüldüğü gibi Yusuf Şar Konağı yıkılarak yarışma projesi ile yapılan belediye binası, park alanı iptal edilerek 1964 yılında inşa edilmiştir. Günümüzde İş Bankası olarak kullanılan yapı bir çok tadilat geçirmiştir.

1968 yılında Yavuz Taşçı tarafından yapılan planlamada bölgenin trafik ve yerleşim yoğunluğu üzerinde çalışılarak öneriler getirilmiştir.

1980 tarihlerinde Belediye tarafından hafif raylı sistem projesi hazırlanmıştır. Alaeddin Tepesi'nin dış çeperinden dolaşacak şekilde tasarlanmıştır. Projenin yapımına 1992 tarihinde başlanmıştır.

Konya Belediyesi ve Yakın Çevresi (1982 ve sonrası)

Planda görüldüğü gibi Konya Belediye Binasının çevresinde Alaeddin Tepesi I. Derece Arkeolojik Sit alanı olarak belirlenmiştir. Yine yakın çevrede nitelikli yapılar tescillenmiştir ve günümüze kadar korunmuştur. 1982 yılı ve sonrası için Konya kenti 1987 yılında Büyükşehir olarak ilan edilmiştir. Belediye binası İş Bankasına devredilerek yeni yapılan Konya Büyükşehir Binasına taşınmıştır.

(Kaynak: Önge, 2015 faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur)

EK 2.

Açıklama	Konya Büyükşehir Belediye Binası
2000’li yıllara ait görsel	 <p>(Kaynak: Anonim, 2000)</p>
Konya Büyükşehir Belediye ve eski koski binalarının yıkılması	 <p>(Kaynak: Yazar, 2021)</p>
Belediye binasının yıkılması ve Kemerli Çarşı-Makro AVM-Bera İş Merkezi görünümü	 <p>(Kaynak: Yazar, 2021)</p>